

TRANS-

*En kritisk diskursanalyse af transpersoners tvetydige
subjektiveringer i feltet mellem binære og flydende
kønsforståelser*

Etfagsspeciale i Psykologi

IMT Februar 2018

Roskilde Universitet

Udarbejdet af Lisa Løbekken

Studienummer 46478

Antal tegn: 179.605

Vejledet af Charlotte Grum

KOLOFON

“Trans-” - En kritisk diskursanalyse af transpersoners tvetydige subjektiveringer i feltet mellem binære og flydende kønsforståelser

Etfagsspeciale i Psykologi, Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet, Februar 2018.

Specialet fylder 179.605 tegn, inkl. mellemrum, svarende til 74,8 normalsider. Optællingen inkluderer ikke forside, kolofon, abstract, indholdsfortegnelse, litteraturliste, bilag og studieforløbsbeskrivelse.

Jeg vil gerne takke interviewpersonerne for deres tid, engagement og deltagelse i mit speciale.

Herudover vil jeg gerne takke min omgangskreds for vores diskussioner om køn og samfund. En særlig tak til Ida for skarp korrekturlæsning.

Slutteligt en stor tak til min vejleder Charlotte Grum for spændende diskussioner og konstruktiv sparring gennem hele specialeprocessen.

ABSTRACT

The subject of this master thesis is notions of gender and how these notions have consequences for transgender people's ambiguous positions, in the field between gender fluidity and the gender binary. The field of queer- and transgender studies, legislation and representations of transgender people in the media is developing rapidly. At the same time, the common practice in society is, that people are either categorized as male or female, and hence also expected to perform their gender according to cultural conventions. Their performance is aided by socio-material disciplinary actions and regulating strategies. This thesis explore different ways of existing within the designation "doing gender" through an investigation of how three transgendered people choose to perform their gender. It also analyses which categories of gender and which counter-discourses about transgendered people are represented in the interviews.

The theory of science used in this thesis is within the subject field of post-structuralism, with critical discourse theory and queer theory as the main field. The theoretical and analytical framework of the thesis is inspired by Norman Fairclough's take on critical discourse analysis; particularly his three-dimensional model of analysis, where three levels of text, discourse and social practice are analyzed. Judith Butler's theoretical concept of gender performativity is used to investigate how masculinity and femininity is done in a trans-perspective. The analysis also include a discussion of the body, discourse and materiality. This thesis seeks to deconstruct the prevailing societal idea that gender expression must follow heteronormative gender roles. The conclusion of the thesis, however, is that not all transgender people are interested in breaking out of the gender binary, and they are not necessarily socially vulnerable because they are transgender. Therefore, even if there are social and legal practices that still reproduce problematic discourses about transgender people, there is also a need for acknowledgement of transgender people as being both resourceful, and socially accomplished.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING.....	s. 6
1.1 LÆSEVEJLEDNING.....	s. 11
1.2 BEGREBSAFKLARING.....	s. 12
1.3 PROBLEMFELT.....	s. 14
2. VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT.....	s. 19
2.1 POSTSTRUKTURALISME.....	s. 19
2.2 MIN FORSKERPOSITION.....	s. 23
3. METODISK AFSÆT.....	s. 25
3.1 KVALITATIV INTERAKTIONISTISK METODE.....	s. 25
3.2 INTERVIEWGUIDE.....	s. 27
3.3 INTERVIEWFORLØB- OG PERSONER.....	s. 29
3.4 ETISKE OVERVEJELSER.....	s. 31
3.5 EMPIRIBEHANDLING.....	s. 33
3.6 FRAVALG.....	s. 35
3.7 KRITISKE REFLEKSIONER.....	s. 37
3.8 EN OVERSKRIDENDE TILGANG.....	s. 39
4. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	s. 41
4.1 BUTLERS KØNSTEORI.....	s. 42
4.1.1 BIOLOGISK- OG SOCIALT KØN.....	s. 42
4.1.2 KØN SOM PERFORMATIVT	s. 43
4.2 FAIRCLOUGHS KRITISKE DISKURSANALYSE.....	s. 45
4.2.1 SPROGBRUG OG DISKURSORDENER.....	s. 47
4.2.2 INTERDISKURSIVITET OG INTERTEKSTUALITET.....	s. 48
4.2.3 IDEOLOGI OG HEGEMONI.....	s. 49
5. ANALYSESTRATEGI.....	s. 51
5.1 TEKST.....	s. 52
5.2 DISKURSIV PRAKSIS.....	s. 53
5.3 SOCIAL PRAKSIS	s. 54

6. ANALYSE.....	s. 54
6.1 TEMA 1: PERFORMATIVITET OG KØNSGØREN.....	s. 55
6.1.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 1.....	s. 56
6.1.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 2.....	s. 58
6.1.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 3.....	s. 60
6.1.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 1-2-3.....	s. 61
6.2 TEMA 2: TVETYDIGE SUBJEKTPOSITIONER.....	s. 64
6.2.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 4.....	s. 65
6.2.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 5.....	s. 67
6.2.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 6.....	s. 69
6.2.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 4-5-6.....	s. 70
6.3 TEMA 3: EN FORTÆLLING OM UDSATHED.....	s. 73
6.3.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 7.....	s. 74
6.3.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 8.....	s. 76
6.3.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 9.....	s. 77
6.3.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 7-8-9.....	s. 78
7. PERSPEKTIVERENDE KONKLUSION.....	s. 82
8. LITTERATURLISTE.....	s. 85

1. INDLEDNING

Jeg faldt først over Macs fotokunst i artikelsamlingen *Trans** fra tidsskriftet *Kvinder, køn og forskning*¹. Titlens simplicitet og indholdsmæssige mulighedsrum har klart inspireret til titlen på specialet. Forsidebilledet er hentet fra udstillingen *ID This* af fotografen Amos Mac (Mac 2010a). Her portrætterer Mac transpersoner² ud fra hans egne forudsætninger som transmand³, og på modellernes præmisser. Formålet er at yde modstand mod den typiske repræsentation af transpersoner, som “...*exotic, fetichistic, debased and false.*” (Mac 2010b). Jeg har ikke valgt forsidebilledet, fordi kropslighed og sex er mit forskningsmæssige fokus, men fordi Macs fotografi kan siges at repræsentere et spil mellem det maskuline og det feminine. Billedet, jeg har valgt, afbilder transmanden Tuck, som poserer på samme måde, som Madonna i Steven Meisels ikoniske fotografi “*Madonna, hitchhiking (from sex)*” (Meisel 1992). Der er noget kompromisløst ved Tucks posering, da hans fysik har maskuline konnotationer; den er muskuløs og skarp. Samtidigt blottes han stolt sin vagina. Når Mac bruger en afklædt transmand som model for at rekontekstualisere fotografiet af den nøgne Madonna, konfronterer han publikum med en krop, de antageligvis ikke er vant til at se og forholde sig til. Han udfordrer altså gængse opfattelser af, hvad det indebærer at være kvinde og mand, og hvordan køn kan gøres.

Motivationen for at skrive dette speciale opstod i perioden 2014-2016, da jeg arbejdede på et bosted for unge⁴ i København. Her oplevede jeg, at flere af de unge beboere stillede sig spørgende til deres køn, eller følte, at deres identificering ikke stemte overens med det køn, de blev tildelt ved fødslen. Dette kunne blandt andet ses i form af, at de unge henholdsvis ville tiltales i flertalsform (de-dem), var i udredning hos Sexologisk Klinik⁵ med henblik på at få hormonbehandling og/eller kønskorrigerende operationer, eller ville ændre deres givne navn til et kønsneutralt navn. De unge havde det til fælles, at deres forhold til køn overskred den gængse kønsforståelse, vi bruger i dag. Den gængse kønsforståelse skal her

¹ En række af Macs billeder, herunder forsidebilledet er også trykt i *Kvinder, køn og forskning*. 20 årgang nr. 3-4, 2011.

² Transperson betyder en person som blev tildelt et køn ved fødslen, som personen ikke identificerer sig med. Har evt. et kønsudtryk, som modsvarer tildelt køn og/eller har transitioneret til det køn, personen identificerer sig som.

³ Transmand betyder en person, som blev tildelt det kvindelige køn ved fødslen, men identificerer sig som mand og evt. har et maskulint kønsudtryk/har transitioneret til mand.

⁴ En socialpsykiatrisk institution for psykisk syge unge mellem 16-25 år.

⁵ Herefter omtalt som SK.

forstås som den, hvor det mandlige og det kvindelige køn er de to køn, vi forstår og tiltaler hinanden med. Denne kønsforståelse kan betegnes som en binær kønsforståelse. Den indebærer, at det mandlige og kvindelige køn og de sociale- og identitetsmæssige konnotationer der knytter sig hertil, forstås som modsatte og ubevægelige (LGBT Danmark 2016:Ordbog, Amnesty Danmark 2016:Transordbog).

De unges oplevelser af eget køn kan siges at være indenfor et slags trans-spekter, da de på forskellige måder oplevede deres køn som noget andet, end det køn de blev tildelt ved fødslen. Med betegnelsen trans-spekter, mener jeg den mangfoldighed af kønsforståelser og kategoriseringer, som idag anvendes til at udtrykke, hvilket køn man identificerer sig som, hvis denne adskiller sig fra det køn, man fik tildelt ved fødslen (jf. Amnesty Danmark 2016:Transordbog). Disse unge personers situationer bidrog til min oplevelse af, at køn og de måder, hvorpå mennesker subjektiveres som kønede, er et væsentligt aspekt i hverdagslivet.

Herudover har transrelaterede udfordringer og udviklinger efterhånden fået en central plads i dagens kønsdebat (Berlingske 2015, Politiken 2016a, 2017). Der kan også nævnes flere sociopolitiske begivenheder på globalt plan, som vidner om, at LGBTQ⁶-personer stadig oplever diskrimination og forfærdelige overfald den dag i dag. Hændelserne er mange, men aktuelt kan nævnes de nylige begivenheder i Tjetjenien, hvor flere transpersoner og homoseksuelle mænd blev dræbt, og mindst 100 personer blev sendt i fængselslejr og tortureret (Berlingske 2017). En artikel fra The Guardian med titlen *Transgender homicide rate hits historic high in US* (The Guardian 2015), viser et bekymrende billede af mordraten af transpersoner i USA. Talsperson fra menneskerettighedsorganisationen The Human Rights Campaign, Chad Griffin, citeres i artiklen:

“At a time when transgender people are finally gaining visibility and activists are forcing our country to confront systemic violence against people of color, transgender women of color are facing an epidemic of violence that occurs at the intersections of racism, sexism and transphobia.” (The Guardian 2015)

⁶ LGBTQ står for Lesbian, Gay, Bi, Trans, Queer, og er en paraplybetegnelse for personer, som bevæger sig på tværs af kønsnormer og den binære kønsforståelse.

Ovenstående vidner om, at transpersoners rettigheder og sikkerhed kan forbedres globalt, og her i Danmark vedtog Folketinget i september 2014 en lovændring, som gør det muligt for transpersoner at ændre det sidste ciffer i deres CPR-nummer, så det tilsvare deres identificering. Vel at mærke, såfremt denne er indenfor en kønsforståelse som enten mand eller kvinde. Dette kan forstås som en positiv udvikling indenfor transpersoners rettigheder, men samtidigt mener jeg, det er værd at nævne, at man kan komme til at reproducere en binær kønsforståelse ved kun at muliggøre et juridisk skift fra det ene køn til det andet. I andre lande, udvider man for eksempel kønskategoriene med et 'tredje' køn, som set i Indien⁷. Før lovændringen trådte i kraft, kunne transpersoner kun opnå juridisk kønsskifte ved forinden at få foretaget en kastration eller sterilisering af kønsorganerne. Denne sterilisations- og kastrationslov trådte i kraft i 1929, og blev vedtaget med det formål, at forebygge seksualforbrydelser (Holdgaard & Kristiansen 2004:8-11). Den danske lovgivning på transområdet og SKs forvaltning af netop denne har været og er under kritik (Information 2015).

Lovændringen af september 2014 kan siges at nedbryde nogle væsentlige barrierer i transpersoners hverdagsliv. Den muliggør blandt andet færre kønsrelaterede misforståelser og konfrontationer i det offentlige rum, da transpersoners navn og CPR-nummer nu kan stemme overens, uanset deres visuelle, kropslige udtryk. Efterfølgende, den 1. januar 2017, slettede Danmark, som første land i verden, transkønnethed fra listen over psykiske lidelser (DR 2016a). Dette kan ses som en banebrydende udvikling i en positiv retning, men tiltaget bliver kritiseret af blandt andre Transpolitisk Forum, som havde håbet på konkrete ændringer i behandlingstilbuddet: *“Hvad vi i stedet stod med, var en symbolsk flytning af en diagnosekode, der i praksis ikke betyder nogen ændring for de transpersoner, der stadig er tvunget igennem en nedværdigende og umyndiggørende udredning på Sexologisk Klinik.”* (Modkraft 2017:Transpersoner ud af Psykiatrien)

De seneste års ændringer i Danmarks transpolitik kan ved første blik se ud til at være vigtige skridt i en positiv transpolitisk udvikling, men vi kan ud fra ovenstående citat se, at dette ikke er en enstemmig holdning hos Transpolitisk forum og transpersoner i Danmark. En hurtig søgen på Rigshospitalets hjemmeside, leder mig da også hen til Juliane Marie

⁷ Hijras i Indien blev i 2014 lovligt anerkendt som det tredje køn med eget kryds i offentlige dokumenter. Hijras er personer, som blev tildelt det mandlige køn ved fødslen, men har et feminint kønsudtryk og/eller ønsker eller har transitioneret til kvinder.

Centret og videre hen til information om udredning og behandling af transpersoner under fanebladet "Sygdomme" (Rigshospitalet 2017). Udgangspunktet fra statens side er altså, at transpersoners identitetsspørgsmål vedrørende køn hører inde under sygdomme, der skal behandles, og jeg forestiller mig, at denne patologisering af transpersoner nærer den diskrepans, der findes mellem udviklingen i Danmarks lovgivning og transpersoners oplevelse af selv samme udvikling.

Den 23. december 2014, offentliggjorde Sundhedsstyrelsen en ny vejledning for udredning og behandling af transpersoner i Danmark, som indebærer, at de nu skal igennem SK på Rigshospitalet og tilses af et tværfagligt team bestående af speciallæger indenfor psykiatri, gynækologi og plastikkirurgi (Sundhedsstyrelsen 2014). Igennem et langvarigt forløb på SK bliver transpersoner vurderet enten berettiget til hormonbehandling eller ej. SK er desuden den eneste klinik, som møder de nye krav, Sundhedsstyrelsen har sat. Hermed er SK i dag det eneste sted transpersoner kan behandles lovligt, i modsætning til før, hvor de også lovligt kunne vælge at blive behandlet på private klinikker eller hos en privatpraktiserende læge, og dermed undgå det lange udredningsforløb på SK (Amnesty 2015). Når mulighederne for udredning og behandling centraliseres i én instans, træffer SK alene beslutningen om, hvorvidt en person egner sig til at gennemgå den transition, der muliggør opnåelsen af deres oplevede køn. Den amerikanske transperson og professor Jay Prosser fremstiller i sit værk *Second Skins - The Body Narratives of Transsexuality* (1998) sundhedsvæsenets rolle i transpersoners rejse mod en transition, således: "*The story of a strong, early, and persistent transgendered identification is required by the clinical authorities, the psychiatrists, psychologists, and psychotherapists who traditionally function as the gatekeepers to the means of transsexual "conversion"*" (Prosser 1998:89).

Med andre ord er tilladelse til at påbegynde den fysiske del af transitionen ikke op til den enkelte person, men afhængig af eksterne autoriteters vurdering. Og spørgsmålet er, hvad der sker med de personer, der efterlades med få eller ingen muligheder for behandling? En mulig konsekvens kan være, at denne ekskluderede gruppe søger illegale hormoner og gennemgår operationer i udlandet, hvor sikkerhed og opfølgning fra professionelt medicinsk personale kan være mangelfuld (Atlas 2016). Overlæge og speciallæge i samfundsmedicin, Annlize Troest, citeres om behandling af transpersoner i udlandet, i en artikel af journalisterne Christinna Skipper Braun og Sara Brun Nielsen (2017): "*Hvis en*

transperson for egen regning køber kønsskifte i udlandet, løber vedkommende en risiko, hvad angår den faglige kvalitet af behandlingen samt vedrørende muligheden for klage og erstatning.” (Braun & Nielsen 2017).

Ud over de specifikke krav, transpersoner skal opfylde hos SK for at modtage behandling i Danmark, er behandlingens fokus et “skifte” fra det ene køn til det andet. Netop fordi der inden for biomedicinsk behandlingsøjemed kun anvendes de mandlige og kvindelige køns kategorier. Jeg forestiller mig, at denne måde at forstå køn ekskluderer en større gruppe personer, som befinder sig inden for trans-spektret, og som på den ene eller anden måde, ikke identificerer sig som et binært køn. Med en forståelse af kønsrelaterede transitioner som et skifte, sendes et stærkt signal om, at der kun findes to “rigtige” måder at være kønnet på. Og hvis man falder udenfor denne binære kønsforståelse og kønslige kategorisering, så er man ikke kulturelt legitim eller integreret. Den poststrukturalistiske forsker Dorte Marie Søndergaard skriver: *Kulturel integration foregår som bekendt ikke kun igennem intime relationer i den tidlige barndom. Kulturel integration foregår eksempelvis også igennem deltagelse i samfundsmæssig virksomhed, deltagelse i forskellige former for kvalificeringsprocesser...*” (Søndergaard 1996:23-24). Jeg forstår SK’s udredning som en slags social kvalificeringsproces, hvor transpersoner kategoriseres i forhold til SK’s kønsforståelse. Når en instans har magten til at beslutte, om personer får lov til at transitionere, indebærer det nogle sociale forståelser af, hvordan man er transperson på den “rigtige” måde. Igennem SK’s udredning kan transpersoner i bedste fald håbe på tilladelse til “helbredelse” for derigennem at opnå kulturel legitimitet. SK kan vælge at tilbyde transpersoner hormonbehandling og kønskorrigerende operationer, men de kan også vurdere transpersoner uegnede til behandling. Konsekvenserne af at blive nægtet behandling kan blandt andet være, at inklusionen i det øvrige samfund og dets binære kønsforståelse bliver endnu sværere at opnå. Disse personer risikerer at bryde med kulturelle konventioner, hvis de eksempelvis fysisk fremstår som mænd, men udtrykker sig med feminint tøj. Således kan transpersoner forstås som klemt fast mellem to negle, fordi vi som samfund stadig bevæger os indenfor en snæver og kontrastfyldt forståelse af, hvad køn kan være, hvad det ikke kan være og, hvordan det kan gøres. Ovenstående overvejelser leder frem til specialets problemformulering:

Hvordan får kønsforståelser konkret betydning for transpersoners subjektpositioner, og hvordan udfordrer deres udtalelser feltets dominerende diskurser?

- 1. Hvordan gør transpersoner deres køn?*
- 2. Hvilke køns kategoriseringer repræsenteres af de interviewede transpersoner, og hvordan positionerer de sig i feltet mellem flydende og binære kønsforståelser?*
- 3. Hvilke moddiskurser om transpersoner repræsenteres i empirien?*

1.1 LÆSEVEJLEDNING

Indeværende speciale har et poststrukturalistisk afsæt med et blik mod interaktionismen og en kritisk diskursanalytisk tilgang til empirien. Formålet med specialet er overordnet at bidrage til større synlighed for transpersoner, og undersøge hvordan kønsforståelser får betydning for transpersoners subjektpositioner. Jeg vil starte med at redegøre for de anvendte begreber herefter at gå videre til specialets problemfelt, hvor jeg vil opridse, hvilken videnskabelige tradition mit genstandsfelt indskrives i. Herudover vil jeg inddrage nogle væsentlige inputs i transforskningen fra 1970'erne og til i dag. Ved betegnelsen transforskning, mener jeg de akademiske skrivelser, teoretiske pointer og diskussioner, som enten omhandler transområdet eller har haft betydning for relevante transorienterede diskussioner.

Jeg har inkluderet et videnskabsteoretisk afsnit om poststrukturalismen, herunder refleksioner over min egen position i feltet som forsker. Dernæst følger et metodeafsnit, hvor jeg redegør for specialets metodiske grundlag, valg- og fravalg, herunder anvendelsen af en overskridende forskningsmæssig tilgang. Herefter følger et teoriafsnit, hvor jeg gennemgår den amerikanske feministiske forsker Judith Butlers teoretiske pointer om køn og performativitet (Butler 2007) inden jeg går videre til specialets hovedteori, den amerikanske lingvist og diskursteoretiker Norman Faircloughs tilgang til den kritiske diskursanalyse (Fairclough 2008). I forlængelse af teoriafsnittet følger et analysestrategisk afsnit, hvor jeg gennemgår Faircloughs tredimensionelle analysemodel.

Jeg udfører en kritisk diskursanalyse ud fra denne analysemodel, og den tredje dimension - analysen af social praksis fungerer også som specialets diskussionsafsnit. Dette fordi jeg

her analyserer de praksissammenhænge⁸ som bliver fremtalt i mine interviews og dermed danner grundlag for at holde transpersoners diskursive repræsentationer op mod øvrige diskurser i samfundet. I analysens første tema reflekterer jeg også over mit videnskabsteoretiske afsæt, og kommer her ind på kropsliggørelse som alternativt forskningsfokus. Slutteligt følger en perspektiverende konklusion, hvor jeg opridser analysens fund, forholder mig kritisk til teori- og metodevalg samt konkluderer specialets resultater.

1.2 BEGREBSAFKLARING

De i specialet anvendte begreber og betegnelser er udvalgt således, at de er så bredt favnende og respektfulde overfor genstandsfeltet og transpersoner, som muligt. Her er i vid udstrækning anvendt LGBT-Danmarks ordbog fra 2016 til at redegøre for begrebsforståelsen, netop fordi deres terminologi er udviklet på basis af queer-teori⁹ og nyere køns- og transforskning - og af personer som er aktive i de tilhørende miljøer. Særligt fordi der er ligheder mellem LGBT-Danmarks beskrivelse af socialt- og biologisk køn (LGBT-Danmark Ordbog 2016: Socialt køn, biologisk køn) og for eksempel Butlers definitioner af socialt og biologisk køn (Butler 2007: 44-48). Grundet specialets teoretiske og analytiske udgangspunkt afgrænser det til anvendelsen af biomedicinske begrebsforståelser om køn. Det kan dog kritiseres, om det er en hensigtsmæssig afgrænsning. Min begrebsmæssige forståelse og min position som forsker formes netop af, at jeg anvender LGBT-Danmarks terminologi, da denne vel kan siges at skrive sig ind i en forståelse af kønsbegrebet som mangfoldigt, i bevægelse og orienteret mod sociale og psykologiske forhold snarere end biologiske. Igennem min begrebsafklaring, som knytter sig til køn, henviser jeg ikke med fuld kilde for hvert begreb. Her er anvendt LGBT-Danmarks online-ordbog fra 2016, og de forskellige links til de inddragede begreber kan findes i litteraturlisten. Først, vil jeg komme ind på paraplybegrebet køn, og hvordan jeg forstår og bruger dette i specialet. LGBT-Danmark definerer køn således; En persons køn forstås som et biologisk køn, et oplevet køn og et udtrykt køn. Det biologiske

⁸ Betegnelsen "praksissammenhænge" er det begreb jeg har landet på, når jeg taler om omgivelser, sociale kontekster, øvrig offentlighed, handlerum m.v. og det dækker i min forståelse over de sociale sammenhænge mine interviewpersoner indgår i og italesætter i interviewene.

⁹ Retning indenfor amerikansk samfundsvidenskab, der undersøger historisk bestemte vilkår for forholdet mellem homoseksualitet og identitet samt en lang række hermed forbundne temaer, fx forholdet mellem seksuel og kønslig identitet.

køn defineres af bl.a. kromosomer, kønskirtler, kønshormoner, indre og ydre kønsorganer og sekundære køns karakteristika. Jeg har valgt at bruge betegnelsen køn tildelt ved fødslen i stedet for biologisk køn, men vil lige nævne hertil, at jeg anvender køn tildelt ved fødslen som et mere vidtrækkende begreb end biologisk køn, da det også kan involvere kulturelle og sociale normer om ens tildelte køn. Dette understøttes i debatfællesskabet Killjoy.dk's ordbog: "*Især når man taler om en transkønnet person, er det vigtigt at lægge vægt på, at det tildelte køn er noget, nogen andre har bestemt på vegne af personen, og at det derfor ikke er personens eget valg.*" (Killjoy Ordbog 2015: Tildelt køn)

Det oplevede køn defineres i ordbogen som det køn, personen føler sig som eller personens kønsidentitet. Jeg har valgt at bruge begrebet identificering eller subjektforståelse når jeg henviser til en persons oplevede køn eller kønsidentitet. Ved begrebet subjektforståelse henviser jeg til en individforståelse, hvor individer både former sig selv som subjekter, men også bliver subjektiverede, en forståelse som er i overensstemmelse med specialets videnskabsteoretiske afsæt i poststrukturalismen og teoretiske afsæt i kritisk diskursanalyse og kønsteori. Endeligt, defineres det udtrykte køn i ordbogen, som måden at vise sit køn, f.eks. ved valg af tøj, frisure, makeup, bevægelser, interesser, aktiviteter. Når jeg taler om udtrykt køn, vil jeg bruge begrebet performet køn eller kønsgørelse, for at trække en parallel til Butlers teoretiske pointer (jf. Køn som performativt). Performet køn eller kønsgørelse bruges ligesom udtrykt køn til at beskrive enhver form for manifestation af kønsmarkører og udtryk.

Begrebet binært køn og binært kønssystem er hentet fra Butler (Butler 2007: 45, 63), men er i dag anvendte begreber i kønsforskningen og bruges blandt andet i kønsdebatten (Politiken 2015). Butler skriver: "*Formodningen om et binært kønssystem bevarer implicit troen på et mimetisk forhold mellem biologisk køn og socialt køn, hvorved socialt køn spejler biologisk køn eller er begrænset af biologisk køn.*" (Butler 2007: 45). I ordbogen beskrives en binær kønsforståelse som kategoriserende af den mandlige og kvindelige biologi og dertilhørende forventede sociale adfærd og udtryk som de eneste kønsrepræsentationer - og hører derfor med til dét kønssystem, som det cisnormative og heteronormative samfund er funderet i. En nonbinær kønsforståelse beskrives derimod som, at kønnet består af en stor variation af identificeringer eller performet køn, som ikke passer ind i en binær kønsforståelse. Her anses køn som mere og andet end udelukkende

mandligt og kvindeligt; en person kan identificere sig som begge, hverken-eller eller noget mellem de to.

Begreberne ciskønnet, cisnormativ og heteronormativ anvendes også i rapporten. Ifølge LGBT-Danmark er man ciskønnet, hvis ens oplevede køn og kønsudtryk svarer overens med det køn, man blev tildelt ved fødslen. Cisnormativ kendetegner en social norm og institutionaliseret antagelse om, at alle mennesker er ciskønnede. Ifølge LGBT-Danmark marginaliserer sådan et normsæt personer, der ikke er eller ikke identificerer sig som ciskønnede. At være heteronormativ indebærer, ifølge LGBT-Danmark, den ofte ubevidste antagelse om, at det eneste rigtige og normale er at tænde på, forelske sig i og leve med en person af det andet køn, at man bør rette sig efter nogle sociale regler for, hvad der er kvindeligt og mandligt, og at alt andet ses som unormalt.

Herudover har jeg i vid udstrækning valgt, at bruge begrebet transperson i stedet for transkønnet, for at fremhæve et fokus på personer, mere end på deres køn. Jeg ønsker derfor ikke at henvise unødigt til identificering som noget, der behøver høre sammen med ved fødselen tildelt køn eller seksualitet, som det ofte gøres i blandt andet sundhedssektoren og de skemaer, SK anvender til udredning af transpersoner (Sundhedsforstyrrelsen 2014). Jeg har ligeledes valgt at bruge begrebet kønskorigerende operation eller transition fremfor kønsskifteoperation eller kønsskifte, da begrebet *skifte* kan sende et signal om, at der kun findes de mandlige og kvindelige køn (Raun m.fl. 2011:10, Sløk-Andersen 2011:66, begge i Trans*). Ønsket er at favne interviewpersonernes mulige subjektforståelser ved at tage udgangspunkt i en forståelse, hvor køn anses som et spektrum, subjekter kan bevæge sig indenfor.

1.3 PROBLEMFELT

I dette afsnit vil jeg opridse specialets problemfelt og og forskningsmæssige genstandsfelt. Jeg vil redegøre for væsentlige inputs i transforskningen og nyere udviklinger i mediefladen, da eksempler fra mediefladen, herunder TV, kan være med til at belyse, hvordan diskurser bliver medproducerende for social viden i landsdækkende medier. Netop fordi specialet skrives med et kritisk diskursanalytisk afsæt, hvor diskurser ifølge adjunkt Marianne Winther Jørgensen og professor i kommunikation, Louise Phillips, forstås som vigtige sociale praksisser, der både “...reproducerer og forandrer social viden, identiteter

og sociale relationer, herunder magtrelationer, og som samtidig formes af andre sociale praksisser og strukturer.” (Jørgensen & Phillips 1999:77-

Mit genstandsfelt indskrives sig i queer-teoriens videnskabshistorie, og queer-teori er som nævnt i en tidligere fodnote, en nyere retning inden for amerikansk humaniora og samfundsvidenskab, som opstod omkring 1990 (Jagose 2001:76). Annamarie Jagose¹⁰ skriver, at “*Queer is a product of specific cultural and theoretical pressures which increasingly structured debates [...] about questions of lesbian and gay identity*” (Jagose 2001:76) Til retningens skikkelser hører Butler, som i bogen *Kønsballade* fra 1990 har teoretiseret over moderne konstruktioner af køn og performativitet (Butler 2007). Ifølge Den Store Danske, har de fleste af retningens udøvere et fælles udgangspunkt i socialkonstruktivismen og i Michel Foucaults datering (i *Viljen til viden*, 1976) af den homoseksuelles historiske oprindelse til anden halvdel af 1800-tallet. Homoseksuelle handlinger bliver, ifølge Foucault, først på dette tidspunkt socialt betydningsfulde for en persons identitet, på samme måde som køn, hudfarve og religion kan være det (Den Store Danske 2017, Jagose 2001: 79). Queer-teori betegner mange og meget forskellige aktiviteter og interesser, der udfolder sig på tværs af de akademiske faggrænser (Den Store Danske 2017). Det er også af queer-teorien og feministisk tænkning, at transforskningen opstod, selv om der i dag ses forskelle mellem disse og kritik af queer-teorien som udgangspunkt for transforskningen (Raun m.fl. 2011:5). Jeg vil komme nærmere ind på kritikken af queer-teoretiske perspektiver i transforskningen senere i specialet (jf. Fravalg).

Selv om queer-teorien og den efterfølgende transforskning opstod i 1990'erne, er forskellige måder at gøre køn på ikke en ny opfindelse. I USA kan et forhøjet politisk fokus og forsøg på at regulere borgernes performede køn dateres tilbage til 1850'erne, hvor “...a number of U.S cities began passing municipal ordinances that made it illegal for a man or woman to appear in public “in a dress not belonging to his or her sex.”” (Stryker 2008:31) Der findes dog vidtrækkende eksempler på kulturer og samfund, der anerkender non-binære køn¹¹. Igen, kan jeg nævne hijras i Indien, som har haft en plads i Indiens kultur i over 3000 år. Hijras har endda fungeret som både kongelige rådgivere og haft høje embeder i staten, indtil den Britiske kolonisering, hvor hijras blev kategoriseret som en

¹⁰ Annamarie Jagose er en amerikansk professor, queer-teoretiker og feministisk forsker.

¹¹ Koceks i det Osmannerriget, muxes i den mexicanske region Oaxaca, indianske stammer i Nordamerika tror på, at der bor to ånder i mennesket, der repræsenterer begge køn.

kriminelt stamme (Huffingtonpost 2017). I april 2014 opnåede hijras lovlig status og “det tredje køn” er nu en separat kategori i offentlige dokumenter (The Guardian 2014).

For at vende fokus mod den nutidige transforskning, vil jeg nævne en central konflikt imellem feminister og transpersoner, som opstod i 1979. Her udgav den radikale feminist og aktivist Janice G. Raymond værket *The Transsexual Empire: The Making of the She-Male* (Raymond 1979), hvor hun fremstiller en kritik af transpersoner, og hvilken betydning deres kønnetthed har for kvinder og feminismen. Hun argumenterer ud fra Simone de Beauvoirs værk *Det andet køn*¹²: “...men, who have literally and figuratively, constructed women for centuries, are now “perfecting” the man-made women out of their own flesh. Behind this construction of man-made femininity is also the age-old patriarchal perception that women’s bodies should be available to men.” (Raymond 1979:Introduction to the 1994 Edition).

I citatet karakteriseres transkvinder¹³ som mænd, der gennem tilegnelse af egen kvindelig krop søger at fastholde patriarkatet fordi de, ifølge Raymond, mener at kvindekroppen tilhører mænd. Raymonds synspunkt er funderet i en forståelse, af at der kun findes to køn. Som jeg forstår ovenstående citat, er Raymonds kønsforståelse altså binær og absolut - hun forstår ikke transpersoner som havde muligheden til at opleve deres køn som noget andet end det biologiske, og ethvert forsøg på, at bevæge sig imod et feminint kønsudtryk ses her, som transkvindens “sande køns” forsøg på at fastholde en magt over kvinden. I en senere publikation, skriver hun om transidentificering: “On a personal level, it allows for a continuum of gendered expression. On a political level, it never moves off this continuum to an existence in which gender is truly transcended [...] What good is a gender outlaw who is still abiding by the law of gender?” (Raymond 1996:222-223)

Her åbner Raymond op for, at køn kan overskrides. Alligevel ser hun transpersoners forsøg på at transitionere, som en konform bevægelse indenfor det binære kønssystem. Hendes pointer i ovenstående citat forstår jeg som, at hun foreslår en uspecificeret, tredje kategori for transkvinder, altså at de ikke hører hjemme i den kvindelige kønskategori, men forventes at skulle bryde med det binære kønssystem og blive noget “andet”. Jeg læser det

¹² Simone De Beauvoir (1908-86) var en fransk eksistentialistisk filosof, forfatter og feminist, som blandt andet udgav den feministiske klassiker *Le deuxième sexe* (dansk, *Det andet køn*) i 1949.

¹³ Her mener jeg personer, som fik tildelt det mandlige køn ved fødslen, men som har et feminint kønsudtryk og/eller ønsker at eller har transitioneret til kvinder.

som, at Raymond primære interesse er kvindekampen, og at hun derfor ønsker at ekskludere transpersoner fra kvindefællesskabet. Løsningen er, at skabe en ny kategori af køn til dem, hun ikke mener kan kategoriseres som kvinder. Dog kommer Raymond ikke med forslag til, hvad denne kategori indebærer eller, hvordan vi skal forstå den, noget som efterlader mig med en oplevelse af, at hendes primære interesse er at ekskludere transpersoner, ikke redefinere, hvordan de kan navigere i eller udenfor det binære kønssystem. Raymond holdt fast i forståelsen af, at transpersoner burde udelukkes fra kvindefællesskabet igennem 1990'erne, og adskilte sig dermed fra de fremvoksende queer-perspektiver, der gik fra at anvende begrebet transseksuel til det bredere og mere inkluderende "transgender" eller transkønnet (Wickman 2011:16).

Et modsvar til Raymonds radikale kritik af transpersoner kom fra den amerikanske teoretiker, kunstner og transperson Sandy Stone, som anses for at være en af transforskningens mødre (Raun m.fl. 2011:4). Essayet "*The Empire Strikes Back: A Posttranssexual Manifesto*" (1987) betragtes af mange som starten på nutidens transstudier. I manifestet fremskriver Stone vigtigheden af, at transpersoner taler på deres egne vegne og skriver deres egne historier. Hun opfordrer også til udviklingen af forståelser og et analytisk sprog, som kan favne transkønnethed på en mere nuanceret måde (Raun m.fl. 2011:4). Et svar på netop Stones opfordring kom fra Susan Stryker, der i sit essay *My Words to Victor Frankenstein Above the Village of Chamounix - Performing Transgender Rage* (1994) opfordrer til politisk kamp:

"...for we have done the hard work of constituting ourselves on our own terms, against the natural order. Though we forego the privilege of naturalness, we are not deterred, for we ally ourselves instead with the chaos and blackness from which Nature itself spills forth. (...) May your rage inform your actions, and your actions transform you as you struggle to transform your world" (Stryker 2011:93)

Der er i de senere år kommet flere trans-orienterede dokumentarer, TV-serier og prominente skuespillere frem i medierne. I de danske medier kan nævnes DR's dokumentarserie *Når to køn ikke er nok* (2016c). Sidstnævnte sætter igennem fire episoder fokus på forskellige problematikker og spørgsmål indenfor dagens kønsforskning og transpersoners hverdagsliv. Her kan nævnes diskussioner af kønsbegreber, interviews af

personer der lever i ægteskab, hvor den ene partner er trans, at være transperson og minoritet, og at arbejde i Forsvaret og udleve en transidentitet bag lukkede døre (DR 2016). Globalt kan nævnes Netflix' storsatsning *Orange is The New Black* (2013-) og Amazon Studios *Transparent* (2014-). Begge serier har transpersoner på rollelisten i centrale roller. Dette er et nævneværdigt skift fra tidligere tider, hvor transpersoner ofte blev tildelt roller som ofre, skurke eller prostituerede (GLAAD 2012). Denne afbildning af transpersoner, som GLAADs undersøgelse pointerer, kan jeg forestille mig nærede en stereotyp fremstilling af transpersoner i mediefladen, noget som nu er ved at ændre sig. I 2014 skrev den amerikanske journalist Katy Steinmetz artiklen *The Transgender Tipping Point* (Steinmetz 2014), som blev forsidehistorie i The Times. Forsidebilledet er af transperson og Orange is the New Black-skuespillerinde Laverne Cox, som også bliver interviewet i artiklen. Artikelens status som forsidehistorie signalerer en interesse for transpersoner, og en mere nuanceret og respektfuld fremstilling af transpersoner end før. Man kan dog stadig se en tendens til at vælge heteroseksuelle, ciskønnede skuespillere til at spille transpersoner i store produktioner. Skuespiller og cisperson Jeffrey Tambor, som spiller hovedrollen i *Transparent*, udtalte i sin tale til The Emmys: "... please give transgender talent a chance. Give them auditions. Give them their story," og videre "I would be happy if I were the last cisgender male to play a transgender female." (The Guardian 2016) Tambors' udtalelse støtter altså Stones' tidligere nævnte opfordring til, at transpersoner selv burde have muligheden til at fortælle deres historie.

2. VIDENSKABSTEORETISK AFSÆT

I følgende afsnit vil jeg redegøre for specialets videnskabsteoretiske afsæt i poststrukturalismen og den deraf udledte forskerposition. Jeg redegør også for, hvordan jeg igennem mit videnskabsteoretiske afsæt forstår subjektet, og inddrager et videnskabsteoretisk perspektiv på den kritiske realisme samt hvordan Faircloughs position på tværs af disse forskellige retninger hænger sammen i min forskning.

2.1 POSTSTRUKTURALISMEN

Jeg har valgt at anvende poststrukturalismen som specialets videnskabsteoretiske fundament, fordi jeg undersøger sproglige handlinger i diskursive praksisser for at kunne besvare min problemformulering. Ifølge sociolog og forsker Christel Stormhøj (2006)

udspringer poststrukturalismens grundantagelse af konstruktivismen, hvor netop sproget udgør en central del af den måde, vi forstår os selv og verden på. Dermed anerkender poststrukturalistisk forskning virkelighedens eksistens, men måden, vi opfatter den eller forstår den, er igennem en kollektiv virkelighedsopfattelse og igennem diskurser (Stormhøj 2006:16). Når jeg bruger begrebet diskurs, taler jeg ud fra en grundlæggende forståelse af diskurser, som “...en bestemt måde at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på.” (Jørgensen & Phillips 1999:9). Mere konkret, lægger jeg mig op ad Faircloughs forståelse af diskurser, som “...sprogbrug som social praksis [...] og som en måde at tale på, der giver betydning til oplevelser ud fra et bestemt perspektiv” (Jørgensen & Phillips 1999:79) Min bestemte måde at tale om verden på, er ud over med et poststrukturalistisk afsæt, forankret specifikt i Faircloughs kritiske diskursanalyse, som søger at bruge forskningen “...i kampen for radikal social forandring.” (Jørgensen & Phillips 1999:76). Faircloughs teori og metode giver mulighed for at “...udforske og kortlægge magtrelationer i samfundet og at formulere normative perspektiver, hvorfra man kan kritisere disse relationer og pege på muligheder for social forandring.” (Jørgensen & Phillips 1999:11). Dette gør jeg for eksempel, ved at undersøge de moddiskurser, der kan spores om transpersoner i empirien.

En anden del af poststrukturalismens grundlag er antagelsen om, at det ikke er muligt at erkende virkeligheden forud for vores menneskelige begrebsverden og dermed forud for tænkning, som forløber igennem vores sproglige begreber og kategorier (Stormhøj 2006:16). Med andre ord, er det en forudsætning for poststrukturalistisk forskning, at man forstår verden som betragtet gennem et perspektiv, som er forankret i en krop i en bestemt tid og på et bestemt sted (Jørgensen & Phillips 1999:79). Den amerikanske poststrukturalistiske filosof og feminist Donna Haraway formulerer det således “*I am arguing for the view from a body, always a complex, contradictory, structuring, and structured body, versus the view from above, from nowhere, from simplicity*” (Haraway 1988:589). I denne forståelse ligger også en viden og refleksion om min egen positionering som forsker, noget jeg vil komme nærmere ind på i det følgende afsnit. Mine analyser ender derfor ikke ud i at give et objektive billede af virkeligheden, men skaber derimod en historie i samspil med interviewpersonerne (Lykke 2008:17). Derfor går jeg til forskningen med en tilgang, som set hos både Stormhøj (2006:16) og Jørgensen & Phillips (1999:13). I

poststrukturalistisk og diskursanalytisk forskning, går man ind på præmissen om, at man ikke kan finde endegyldige sandheder om det undersøgte, da virkeligheden ikke indeholder nogen fasthed og identitet i sig selv. Den viden, jeg producerer, er betinget af bestemte, historisk og kulturelt funderede diskurser og kategorier (Jørgensen & Phillips 1999:14). I stedet for at lede efter sandheder og essens, undersøger man altså genstandsfeltet ud fra et situeret forskerperspektiv, som er med til at forme undersøgelsens vidensproduktion. Fordi poststrukturalismens erkendelsesmæssige adgang til virkeligheden sker via historiske, kollektive dannelser, og dermed uden at være funderet i noget absolut eller universelt, kan den siges at være antifundamentalistisk i dens videnskabsteoretiske opfattelse (Stormhøj 2006:17). Her er det relevant at knytte en kommentar til Fairclough, for selv om hans forskning er forankret i poststrukturalismen (Järvinen & Mik-Meyer 2009:10), kan hans videnskabsteoretiske tilgang også anses for hørende hjemme i den kritiske realisme (Hansen 2012:234 note 9). Ifølge Hansen¹⁴, indebærer begrebet realisme først og fremmest en opfattelse af, at der eksisterer en virkelighed uafhængigt af vores diskursive praksisser om den. Denne opfattelse adskiller sig ifølge Hansen fra de mere radikale retninger inden for poststrukturalismen, konstruktivismen og diskursteori, da disse argumenterer for, at diskurser er determinerende for enhver virkelighedsopfattelse (Hansen 2012:236). Jeg forstår også den kritiske realisme som antifundamentalistisk i dens videnskabsteoretiske opfattelse, da der argumenteres for at verden er større end vores viden om den, og fordi man som forsker ikke søger at “...*producere objektiv sand viden, men nærmere at problematisere viden, der hævder at være, eller fremstår som sand og objektiv.*” (Hansen 2012:233). Som jeg forstår det, kan man både i poststrukturalismen, kritisk realisme og (kritisk) diskursteori se en grundlæggende subjektforståelse, som lægger sig op ad Foucaults, hvor han argumenterer for, at “...*diskurs er ikke et tænkende, vidende, talende subjekts majestætiske udfoldelse*” (Foucault 1969:74/1972:55 i Jørgensen & Phillips 1999:24). Her udtrykkes en subjektposition og en subjektforståelse, som tager udgangspunkt i, at sproget taler igennem personen, og at det individuelle selv bliver et medium for kulturen og dens sprog (Kvale 1992:36 i Jørgensen & Phillips 1999:24). Fairclough har et fokus på social handling i hans kritiske diskursanalyse, og viger dermed på nogle måder fra forståelsen opridset i ovenstående citater, hvor subjektet ses som determineret af diskurser (Fairclough 2008:17). Til sidst i Foucaults forfatterskab

¹⁴ Allan Dreyer Hansen, lektor på Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, RUC.

fokuserede han dog i højere grad på netop subjektets handlinger¹⁵, noget som blandt andet kom til udtryk i artiklen *Technologies of the Self* (Foucault 1982). Foucault tager med sit sene fokus på handling, ligesom Fairclough afstand fra en forståelse af diskurser som rent konstituerende, og fremskriver dem som teknologier, som subjektet tager på sig, forholder sig reflektivt til og anvender til at ændre sin praksis (Foucault 1982:3). Det er også denne forståelse af subjektet som aktør indenfor diskursive praksisser, som jeg baserer valget af den kritiske diskursanalyse på. Havde jeg for eksempel valgt at basere mit speciale på diskurspsykologi, ville subjektets ageren vige for en mere rendyrket forståelse af diskurser som fuldt ud konstituerende for vores verden - da det dialektiske samspil mellem diskurs og subjekt frafalder¹⁶ (Jørgensen & Phillips 1999:29) Dermed kan man også argumentere for, at en kritisk diskursanalyse kan indgå i en subjektstyret praksisændring, fordi analysen belyser diskurser i et vidensfelt, og dermed fungerer som et bidrag til subjekters refleksive forhold til dem.

Ifølge Buch-Hansen & Nielsen¹⁷, giver diskurser dog ikke et tilstrækkeligt billede af virkeligheden, fordi de ikke tager højde for, at samfundsudvikling i høj grad afhænger af forhold, vi ikke ved noget om, eller som vi misforstår (Buch-Hansen & Nielsen 2012:280-281). En vigtig skelnen mellem poststrukturalisme og kritisk realisme er, at kritisk realisme inddrager sociale strukturer, som en påvirkende faktor for subjekters handlinger (Buch-Hansen & Nielsen 2012:291). Ifølge Buch-Hansen & Nielsen indgår mennesker altid i flere sociale strukturer på samme tid. Her fortolker aktøerne virkeligheden og skaber diskurser, som igen går ind og genskaber og omdanner strukturerne over tid. Dette er, hvad den kritiske realisme kalder en strukturel udvikling (Hay 2002:209-210 & Bhaskar 1989 :76-77 i Buch-Hansen & Nielsen 2012:294). Et væsentligt fællestræk mellem kritisk realisme, poststrukturalisme og diskursteori er dog forståelsen af, at virkeligheden forhandles og forandres gennem aktørers sociale interaktion (Buch-Hansen & Nielsen 2012:295). Da jeg netop vil undersøge diskursive og sociale praksisser, vil jeg argumentere for, at de videnskabsteoretiske forskelle, Fairclough- og Butlers teorier repræsenterer, ikke står i vejen for at undersøge specialets

¹⁵ Foucault havde senere i sit forfatterskab fokus på selvteknologier og subjekters agens.

¹⁶ Se evt. også figur 1.1 over diskursretninger i et kontinuum i Jørgensen & Phillips 1999 (s. 29)

¹⁷ Hubert Buch-Hansen, lektor på Department of Business and Politics, CBS. Peter Nielsen, lektor på Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv, RUC.

problemformulering. I grove træk forstår jeg forskellen mellem videnskabsteoriene, som at poststrukturalismen fokuserer på virkeligheden som subjektivt forstået og muliggjort eller begrænset på grund af diskurser. I den kritiske realisme fokuseres der mere på diskursernes muliggørelse og begrænsning indenfor sociale strukturer i samspil med aktørernes handlinger. Ved at arbejde poststrukturalistisk med et blik mod den kritiske realisme, anerkender jeg at betydninger forhandles diskursivt, men samtidigt at subjekter og disses positioner ikke er determineret af diskurser alene.

Nina Lykke, som er professor i kønsforskning, inddrager Jaques Derridas dekonstruktive metode for at opridse, hvordan vi gennem sproget har etableret begrebet "mand" og betydningssat termen "kvinde" som alt det, der er modsat af det mandlige (Lykke 2008:74). Den dekonstruktive metode brød med køn som statiske, binære oppositioner, og argumenterede for, at betydninger ikke kan skematiseres som negationer. Det vil sige ved for eksempel at opstille modellen mand vs. ikke-mand = kvinde. Derridas dekonstruktive metode har, ifølge Lykke, haft betydning for poststrukturalistisk forskning, fordi den bidrager til at opløse hierarkier og oppositioner, og pointerer, at betydninger af mand og kvinde altid forskydes ind i hinanden (Lykke 2008:74). Jeg forstår derfor, at jeg igennem poststrukturalistisk kønsforskning kan dekonstruere biologisk determinisme, med henblik på at opløse diskursive hierarkier, udfordre- og måske undersøge konsekvenserne af binære kønsforståelser. I indeværende speciale vil jeg dekonstruere forståelser af køn og subjektivitet fra fastlåste til fleksible kategorier igennem kritisk diskursanalyse. Ud fra Stormhøjs perspektiv, anskuer jeg også sproglige handlinger som en slags performativitet, da sproget kan anses som erkendelsesmæssige videnspåstande fra situerede perspektiver (Stormhøj 2006:17). Dermed kan man argumentere for, at subjektiveringsprocesser bliver en måde at interagere med omgivelserne på ud fra situerede positioner, og det er gennem sproget, det kønnede subjekts position i praksissammenhænge udtrykkes.

2.2 MIN FORSKERPOSITION

Specialets vidensproduktion præget af en kontinuerlig læring, hvor jeg til stadighed oplever nye perspektiver indenfor mit genstandsfelt. Da jeg blev tildelt det kvindelige køn ved fødslen og identificerer mig som ciskønnet, fascineres jeg af, hvordan det mon opleves for transpersoner at identificere sig på andre måder end jeg selv gør. Denne motivation bidrager til, at jeg er i stand til at gå ind i undersøgelsen på en åben og nuanceret måde, og

med en ydmyghed overfor de diskursive repræsentationer, jeg møder. Men mine politiske interesser sætter mig samtidigt i en position, hvor jeg er udfordret i forhold til mine forforståelser om, hvordan det er at være transperson. Dette påvirker måden, jeg indtræder i de forskellige interviewsituationer, og det påvirker hvilke spørgsmål, jeg stiller mine interviewpersoner. Dette er konkret kommet til udtryk ved, at jeg initielt formulerede en overvægt af spørgsmål omhandlende udfordringer, barrierer og konflikter med henblik på at leve som transperson, fordi jeg har en forforståelse, som indebærer, at det må være svært og hårdt at leve som trans i dagens samfund. Jeg har senere balanceret interviewguidens fokus ved at inddrage spørgsmål som belyser positive oplevelser og en diskussion om, hvordan de forstår kønsbegrebet og forholder sig aktivt til det binære kønssystem.

Jeg var også nervøs over at udføre disse interviews, fordi jeg ønskede at opføre og formulere mig respektfuldt overfor interviewpersonerne og være konsistent i brugen af en, for mig, stadig ret ny terminologi. Jeg havde også et personligt behov for at tilkendegive, hvor jeg står i forhold til dem, at vise, at vi er på "samme side", og i dette tilfælde kommer fokus for interviewene til at formes ud fra de informationer, jeg deler om mig selv som forsker. I den konkrete interviewsituation trådte jeg dog et skridt tilbage og forholdt mig nogenlunde neutralt i forhold til mine egne interesser, ihvertfald indtil interviewene var gennemført. Noget jeg lagde mærke til i gennemlytningen af interviewoptagelserne, var, at jeg introducerer mig selv som psykologistuderende, men lægger vægt på, at jeg ikke studerer på KU med henblik på at blive klinisk psykolog med tilhørende patienter. Jeg tror, dette var en vigtig tilkendegivelse for mig som interviewer, fordi jeg ikke ønskede at interviewpersonerne skulle føle, at jeg sad i en terapeutisk position overfor dem. Jeg ønskede heller ikke, at de skulle føle sig "studerede" som er en personlig forforståelse, jeg bærer med mig om dét at sidde overfor en terapeut. Jeg havde derfor et behov for at tilkendegive min interesse i diskurser og samfundet, selv om jeg også tilkendegav, at jeg ville høre interviewpersonernes subjektive oplevelser og diskursive repræsentationer. Det skal dog siges, at jeg ikke har et metodisk behov for at stræbe efter neutralitet eller objektivitet i empiriproduktionen. Ud fra Faircloughs tradition udfører jeg en kritisk diskursanalyse af empirien, blandt andet fordi jeg gerne vil belyse skæve magtforhold og derigennem hjælpe de udsatte i samfundet (jf. Ideologi og hegemoni). Et normativt afsæt og en tydelig forskerposition er dermed ikke noget, jeg anser som en barriere eller et

problem, men snarere som en uundgåelig del i interaktionistisk og poststrukturalistisk forskning, som blot skal fremskrives og bruges aktivt i empiriproduktionen og behandlingen. Donna Haraway (1991 i Lykke 2008:17) udtrykker det, som om vi altid befinder os i monstrets mave; *“in the belly of the monster”*. I den forstand findes der ikke et “udenfor”, som vi i behagelig distance neutralt kan beskue verden fra. I stedet er forskeren delagtig, medansvarlig og videnskaben har i en poststrukturalistisk tilgang derfor altid en subjektiv dimension (Lykke 2008:17).

Jeg vil gerne bidrage med viden om de diskursive kampe, transpersoner møder i hverdagen, og derigennem forhåbentligvis skabe nye indsigter i, hvordan transpersoner subjektiveres og subjektiverer sig i et samfund, hvor kategoriseringer af kønnede subjekter overhængende er binære. Interviewpersonernes beretninger er én måde at skabe ny viden og indsigt i det levede liv, som vi måske ikke kender til i forvejen, eller som kan nuanceres. Den amerikanske nonbinære kønsteoretiker og forfatter Kate Bornstein pointerer:

“...when a minority group has been silent for as long as we have, as disjointed as we have been, the tendency is for those in the majority to listen to the loud ones when they first speak up; and to believe that we speak for the entire group. More important than my point of view, than any single point of view however, is that people begin to question gender” (Bornstein 1994:14).

I ovenstående citat læser jeg en opfordring til, at sætte spørgsmålstegn ved herskende forståelser om transpersoner og om køn. Herigennem kan man give transpersoner en platform til fortælle deres historie og på den måde synliggøre og dekonstruere diskurser, som reproducerer herskende hierarkier og oppositioner, og derigennem har konsekvenser for de enkelte transpersoners positioneringsmuligheder.

3. METODISK AFSÆT

I indeværende speciale indsamler jeg empiri i form af en række semistrukturerede interviews med tre transpersoner. I følgende metodeafsnit vil jeg derfor redegøre for de metodiske valg og refleksioner, som jeg har gjort mig i processen. Afsnittet har til hensigt at skabe en metodisk gennemsigtighed, således at læseren bliver inkluderet i metodiske

refleksioner samt brugen af specifikke metoder, for derved at kunne vurdere pålideligheden af specialets empiriske grundlag.

3.1 KVALITATIV INTERAKTIONISTISK METODE

Jeg har valgt at basere specialets metode på en interaktionistisk forskningstradition, nærmere sagt er min forståelse inspireret af Margaretha Järvinen og Nanna Mik-Meyers (2009) udlægning af kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. At gå til specialet med et interaktionistisk grundlag indebærer, at jeg forstår relationen mellem forsker og det udforskede som gensidigt forbundne, idet for eksempel interviewsituationen ses som en samskabelsesproces. Ifølge Järvinen og Mik-Meyers interaktionistiske tilgang, ligesom hos Haraway (jf. Videnskabsteoretisk afsæt), bevæger man sig som forsker altid ud fra et situeret perspektiv, som er knyttet til nogle betydninger, som påvirker dét, man undersøger, og derfor også de resultater, undersøgelsen munder ud i. Man har som forsker altså øje for empiriens “...flertydighed, kontekstafhængighed og produktivitet” (Järvinen & Mik-Meyer 2009:15) Som jeg læser det, tillægger interaktionistisk kvalitativ forskning også interviewpersoner en stor andel agens, da disse anses for at forme det forskede i samspil med forskeren (Järvinen & Mik-Meyer 2009:9-10). Dette kan jeg relatere til empiriproduktionen i dette speciale, som i høj grad består af mine tre interviewpersoners udtalelser - men samtidigt er skabt via en dialog, påvirket af min forskerposition og de valgte temaer og spørgsmål for interviewet. Som jeg forstår det, kan en interaktionistisk metode, ligesom poststrukturalismen, siges at være antifundamentalistisk og relativistisk i dens udgangspunkt, da en central del af at arbejde på denne måde indebærer, at man holder for øje de komplekse og dynamiske forhold, der findes mellem forsker og analyseobjekt, og dermed afviser muligheden for at finde frem til nogen sandhed eller universel viden om det undersøgte. I følge Järvinen og Mik-Meyer er antagelsen i interaktionistisk forskning altså, at undersøgelsens materiale i fællesskab formes af interviewer og interviewpersonen, og præges af interaktionen i selve interviewsituationen. Interviewet ses derfor som et møde, hvor mindst to sæt af forudsætninger, holdninger og interesser brydes mod hinanden (Järvinen & Mik-Meyer 2009:29). Her kan jeg for eksempel henvise til specialets videnskabsteoretiske afsnit om min position som forsker, hvor jeg nævner mit behov for at tilkendegive, at jeg ikke studerer til klinisk psykolog, men mere er optaget af samfund og diskurser. Dette har muligvis været med til at skabe en interviewsituation, hvor

vi talte mere om de interviewedes refleksioner om samfund og køn, end vi dykkede ned i deres personlige livshistorie.

Selv om mine metodiske grundantagelser inspireres af interaktionismen, er specialets hovedteori- og analysestrategi Faircloughs kritiske diskursanalyse. Dette indebærer blandt andet, at jeg ikke anvender interaktionismen i empiribehandlingen og analysen, hvor jeg for eksempel kunne have undersøgt sociale forhandlinger og hvilke positioneringer, der finder sted mellem forsker og interviewperson. Jeg har i stedet for valgt at anvende Faircloughs tredimensionelle model til at udføre en kritisk diskursanalyse, fordi jeg er mere interesseret i de fremtalte subjektforståelser og diskursive repræsentationer. Fairclough skriver sig dog ind i en interaktionistisk tradition, da hans forskningsmæssige tilgang betoner, at *“...fænomener (menneskelig handlinger eller tings) betydning ikke kan lokaliseres i fænomenet selv.”* (Järvinen & Mik-Meyer 2009:13-14). Fairclough tager altså afstand til et formål om, at man kan og bør lokalisere motivationer og intentioner i enkelte subjekter. I stedet undersøger man via Faircloughs forskningsmetode, hvordan netværk eller samfundsdiskurser materialiserer sig i subjekter og ting og sætter rammen for aktørers handlinger (Järvinen & Mik-Meyer 2009:14). Her er der et grundlæggende forskelligt fokus mellem interaktionismen og den kritiske diskursanalyse, fordi sidstnævnte anerkender materielle samfundsforhold, som går ud over det antifundamentalistiske forhold til forskning. Forskning kan, ifølge Fairclough, ikke forankres alene i interaktion og samskabelse, fordi der findes nogle virkelige strukturer i samfundet, som menneskers interaktion formes af¹⁸. Dog vil jeg argumentere for, at Faircloughs forskningstilgang har et grundlæggende fællestræk med interaktionismen (og poststrukturalismen), idet der argumenteres for, at forskning er situeret i specifikke perspektiver og forskningsmæssige resultater altid beror på samspillet mellem forsker og det udforskede (Järvinen & Mik-Meyer 2009:10).

Jeg har valgt at indsamle empiri ud fra det kvalitative forskningsinterview, og jeg har anvendt pointer fra Kvale & Brinkmann (2009) i underbyggelsen af mine metodiske valg. Her er det relevant at nævne, at Kvale & Brinkmann adskiller sig fra Järvinen & Mik-Meyer samt Faircloughs forskningsmæssige tilgange, ved at indtage en grundlæggende hermeneutisk eller fænomenologisk forståelse af interviewforskning. Den

¹⁸ Dette uddybes i afsnittet Teoretiske perspektiver

antagelse, der fremskriver er at, der findes en stabil livsverden, der skal "belyses" en gang for alle (Järvinen & Mik-Meyer 2009:16). Kvale & Brinkmann pointerer, at "...*det kvalitative forskningsinterview forsøger at forstå verden ud fra interviewpersoners synspunkter, udfolde den mening, der knytter sig til deres oplevelser, belyse deres livsverden forud for videnskabelige forklaringer.*" (2009:17). Denne forståelse adskiller sig fra den interaktionistiske tilgang, hvis formål er at undersøge den meningsproduktion, gennem hvilken den sociale verden bliver skabt. Jeg går ikke ind på Kvale & Brinkmanns præmis om det kvalitative interview som nøgle til interviewpersonernes livsverden, men bruger i stedet *InterView* (2009) som inspiration til opbygning og argumentation for valget af semistrukturerede interviews.

Ved at benytte mig af det kvalitative interview til indsamling af empiri, kan jeg rammesætte en meningsproduktion, hvor interviewpersonernes diskursive repræsentationer og subjektive betydninger kan belyses og reflekteres. Jeg ønskede så vidt muligt at lade interviewpersonerne præge, hvilke fortællinger, de synes, gav mening at dele med mig, hvortil det semistrukturerede interview syntes fordelagtigt.

3.2 INTERVIEWGUIDE

Ifølge Kvale & Brinkmann (2009) bygger det semistrukturerede interview på idéen om, at forskerens interviewspørgsmål ønskes besvaret samtidig med, at der under selve interviewet tillades en fleksibilitet over for de svar og fortællinger, deltagerne vil lægge vægt på. Interviewguiden kan altså udformes til at være mere eller mindre styrende for samtalen. At vælge semistrukturerede interviews anser jeg som fordelagtig, netop fordi det gør det muligt at lade interviewpersonernes fortællinger lede vej, men det giver samtidig mig som forsker mulighed for at følge op på deres synspunkter og vende tilbage til de emner, jeg ønsker uddybet (Kvale og Brinkmann 2009:151). Jeg vil derfor argumentere for, at interviewsituationen lægger op til, at både forsker og interviewperson kan præge interviewets indhold og derfor indgå i en samskabelse af den videre forskning. Interviewguiden er udformet på baggrund af de emner, jeg forestiller mig kan bidrage til at besvare specialets problemformulering, mens de konkrete spørgsmål er formuleret i overensstemmelse med specialets teoretiske perspektiver - med fokus på subjektivitet, performativitet, diskurser og køn (Bilag 1: Interviewguide). Jeg har delt interviewguiden op i fire overordnede temaer: Interviewpersonernes subjektforståelse, mødet mellem

cispersoner og transpersoner i sociale praksissammenhænge, mødet med det offentlige rum, institutioner og behandlingssystemet samt refleksioner over begrebet køn. Jeg har valgt disse temaer med henblik på at skabe en dialog omkring interviewpersonernes daglige liv som helhed, altså om deres egen subjektforståelse og om de sociale og institutionelle sammenhænge, de indgår i. Det afsluttende tema, hvor jeg inviterer til dialog omkring kønsbegrebet og det binære kønssystem viger potentielt fra en åben og nuanceret forskerposition, da jeg tilkendegiver, at jeg undersøger køn, og at interviewpersonerne deltager i interviewet, fordi jeg blandt andet ønsker at indsamle empiri omkring kønsforståelser og transpersoner som kønnede subjekter. I Christina Hee Pedersens artikel *Billedet som Anker* (2004), pointerer hun, at *“..man ikke nødvendigvis bør italesætte kønsproblematikken for at undersøge kønnede betydninger og praksisser (bl.a. Haavind 2000). Hvis man arbejder så deltagerorienteret, som jeg har gjort, mener jeg dog, at man af etiske grunde bør lægge sine forskningsinteresser klart frem...”* (Hee Pedersen 2004:7).

Hee Pedersen rammer her det rationale, jeg sad med, da jeg skulle beslutte, om jeg via mine interviewspørgsmål skulle italesætte kønsproblematikken direkte, eller analysere mig frem til de kønnede betydninger og diskursive praksisser via andre, mere indirekte formulerede spørgsmål. Jeg kunne dog ikke give slip på tanken om, at mit fokus for specialet er køn - ikke som noget på forhånd defineret eller statisk i dets form. Når jeg vil undersøge blandt andet diskurser om køn, blev det en meget abstrakt situation ikke at italesætte kønsbegrebet i interviewsituationerne. Som jeg forstår det, indebærer det at være transperson nødvendigvis en masse andre aspekter end dét at være kønnet, som jeg via mine interviews også forsøger at få italesat. Når man undersøger transpersoners subjektiveringsprocesser i en samfundsmæssig kontekst, hvor deres identificering adskiller sig fra den måde, de fleste tænker køn som kategori, bliver begrebet køn efter min mening elefanten i rummet, hvis man forsøger at undgå det. Istedet har jeg valgt aktivt at inddrage kønsproblematikken i den dialog, jeg fører med interviewpersonerne, for i samspil at italesætte nogle refleksioner om køn.

3.3 INTERVIEWFORLØB- OG PERSONER

Jeg har afholdt tre semistrukturerede interviews af ca. 45-90 minutters varighed og har etableret kontakt til interviewpersonerne igennem mit sociale netværk. I udvælgelsen af mine interviewpersoner har jeg ikke lagt vægt på alder eller seksuel orientering. Jeg har

heller ikke på forhånd defineret en specifik måde, interviewpersonerne skal identificere sig som trans på, fordi jeg tager udgangspunkt i Susan Strykers pointe, når jeg undersøger transrelaterede spørgsmål: *“...it is the movement across a socially imposed boundary away from an unchosen starting place - rather than any particular destination or mode of transition - that best characterizes the concept of “transgender” that I want to develop here”*. (Stryker 2008:1)

Jeg interviewede min første interviewperson, Heidi, i baglokalet på et Københavnsk spillested, inden et queerorienteret arrangement. Afholdelsen af et interview på et spillested kunne potentielt have været uhensigtsmæssigt, fordi man risikerer, at mennesker går ind og ud af lokalet, larm og så videre. Jeg kendte dog nogle af de ansatte, og fik aftalt at vi kunne sidde uforstyrret. Inden interviewet aftalte Heidi og jeg med én af de ansatte, at hun kunne komme og gå ind i lokalet ved behov, men at der ellers var en privat setting, hvor vi kunne tale frit uden at tænke på, om nogen overhørte os. Heidi udviste dog ingen bekymring for, om nogen skulle komme til at høre hendes udtalelser. Heidi identificerer sig som transkvinde, men udlever ikke denne identificering på fuld tid, da hun har valgt at leve som mand i hverdagen. Heidi valgte selv tidspunkt og lokation for interviewet, da det var vigtigt for hende at sidde overfor mig som Heidi, og ikke som manden, hun også lever som. Derfor var det oplagt at udnytte timerne inden spillestedets åbningstid, hvor hun havde klædt sig på som Heidi og dermed oplevede, at hun havde nemmere ved at snakke om sig selv. Her kan der pointeres, at Heidi aktiverer en anden del af sin subjektposition¹⁹, når hun klæder om fra mand til kvinde. Kort sagt, er hendes feminine side skarpt adskilt fra hendes maskuline side, dette uddybes i specialets analyseafsnit. Hun er aktivt engageret i det queerorienterede Københavnske natteliv, men udlever ellers sjældent sig selv som kvinde.

Det andet interview var med Andreas, en ung transmand. Andreas identificerer sig som mand og lever som mand i hverdagen, hvor han også arbejder indenfor IT og spiller musik. Andreas er politisk engageret i transmiljøet og skriver blandt andet blogs om livet som transmand. Vi aftalte, at interviewet skulle foregå hos ham på Østerbro en tirsdag

¹⁹ Når jeg bruger begrebet subjektposition, henviser jeg til en diskursteoretisk forståelse af subjektet, som positioneret i en social position igennem sproglige konstruktioner. Denne proces kaldes også interpellation og hentes fra Foucault og Althusser (jf. Jørgensen & Phillips 1999: 24-25).

eftermiddag, efter han var færdig på arbejde. Dagen efter interviewede jeg min tredje interviewperson, Luca, hjemme hos mig på Nørrebro, da han foretrak denne løsning. Luca er oprindeligt fra Italien, men taler både engelsk og dansk. Han besluttede, at vi skulle afholde interviewet på dansk, da det ikke betød det store for ham, og han ville skåne mig for at skulle oversætte interviewguiden til hans interview. Luca identificerer sig som mand og lever som mand i hverdagen. Han arbejder med asylansøgere i Røde Kors og er personlig træner i fritiden. Luca er aktivt engageret i det Københavnske LGBTQ-miljø, hvor han er frivillig for den queerorienterede filmfestival Mix. Han rådgiver også i LGBT-Asylum²⁰, der arbejder for LGBT-personers rettigheder i det danske asylsystem. Her vil jeg knytte en bemærkning til, at både Andreas og Luca pointerede, at de på den ene side identificerer sig som transmænd, men også blot som mænd. De udtrykte begge en refleksion over, at de har nogle andre vilkår end mænd, som blev tildelt deres køn ved fødslen, og samtidig lagde de vægt på, at de også identificerede sig som mænd (jf. Bilag 2:2,29). Derfor har jeg blot valgt at betegne dem mænd.

Jeg indledte alle tre interviews med at fortælle lidt om mit speciale og baggrunden for undersøgelsen. Jeg fortalte dem, at formålet er at bidrage med viden til transforskningen, fordi jeg ønsker, at transpersoner som gruppe opnår større synlighed i samfundet. Vejen til det er blandt andet at udforske og udfordre nogle af de diskurser, der hersker om køn og om transpersoner. Af erfaring forestiller jeg mig, at denne indledende introduktion er med til at holde en vis stringens i interviewsessionerne. Ofte har interviewpersoner en del på hjerte, som er interessant for mig som forsker at høre om. Selv om der skal være plads til at lade interviewpersonerne påvirke i hvilken retning, interviewet bevæger sig, er en kort forklaring af emne og formål i min erfaring ofte med til at afgrænse, hvor langt interviewperson og forsker bevæger sig væk fra spørgsmålene. Ved at rammesætte interviewet og introducere min problemstilling kan både forsker og interviewperson holde formålet for øje under samtalen, således at der initialt etableres en fælles enighed om, i hvilken retning interviewet skal hen.

Det første interview, med Heidi, foregik ved et bord, hvor vi sad overfor hinanden. De andre to interviews foregik henholdsvis i Andreas' soveværelse samt i min stue. Efter interviewene evaluerede vi, og de blev alle tilbudt muligheden for at komme med

²⁰ For uddybning se evt. hhv. <http://mixcopenhagen.dk> og <https://www.lgbt asylum.dk>

afsluttende bemærkninger. Alle tre fortalte, at de syntes, det havde været en god oplevelse at blive interviewet, og de følte ikke, at spørgsmålene havde overskredet deres personlige grænser. Luca nævnte, at han tror, det var det første interview, han havde deltaget i, hvor interviewerens ikke tog initiativ til at snakke om krop og seksualitet. Han syntes, det var rart, at vi kunne tale om disse emner i hans tempo og på hans initiativ. Andreas understregede også, at han syntes interviewspørgsmålene var respektfulde, og han satte pris på, at jeg ikke spurgte ind til hans kønsdele eller hans ved fødslen tildelte, kvindelige navn (jf. Bilag 2:42).

3.4 ETISKE OVERVEJELSER

Jeg har igennem interviewsituationerne været bevidst omkring den balance, der findes mellem at generere empiri til videnskabeligt arbejde samt intentionen om at respektere interviewpersonens personlige grænse (Kvale & Brinkmann 2009:32). I min optik knytter etiske overvejelser sig ikke blot til interviewsituationen, men til forskningsprocessen som helhed. Derfor har jeg fundet det væsentligt at reflektere over disse. Heidi, Andreas og Luca har alle samtykket til at deltage i interviewundersøgelserne, ud fra hvad der for mig virkede som en interesse for og engagement i at fortælle deres personlige historie, samtidig med at de bidrager til at belyse et genstandsfelt, de gerne vil støtte op omkring. Jeg fik også indtrykket af, at især Lucas' og Andreas' deltagelse i interviewundersøgelser og forskningsprojekter var vigtige for dem, fordi de gerne vil agere som aktivistiske stemmer i transmiljøet og for transpersoner (jf. Stone i Raun m.fl 2011).

Jeg oplyste interviewpersonerne hvem, der efterfølgende vil have adgang til den endelige rapport (Kvale & Brinkmann 2009:89). Her har jeg valgt kun at gøre den færdige rapport offentligt tilgængelig. Jeg gik ikke til interviewene med en bekymring om, at samtalerne kunne virke negativt indgribende på interviewpersonernes liv og rippe op i følelser, som ikke var tilsigtet. Men på trods af, at jeg inden interviewene oplyste, at det var i orden at sige fra, hvis der kom spørgsmål, de ikke ønskede at besvare, forestiller jeg mig, at den etiske grænse ikke alene er sikret herved – og heller ikke kan etableres på forhånd. Etik kræver forskerens opmærksomhed og respekt over for, hvor interviewpersonens personlige grænse går i den pågældende situation. Dog mener jeg fraværet af berøringsangst er en

vigtig del af interviewet, og jeg forsøgte derfor at respektere interviewpersonernes grænser ved kun at spørge uddybende ind til de fortællinger, de selv bragte på banen.

Enhver interviewsituation er særlig, og derfor må mit etiske forbehold nødvendigvis vurderes i den givne interviewsituation. Jeg vurderede for eksempel, at alle mine interviewpersoner skal anonymiseres i den skriftlige rapport, da de deler meget personlige oplevelser fra deres liv på linje med holdninger og erfaringer om de praksissammenhænge, de indgår i. Denne beslutning begrundes både i interviewpersonernes sikkerhed, og fordi jeg ikke ønsker, at de efterfølgende skal risikere at opleve konfrontationer eller lignende af nogen, som har læst rapporten, og for eksempel stiller sig uenige. Som Kvale & Brinkmann pointerer, skal man som forsker drage omsorg for at beskytte interviewpersonernes privatliv i offentligt tilgængelige rapporter (Kvale & Brinkmann 2009:91). På en måde kan man sige, at min beslutning om anonymisering på grund af sikkerhedsmæssige årsager, kan være med til at reproducere en diskurs om transpersoner som udsatte, usikre og udfordrede i samfundet. Det kan også medvirke til, at mine resultater virker mere abstrakte og fiktive, da der ikke kan knyttes ansigter eller konkrete kroppe til de diskursive repræsentationer. Det kunne også tjene et formål at lade interviewpersonerne stå frem med fuldt navn og derigennem være "frontløbere" for specialets formål - at skabe synlighed for transpersoner som gruppe, og bidrage til at de får fortalt egne fortællinger. Kvale & Brinkmann inddrager Parker (2005), der pointerer, at anonymitet kan beskytte deltagerne, men også fratage dem "*netop den stemme i forskningen, der måske oprindeligt er blevet påberåbt som dens formål.*" (Kvale & Brinkmann 2009:91). Jeg kan se fordele og ulemper i begge metodiske valg, men da jeg hverken kender til eller ønsker at stå til ansvar for eventuelle eftervirkninger for interviewpersonerne, vælger jeg anonymisering som det mest etiske forsvarlige i indeværende speciale. Ovenstående overvejelser viser, at kvalitativ forskning åbner for et felt af uforudsigelighed (Kvale & Brinkmann 2009:92). Det er, som jeg anskuer det, en af de væsentligste opgaver som forsker at kunne navigere i det uforudsigelige og træffe reflekterede metodiske valg, som fremmer både specialets empiriproduktion og interaktionen mellem forsker og interviewperson.

3.5 EMPIRIBEHANDLING

For at gøre empirien klar til at blive analyseret, har jeg efter interviewene transskriberet dem ud fra de lydoptagelser, jeg optog i interviewsituationerne. Jeg har i stor udstrækning valgt ikke at medtage ord som “øh” og andre betoner, følelsesudtryk og pauser, da jeg ikke er interesseret i at udføre en konversationsanalyse eller en lingvistisk analyse (Kvale & Brinkmann 2009:202-203). Transskriptionerne bærer derfor præg af et tydeligt og læsevenligt sprog. Jeg transskriberede kort tid efter interviewene for at kunne holde sessionerne frisk i erindring. Kort efter transskriptionen tematiserede jeg interviewene med henblik på at udvælge tre temaer til min kritiske diskursanalyse. Det indebærer, at jeg har læst transskriptionerne igennem for gennemgående temaer i interviewpersonernes diskursive repræsentationer, og derfra har jeg udvalgt tre følgende hovedtemaer: “Performativitet og kønsgøren”, “Tvetydige subjektiveringer” samt “En fortælling om udsathed”.

Denne slags tematisering kræver i min erfaring et højt fokus på kontekst af mig som forsker, da jeg sammensætter flere uddrag fra interviewpersonernes italesættelser i én længere citatpassage, så de valgte temaer samles, fremstår tydelige for læseren og bliver nemmere at anvende i en analyse. Havde jeg valgt at gå videre med interaktionismen som metode, ville sammenkædningen af citater på tværs af interviewets forløb være problematisk i den forstand, at det ville gøre det svært at undersøge for eksempel social forhandling og positionering i interviewsituationen. Hvorfor det også er fravalgt som analysefokus, se afsnittet “Kvalitativ interaktionistisk metode”. Efter jeg opstillede analysens tre hovedtemaer, har jeg udtaget citater, der kan kobles på hovedtemaerne, og derfra har jeg kædet citaterne sammen i passager, som bliver analyseret under hvert hovedtema. Da de tre interviewpersoner præsenterer forskellige diskursive praksisser i deres italesættelser, og fordi jeg som forsker indgik i tre forskellige samskabelsesprocesser, har jeg ikke konstrueret sammenhængende passager på tværs af forskellige interviews. Det skal siges, at min metodiske fremgangsmåde er eklektisk i den forstand, at jeg selv har formet og udviklet den ud fra tidligere projekterfaringer og ud fra, hvordan jeg synes, man kan operationalisere Faircloughs kritiske diskursanalyse.

Når jeg går ind og behandler empirien på ovenstående måde, kan dette have en forførerisk effekt på læseren, fordi jeg stiliserer interviewpersonernes udtalelser, så de fremstår som sammenhængende fortællinger i analysen. Her er det vigtigt at holde sig for øje, at det er mig som forsker, der har konstrueret en slags repræsentation af deres repræsentationer, og derfor kan man diskutere, hvilke konsekvenser dette kan have for empirien. Min opstilling af passagerne kan have den effekt, at interviewpersonerne fremstår mere karikerede og klart positionerede. Sløk-Andersen har i hendes empiriske undersøgelse *Den uintenderede Kønskontrol* (2011) for eksempel navngivet interviewpersonerne ud fra deres udtalelsers indhold - her kan nævnes karakterer, som "Kønterroristen" og "Aktivisten". Dette har jeg ikke gjort, fordi jeg ikke har ønsket at karakterisere mine interviewpersoner som repræsentanter for specifikke positioner. Dog er jeg klar over, at jeg ved udvælgelsen af de forskellige passager har kontrollen over, hvordan læseren oplever interviewpersonerne qua de udvalgte italesættelser. Min konstruktion af de nærmest prosa-lignende passager kan måske give læseren en oplevelse af, at mine interviewpersoner har italesat de tre analysetemaer specifikt, men her er det jo mig som forsker som har vurderet, hvilke temaer jeg syntes var mest interessante for min undersøgelse. Jeg forestiller mig i øvrigt, at tematisering og empiribehandling altid vil indebære en prioritering af én forskningsmæssig interesse, overfor en anden. Den amerikanske professor Laurel Richardson har i artiklen *Poetic representation of Interviews* (2003), pointerer følgende:

"In the routine work of the interviewer, the interview is tape-recorded, transcribed as prose, and then cut, pasted, edited, trimmed, smoothed, and snipped, just as if it were a literary text— which it is [...] The use of standard writing conventions, including the use of prose, conceals the handprint of the researcher who produced the written text." (Richardson 2003:3)

Ovenstående citat italesætter, hvordan interviewerens redigerer sit materiale inden det indgår i en forskningsmæssig undersøgelse, og at redigeringen af empirien fjerner fokus fra forskerens udvælgelse, af hvad læseren ser. Hun pointerer yderligere, at "*Writing always involves what Roland Barthes calls "the ownership of the means of enunciation" [...] A disclosure of writing practices is thus always a disclosure of forms of power (Derrida 1982). No textual staging is ever innocent in that regard...*" (Richardson 2003:3) Når jeg konstruerer sammenhængende passager ud fra en empiri, der i sin form uundgåeligt er

mere rodet og flertydig end jeg præsenterer den som, bidrager jeg til at læseren oplever empirien på en specifik måde, som “...allow me to stage my arguments in ways that are familiar to the reader, which is my goal here” (Richardson 2003:3). Er passagerne så repræsentative for interviewpersonernes italesættelser? Det vil jeg argumentere for, fordi jeg trods alt i stor udstrækning har brugt sammenhængende udtalelser og tydeligt markeret, hvornår der er sideskift. Jeg har stræbt efter gennemsigtighed, men samtidig prioriteret en opstilling i passager fordi dette får interviewpersonernes diskursive repræsentationer til at fremstå tydeligt for læseren.

3.6 FRAVALG

I indeværende speciale startede jeg ud med en interesse for at inddrage medier i form af TV-serier om transpersoner, på linje med de interviewpassager, som anvendes i analysen. Formålet med at inddrage medier var at vise sammenhængen mellem herskende diskurser og mediefladens udvikling. Jeg havde en forventning om, at denne fremgangsmåde ville gøre specialet indbydende, farverigt og sjovt for læseren, da jeg ville inddrage screenshots og italesættelser fra udvalgte manuskripter. Herudover var min idé, at jeg ved inddragelsen af medier kunne belyse nogle andre eller flere diskurser, end dem som blev repræsenteret i mine interviews. Her kunne elementer af kritisk mediediskurs-analyse være relevant. Jeg valgte dog at vige fra idéen, da jeg pludselig havde tre interviewpersoner med meget på hjertet, og vurderede, at en kritisk diskursanalyse kunne stå alene. Repræsentationer af genstandsfeltet i mediefladen anvendte jeg derfor i stedet i problemfeltet og til dels i analysens afsnit om social praksis. Jeg forestiller mig også, at medieanalyse ville resultere i et speciale, der bevægede sig hen imod kommunikationsfaget. For at sikre en solid forankring i psykologi, valgte jeg i analysen at fokusere på interviewene i samspil med teoretiske pointer og sekundær empiri, som kan belyse specialets overordnede psykologiske problemstilling, som handler om, hvordan man bliver til som kønnet subjekt. For at imødekomme studieordningens krav til et speciale på psykologi, vurderede jeg dette til at være en nødvendig afgrænsning.

Jeg afgrænsede mig også fra at lave observationer, trods denne metode formentlig havde givet mig en nuanceret indsigt i, hvilke diskurser der opstår i mødet mellem transpersoner og det offentlige rum og institutioner. Her tænker jeg konkret på, hvilke diskursive forhandlinger, der kan opstå, når interviewpersonerne for eksempel skal til fitness, bruge

offentlige toiletter eller bevæge sig i andre kontekster, der nødvendiggør, at de inddrager en binær subjektposition. At følge interviewpersonerne på tværs af deres hverdagskontekster ville kunne skabe indsigter, som en samtale om problemstillingen ikke nødvendigvis kan bibringe. Dog har jeg inkluderet spørgsmål vedrørende ovenstående sociale kontekster i interviewguiden.

Min afgrænsning indebærer også et teoretisk fravalg. For mig var en tidlig teoretisk afgrænsning baseret på, om jeg skulle vælge at fokusere på det performative køn, som hos Butler, eller på kropslige oplevelser, som hos den tidligere nævnte Prosser (jf. Indledning). Jeg fandt imidlertid et kompromis, da jeg mener debatten omkring kropslighed overfor diskursivitet er en relevant strømning, som også kan spores i videnskabsteoretiske tendenser. Her kan nævnes nymaterialismen, hvor blandt andre den feministiske epistemolog Iris van der Tuin & filosofen Rick Dolphijn (2012) fokuserer på at danne en forskningsmæssig kobling mellem det materielle og ikke-materielle, herunder diskurserne og de rammer diskurserne opstår indenfor. Jeg har valgt at inddrage teoretiske pointer om kropsliggørelse i specialets analyse af social praksis, mere specifikt i mit første analysetema, som omhandler performativitet og kønsgøren. Jeg vil knytte en kommentar til, at jeg i indeværende speciale arbejder ud fra en poststrukturalistisk position, og derfor tager ontologisk afstand fra Prossers tilgang, som baseres på narrativer og fænomenologi (Prosser 1998:4-5). Dog vil jeg argumentere for, at både Prossers og andre forskeres (bl.a. Rubin 2003) pointer omkring transpersoners kropslige oplevelser er et vigtigt indspark til diskussionen om transpersoner og køn. Der findes altså relevante forskningsbidrag, der argumenterer for, at køn og krop ikke kan reduceres til diskurser og performativitet. Selv om performativitet og kønsgøren er centrale fokuspunkter i denne specialeproces, mener jeg, det er vigtigt at belyse hvilke andre faglige inputs, der findes.

Jeg afgrænsede mig også fra at inddrage Davies og Harrés antologi om; *Positionering: Diskursiv produktion af selver* (2014), som bygger på deres artikel om begrebet positionering fra 1990. I antologien ses tydeligt inspirationen fra den feministisk-poststrukturalistiske teori, så som Butler, da subjektet forstås gennem diskursive selvrepræsentationer (Davis og Harré 2014:7)

Ifølge Davies og Harré, skabes selvet kontinuerligt gennem sproglige handlinger samtidigt med, at det allerede er skabt gennem de diskurser, vi er “underlagt”. (Davies og Harré 2014:8). Positioneringsbegrebet fokuserer altså på dynamiske interaktionssituationer frem for statiske og formelle aspekter, og en position er noget, der skabes i og med sproglige udvekslinger (Davies & Harré 2014:8,19,23). Jeg har afgrænset mig fra at inddrage Davies & Harré, fordi deres forståelse af, at subjekters positioner er bundet af sproglige handlinger adskiller sig fra Faircloughs forståelse af, at der også findes nogle strukturelle vilkår, som diskurser og dermed subjektpositioner ikke eksisterer frit fra. Jeg anså Davies og Harrés positioneringsbegreb som anvendeligt i specialet, fordi det muliggør en anden vinkel på de processer, hvorigennem kønsforståelser får konkret betydning for transpersoners subjektpositioner. Dog skriver de sig ind i et lidt anden videnskabelig tradition end Faircloughs, da de materielle strukturer “uden for” diskurserne, så som det kropslige og lovgivning, ikke gøres relevante. Dermed ryger et væsentligt aspekt af den kritisk-diskursanalytiske grundforståelse.

3.7 KRITISKE REFLEKSIONER

Faircloughs kritiske diskursanalyse kan som nævnt anvendes både som teori og metode. At bruge den kritiske diskursanalyse som både teoretisk begrebsapparat og som analysestrategi har været interessant, men det gør i min oplevelse samtidig anvendelsen kompleks. Jeg havde en oplevelse af, at jeg kunne vinkle den kritiske diskursanalyse meget frit, og dette oplevede jeg som både en begrænsning og en mulighed. Det brede anvendelsesområde gjorde det svært for mig som forsker at selektere i alle de begreber, der bliver præsenteret igennem Faircloughs kritiske diskursanalyse. Selvom jeg har arbejdet ud fra en mangfoldighed af begreber, der kan bruges til tekst-, diskurs- og social praksisanalyse, er Fairclough tilbageholdende med information om, hvordan disse begreber konkret skal forstås og konkret skal benyttes på tekster. Generelt har min oplevelse været, at flere begreber og betegnelser ikke blev forklaret, hvilket er interessant, da hans metode netop er lavet for at dekonstruere “common sense”-forståelser af den verden, vi lever i. Dog kunne jeg for eksempel ikke finde konkrete eksempler på, hvilke betydninger Fairclough tillægger betegnelserne institution, subjektposition, handling og så videre. Suppleringen med Jørgensen & Phillips (1999) teoretiske udlægninger har dog hjulpet i

stor udstrækning, selv om jeg som forsker både har måttet tage mig nogle friheder og også argumentere for mine læsninger af Faircloughs begreber.

Der kan også rettes kritik mod den kritiske diskursanalyses opfattelse af, at diskurser og magt kun er interessant at analysere, hvis den hjælper de svagt stillede i samfundet (jf. Ideologi og Hegemoni). Som jeg forstår det, er dette en meget idealistisk slutning, som potentielt kan udelukke en forståelse af de komplekse magtstrukturer subjekter er flettet ind i, fordi magtstrukturers brede indflydelse på andre praksissammenhænge herved afvises. Hvis ens forskningsmæssige fokus kun er at beskæftige sig med de diskurser, der på den ene eller anden måde relateres til samfundets svageste, fjerner man sig vel fra præmissen om, at diskurser er så altomfattende og svære at få overblik over. Hvis man vil ændre sociale vilkår, vil jeg argumentere for, at man også må interessere sig for de magtstrukturer, der omhandler andre dele af samfundet end de svagest stillede. Denne forståelse baseres på, at jeg anser magtstrukturer som ligeså komplekse størrelser som diskurser, og jeg tror næppe, at strukturerne kan opdeles i adskilte, overskuelige kategorier.

Mangfoldigheden af begreber hos Fairclough, eller “begrebsjunglen” som jeg kan lide at kalde den, kan både have positive og negative effekter på analysens resultater. Jeg har forsøgt at imødekomme dette ved på den ene side at følge analysemodellens trin meget skematisk og stringent. Men jeg har samtidig forholdt mig frit til, hvilke begreber, der har givet mest mening at fokusere på, på hvert analysetrin. Slutteligt har jeg lavet en stor mængde research på net og bibliotek, for at forsøge at danne mig et overblik over “*det, der er socialt og kulturelt gang i*” (Fairclough 2008:124).

I en gammel projektgruppe, diskuterede jeg med mine gruppemedlemmer, at kritisk diskursanalyse kan anses som “idealistisk tomsnak”, fordi selv om at man kan belyse diskurser om transpersoner og køn, er det svært at spore om disse diskurser faktisk ændrer sig, fordi de bliver belyste. Dette er måske i sig selv en ret idealistisk antagelse, at vidensproduktion alene kan ændre praksis. Man kan jo undre sig, om det faktisk gavner de svage i samfundet at belyse magtforhold via diskursanalyser? Uligheden i samfundet er jo på mange måder stadig stor, selv om diskursbegrebet bruges i daglig tale og mange er bevidste om diskursernes eksistens. Jeg har derfor en forestilling om, at der er behov for noget andet og mere end vidensproduktion om diskurser for at ændre sociale praksisser.

Men jeg tror på, at en større viden om hvilke diskurser, der ligger til grund for subjekters handlinger- og beslutningsprocesser, resulterer i bedre forudsætninger for at ændre den struktur, de opstod - og til stadighed udvikles - i.

3.8 EN OVERSKRIDENDE TILGANG

Jeg går til min forskning med forståelsen af diskurser som måder, hvorpå en bestemt opfattelse af virkeligheden udfoldes og italesættes (Jørgensen & Phillips 1999:9). Når man som transperson går i samspil med den øvrige offentlighed, udfoldes således bestemte opfattelser af virkeligheden via fortællinger om, hvad det vil sige at være mand eller kvinde, og hvordan det er “normalt” og “godt” at udtrykke sit køn. Disse fortællinger er derfor med til at definere, hvad der er ønskeligt at opnå som kønnet subjekt. Ud over min interesse i, at undersøge diskursive og sociale praksisser, som Faircloughs teori og tredimensionelle analysemodel kan bidrage til, har jeg valgt at inddrage nogle af Butlers teoretiske pointer. Dette har jeg valgt, fordi Butler i modsætning til Fairclough har et konkret fokus på køn og subjekter. Jeg ønsker nemlig ikke blot at undersøge tekster som repræsentationer af den sociale virkelighed, men også teksternes betydning for subjekter.

Hertil kommer en interesse i at undersøge, hvordan diskurser om transpersoner opretholder eller forandrer den sociale virkelighed, og de betydninger subjekter tillægger denne. Fairclough pointerer selv, at diskursanalyse ikke kan stå alene, når man skal undersøge forandringer og ideologiske konsekvenser af en given diskursiv praksis. Det er nødvendigt at arbejde ud fra et tværfagligt perspektiv, hvor man kombinerer tekstanalyse og analyse af det sociale (Jørgensen & Phillips 1999:78). For at komme tættere på interviewpersonernes kønnede subjektivering, vil jeg argumentere for at det er relevant at inddrage Butlers teori. Dette fordi Butler indtager en kønsforståelse, hvor subjektet på en gang muliggøres og begrænses af normer og diskurser. Denne subjektforståelse specificerer hun i forhold til kønsnormer, hvorved subjektiveringen bliver kønnet, eller kønnet bliver subjektiverende (Sløk-Andersen 2011:66-67 i Trans*).

Inddragelsen af Butlers teoretiske pointer gør dermed den kritiske diskursanalyse mere emnespecifik og hendes undersøgelse af køn og subjektivitet indskærper specialets forankring i det psykologfaglige felt. Ved at arbejde med overskridende metoder²¹, får man

²¹ Betegnelsen “overskridende metoder” er hentet fra Dorte Staunæs’ indledning i *Kvinder, Køn & Forskning*, nr. 4, 2000. Jeg anvender det for at beskrive min tilgang til at bruge forskellige teorier og

i min forståelse muligheden for at forbinde det psykologifaglige fokus på subjektet med centrale samfundsstrømninger. Faircloughs kritiske diskursanalyse inddrager diskurser, men anerkender, at diskursive praksisser påvirkes af samfundsmæssige kræfter, der ikke alene har en diskursiv karakter. Her kan nævnes det politiske systems struktur og mediernes institutionelle struktur (Jørgensen & Phillips 1999:74). Derfor er diskurser både konstituerende for subjekter og konstituerede af sociale strukturer, som går ud over det diskursive. Et centralt fokus i specialets teori og analyse er dialektikken mellem diskursers konstituerende funktion i samspil med hvilke sociale forhold, der konstituerer dem, og hvordan de får betydning for subjekters kønsgøren og deres subjektpositioner. Overskridende metoder, eller tværdisciplinaritet, er et markant kendetegn ved den poststrukturalistiske tænkning, som indebærer en betydelig grad af forskellighed og sammensathed i tænkningen (Stormhøj 2006:17).

Herudover henter jeg inspiration til, hvorfor overskridende metoder kan anvendes i køns- og diskursteoretisk forskning hos den canadiske feminist og professor Viviane Namaste. Hun *“...beklagar dessutom att dominansen av den (queer)teoretiska fokuseringen på (konstruktionen av) transidentiteter har överskuggat analysen av de sociala villkor under vilka transsexuella lever och den diskriminering som de möter som transpersoner.”* (Namaste 1996, 2005 i Wickman 2011). Da det “kritiske” i kritisk diskursanalyse netop går ud på at belyse magtforhold og derigennem udfordre sociale uligheder og diskrimination (Fairclough 2008:13-14), vil jeg argumentere for, at kombinationen af kritisk diskursanalyse, Butlers kønsteoretiske pointer og de øvrige tekster jeg inddrager i analysen er oplagte i indeværende speciale. På grundlag af de ovenstående refleksioner om teoretiske- og metodiske valg og fravalg, vil jeg nu gå videre til specialets teoriafsnit.

4. TEORETISKE PERSPEKTIVER

I dette teoriafsnit vil jeg gennemgå specialets teoretiske grundlag. Jeg starter ud med udvalgte pointer fra Butlers kønsteori, herunder hendes forståelse af køn som performativt (Butler 1990). Dette gør jeg med henblik på at opridse et skelet for den kønsforståelse, mine interviewundersøgelser tager udgangspunkt i, og på at anvende Butlers pointer i analysens afsnit om social praksis. Herefter gennemgår jeg specialets hovedteori,

metoder til at belyse mit genstandsfelt. Hensigten er at bevæge sig videre fra positivismen og hen imod en anti-fundamental, kritisk forskning.

Faircloughs kritiske diskursanalyse (2008), med inddragelse af supplerende og understøttende pointer fra Phillips & Jørgensens bog “*Diskursanalyse som teori og metode*” (1999). Jeg har valgt at inddrage Jørgensen & Phillips, da de i min optik leverer nogle væsentlige konkrete forslag til en analytisk anvendelse af Faircloughs teori og metode, som han ikke konsekvent selv formår i “*Kritisk Diskursanalyse*” (2008). Følgende afsnit fungerer som specialets teoretiske grundlag, men fordi Faircloughs kritiske diskursanalyse både kan fungere som teori og metode, er der i forlængelse af teoriafsnittet inkluderet specialets analysestrategi, baseret på Faircloughs tredimensionelle model. Jeg har valgt at starte ud med Butler, selv om disse teoretiske pointer er at regne for sekundær teori. Dette, fordi specialets analyse kommer i forlængelse af analysestrategien, som igen kommer i forlængelse af teoriafsnittet om kritisk diskursanalyse. På denne måde forsøger jeg at sikre en stringens i opbygningen af de følgende teori og analysestrategiske afsnit.

Det skal også nævnes, at jeg inddrager anden teori og sekundæremperi på linje med Butler i analyserne af social praksis. Anden teori og sekundær empiri bliver introduceret under hvert analysetema, men til fælles har de udvalgte pointer, at de er med til at understøtte eller udfordre de resultater, jeg kommer frem til i analyserne af tekstuel og diskursiv praksis, og de er også med til at forbinde mine analyser til feltets sociale praksisser. De i analysen udvalgte teoretiske og empiriske pointer har forskellige ontologiske afsæt, for eksempel er Prosser fænomenologisk i sin forskningsmæssige tilgang. Jeg har vurderet, at det ikke er nødvendigt at inkludere en gennemgang af alle inddragede teoretiske perspektiver og sekundær empiri med henblik på at redegøre for forfatternes ontologiske og epistemologiske forankring. Jeg har valgt at bruge de udvalgte pointer som bud på relevante stemmer i queer- og transforskningen, og tillægge dem den betydning, at de kan bygge bro mellem de analyserede passager og specialets overordnede genstandsfelt. Grunden til at Butler bliver introduceret allerede her i teoriafsnittet, mens resten bliver introduceret løbende i analysen, er fordi hun, i min optik, bidrager med den mest centrale sekundær teori i henhold til mine analysefoki og i øvrigt repræsenterer den grundlæggende kønsforståelse, jeg har taget teoretisk udgangspunkt i.

4.1 BUTLERS KØNSTEORI

I 1990 udkom Butlers værk *Gender Trouble* (Dansk: *Kønsballade*), som kan siges at have haft stor indflydelse på poststrukturalistisk kønsforskning (se Søndergaard 1996). Her

arbejder Butler med køn og subjektivitet som socialt konstrueret og diskursivt repræsenteret (Butler 2007:XV).

4.1.1 BIOLOGISK- OG SOCIALT KØN

Ifølge Butler, blev sondringen mellem biologisk og socialt køn oprindeligt beregnet til at anfægte formuleringen *“biologi er skæbne”* (Butler 2007:44). Formålet, med at opstille sådan et skel, var at understøtte argumentet om, at uanset hvor definitivt det biologiske køn opfattes, så er socialt køn kulturelt konstrueret og indebærer andre muligheder (Butler 2007:44). Da socialt køn kommer til udtryk via de kulturelle betydninger, som tilegnes af den kønnede krop, er det ikke låst fast til det biologiske køn, men indtager en mere flydende funktion. Butler mener ikke, at der er grund til at opdele socialt køn i to binære kategorier, fordi dette indebærer en forståelse af, at socialt køn er defineret af det biologiske, eller begrænses af det. Hvis socialt køn teoretiseres uafhængigt af det biologiske køn, bliver det et *“fritsvævende kunstgreb”*, og dette muliggør, at begreberne mand og maskulinitet kan betegne kvindekroppen, og begreberne kvinde og femininitet ligeledes kan betegne mandekroppen (Butler 2007:45).

Butler stiller spørgsmålstejn ved det biologiske køns uforanderlighed og reflekterer over, om biologisk køn muligvis er lige så konstrueret som socialt køn, og måske kan forstås som socialt køn. Dette fordi det sociale køn kan betegnes som det produktionsapparat, hvorigennem biologisk køn etableres. Ud fra disse betragtninger vil sondringen mellem biologisk og socialt køn ikke være en separering, og socialt køn behøves ikke defineres som en fortolkning af biologisk køn, hvis biologisk køn selv er en social kategori. *“Derfor hører socialt køn ikke til kultur som biologisk køn hører til natur.”* (Butler 2007:46). Socialt køn er hos Butler derfor ikke blot en kulturel repræsentation af biologisk køn, da forståelser af, hvad biologisk køn er, bliver produceret og reproduceret gennem socialt køn: *“Socialt køn omfatter også de diskursive/kulturelle midler, der producerer og etablerer ”kønnet natur” eller ”naturligt køn” som ”prædiskursivt”, dvs. før kultur, en politisk neutral overflade, hvorpå kulturen handler”* (Butler 2007:46). Socialt køn italesættes her som indebærende en konstituerende funktion for, hvordan vi forstår biologisk køn. Pointen er, som jeg forstår det, at biologisk køn ikke er et indholdsløst begreb, en naturlig størrelse, men i højeste grad også noget, der tillægges betydninger og forståelser gennem blandt andet diskurser. Butler forsøger i min optik her at fremskrive

sammenhængen mellem begreberne socialt- og biologisk køn, hvor kulturelle og diskursive midler går ind og producerer dét, vi forstår som biologisk køn. Denne afstandstagen til krop, biologi og materialitet er blevet udfordret af flere andre teoretikere (jf. Fravalg). Noget jeg vil komme videre ind på i det følgende afsnit samt i specialets analyse.

4.1.2 KØN SOM PERFORMATIVT

Socialt køn kan hos Butler anses som en performance. Det er blandt andet gennem kønnet performativitet, at subjekter bliver ”humaniserede”, og dem, som ikke gør deres køn på en socialt legitim måde, bliver straffet. Det er gennem handlinger, at socialt køn konstrueres, og den essens, handlingerne forsøger at udtrykke, er diskursivt produceret og reproduceret (Butler 2007:227). Socialt køn skal altså ikke anses som en fast størrelse, men forståelsen af det sociale opstår gennem handlinger. Uden handlinger ville der slet ikke eksistere et socialt køn (Butler 2007:232). Ifølge Butler findes der en usagt kollektiv aftale om at udføre, producere og bevare binære sociale køn med distinkte konnotationer, og derfor bliver konstruktionen af socialt køn skjult for os. Jeg vil her tilføje, at reproduceringen af de binære køn i høj grad også kan kaldes en sociomateriel disciplinering - dette kan man for eksempel se på opdeling af mande- og kvindetoiletter, eller når man skal vælge kønskategori som mand eller kvinde, når man søger jobs online, med mere. De kulturelle betydninger af socialt køn holdes skjult på grund af produceringens troværdighed og gennem den sociale straf, der for eksempel ligger i at blive fremmedgjort (jf. Bilag 2)²², der rettes mod de subjekter, som ikke accepterer troen på disse betydninger - for eksempel reaktionen, hvis en mand går ind på kvindetoiletet eller går iklædt kjole i offentlige rum. De normer, som hersker i samfundet, bidrager med andre ord til konstitueringen af køn, og hvis man ikke handler efter normerne, kan det resultere i konflikter for både subjektet og for dets deltagelse i fællesskaber, da - *“one must be readable at a glance”* (Halberstam 1998:23, Butler 2010:232).

Konstruktionen af socialt køn fordrer, at handlinger eller performances bliver gentagede. Gentagelse indebærer både en reproducering og dannelse af en ny række af betydninger, som opstår i overensstemmelse med de herskende sociale normer. Det er de enkelte subjekter som iscenesætter disse betydninger, men det er stadig en handling som påvirker

²² I Bilag 2, s. 12 italesætter Luca, hvor svært det var for ham at bruge kvindetoiletet, selv inden han transitionerede, fordi han havde en maskulin / tvetydig fremtoning og derfor fik kommentarer.

det kollektive, da formålet med iscenesættelsen er at opretholde socialt køn inden for den binære ramme (Butler 2007:233). På denne måde bliver de sociale køn som er i overensstemmelse med kønsnormer produceret og reproduceret gennem gentagne performativiteter. Ifølge Butler er socialt køn en identitet, der er konstitueret over tid, og som skabes i et offentligt rum gennem gentagelse af handlinger (Butler 2007:233). Ud fra denne antagelse, kan man sige, at socialt køn produceres gennem diskursive praksisser, der netop konstitueres over tid og reproduceres gennem sociale handlinger (jf. Videnskabsteoretisk afsæt). Socialt køn anses som en norm, som aldrig fuldt kan opnås, efterleves eller internaliseres, da kønsnormer reelt set er "...*fantasmatiske, umulige at inkarnere*" (Butler 2007:234). Der findes nemlig, ifølge Butler, hverken sande eller falske køn, virkelige eller tilsyneladende, originale eller afledte. Butler anser køn, som u håndgribelige størrelser uden fast essens, fordi de er diskursivt konstruerede og dermed foranderlige over tid. De handlinger, som udgør diskursernes implicite performativitet, konstituerer i sig selv den identitet, som de ellers siges at udtrykke eller afsløre. Ifølge Butler, findes der ikke en essentiel identitet i mennesker, og idéen om en sand kønsidentitet vil blive afsløret som regulerende strategier (Butler 2007:234-35).

Man kan derfor sige, at diskursive praksisser er så indlejrede i subjektets kønsforståelser, at disse kønsforståelser fremstår som naturlige. Denne proces, som Butler kalder en regulerende strategi, kan for eksempel fastholde transpersoner i nogle diskurser om, hvordan man er transmand eller transkvinde "på den rigtige måde", og dermed bliver det sværere at gøre køn på alternative måder, der bryder med den binære kønsforståelse. Inden for den binære kønsforståelse taler Butler om en heteroseksuel matrice, hvori overskridende kønsidentiteter, så som trans, ikke har nogen plads. Matricen udgøres af de identiteter, hvor socialt køn ikke er kohærent med biologisk køn og af de identiteter, hvis begærpraksisser ikke følger de konnotationer, vi knytter til enten biologisk eller socialt køn. Disse identiteter er ikke legitime i henhold til de herskende normer og kan fremstå som utopier eller som mindreværdige. Det er denne forestilling, som Butler vil gøre op med, og hun foreslår en såkaldt "kønssubversion", altså en omvæltning af og udvidelse af hele det binært funderede kønsbegreb. En måde, at omvælte dette er kønsbegreb, er ved at forstå, at "*der er ingen kønsidentitet bag udtrykkene for køn; denne identitet konstitueres performativt af selve de "udtryk", som siges at være dens resultater.*" (Butler 2007:71).

Ifølge Butler frafalder nødvendigheden for binære køn, når man forstår, at der ikke ligger nogen essentiel kønsidentitet bag udtrykkene for køn, men at kønnet i stedet konstrueres performativt af de udtryk, der er i spil. Butlers kønsforståelse og teori er kritiseret af teoretikere, som Prosser (1998) og også den amerikanske sociolog Henry Rubin, der i hans bog *Self-made Men: Identity and Embodiment Among Transsexual Men* (2003), tager afstand fra den queerteoretiske kønsteoris' fokus på performativitet, og i stedet undersøger kropsliggjorte følelser med et udgangspunkt i, at subjekter har et "*indre, sandt kønsligt selv*" (Rubin 2003 i Raun m.fl. 2010:6). Jeg vil komme nærmere ind på den debat, som berører kropslighed overfor diskurser i metodeafsnittet (jf. Fravalg) samt inkludere Prosser, Rubin og de dertilhørende videnskabsteoretiske refleksioner i analysens Tema 1.

4.2 FAIRCLOUGHS KRITISKE DISKURSANALYSE

Faircloughs tekster i bogen *Kritisk diskursanalyse* (2008) udgør et udførligt rammeværk af, hvad der både fungerer som en teori og en metode til at udføre kritiske analyser af diskurser. Fairclough formulerer her konkrete metoder til at arbejde med forskellige diskursive dimensioner. For at forstå baggrunden for disse metoder, er det ifølge Jørgensen & Phillips (1999) nødvendigt at forstå det begrebslige fundament for diskursiv praksis og magtrelationer, som Faircloughs analytiske tredimensionelle model baseres på. Jeg vil derfor først præsentere de diskursive begreber og betydninger, som er baggrunden for min analysemodel, og dernæst introducere den tredimensionelle model. Faircloughs kritiske diskursanalyse kendetegnes ved at have en mangfoldighed af begreber, og jeg vælger derfor at fokusere den teoretiske gennemgang på de begreber, der opridses baggrunden for den tredimensionelle model og således også for specialets analyse. Det er et bevidst valg fra min side, at jeg først præsenterer de relevante teoretiske begreber, derefter skitserer den tredimensionelle model og først i analysen viser, hvordan begreberne kan bringes i spil med hinanden. Jeg vurderer, at den fremgangsmåde resulterer i størst muligt overblik over og forståelse af den kritisk diskursanalytiske fremgangsmåde, jeg anvender til behandlingen af specialets empiri.

Fairclough har siden 1980'erne bidraget med en tværfaglig forskning og tænkning, der kan "*sætte vores forhold til hinanden, vores identitet og det, vi anser for viden og common sense i samfundet under lup*" (Fairclough 2008:10). Det er igennem diskurser, man ifølge Fairclough bliver i stand til at beskrive subjektive oplevelser og fortolkninger af

virkeligheden, som igen bidrager til forståelsen af de sociale forandringsprocesser, vi gennemgår. Hans teori og metode har således til formål at fungere som et redskab til undersøgelsen af sprogbrugen i hverdagens sociale interaktioner (Jørgensen & Phillips 1999:77).

Diskurser ses i Faircloughs tradition både som konstituerede og som konstituerende af det sociale. Det sociale forstås her som en virkelighed af sociale praksisser, *”der rækker ud over det diskursive”* (Fairclough 2008:10). Her kan jeg for eksempel nævne kulturelle omgangsformer og konventioner. Diskurser er en vigtig form for social praksis, *”som både reproducerer og forandrer viden, identiteter og sociale relationer, herunder magtrelationer, og som samtidig formes af andre sociale praksisser og strukturer”* (Jørgensen & Phillips 1999:77). I Faircloughs forståelse producerer diskurser subjekter, men de repræsenterer også konkrete fænomener og tilstande i verden (jf. Videnskabsteoretisk afsæt). Kort sagt, kan man sige at Fairclough argumenterer for, at diskurser er en del af det sociale, men at det sociale også udgør en materiel virkelighed - her nævner Fairclough produktionsapparater og kulturelle omgangsformer, men dette uddybes ikke videre (Fairclough 2008:10). Således kan diskurser siges at stå i et dialektisk forhold til andre sociale dimensioner og strukturer, som indebærer ikke-diskursive elementer. Ikke-diskursive elementer optræder for eksempel i fysiske praksisser, der indgår i bygningen af for eksempel en bro (Jørgensen & Phillips 1999:77).

4.2.1 SPROGBRUG OG DISKURSORDENER

Sprogbrug kan ifølge Fairclough altid anskues som en socialt og historisk konstitueret handling. Det vil sige, at tekst – altså enhver form for sprogbrug – er en social praksis. Sprogbrug og andre sociale aspekter står ifølge Fairclough i et dialektisk forhold til hinanden. Når man undersøger sprogbrug, undersøger man derfor spændingen mellem sprogbrugen som socialt formet, men samtidig socialt formende (Fairclough 2008:121).

Fairclough taler om tre funktioner ved sprogbrug og dets virke. For det første former sproghandlinger sociale identiteter, også kaldet *”identitetsfunktionen”*. Denne funktion omhandler de måder, en subjektposition opbygges gennem diskurs på. For det andet former sproghandlinger sociale relationer, også kaldet *”relationsfunktionen”*. Denne funktion handler om, hvordan sociale relationer mellem aktører iscenesættes og forhandles.

Endelig former sproghandlinger videns – og betydningssystemer, også kaldet “den ideationelle funktion”. Denne funktion omhandler, hvordan sprogbrug giver betydninger til verden og dens processer, enheder og relationer (Fairclough 2008:121). Diskurser bidrager derfor til at forme subjekter, relationer og videns- og betydningssystemer (Jørgensen & Phillips 1999:79). De tre funktioner er altid i spil i forskellig grad, så i nogle kontekster fremstår sproghandlinger omkring subjektpositioner mest centrale, i andre er det for eksempel betydnings- og videnssystemer, som kommer til udtryk (Fairclough 2008:121). Et eksempel på, at betydnings- og videnssystemer (den ideationelle funktion) kommer til udtryk kan være, når interviewpersonen i en passage italesætter, hvad det indebærer at være mand og kvinde, og hvilken tilslutning den interviewede har til italesættelserne, altså hvordan de forbinder sig selv til det italesatte.

Når der tales om sprogbrug som konstituerende, er det især to måder dette kan belyses. Sprogbrug bidrager til at reproducere ”eksisterende sociale identiteter, relationer og videnssystemer” (Fairclough 2008:121). Men sprogbrug indebærer også et kreativt aspekt, da muligheden for at ændre og påvirke herskende diskurser også er til stede (Fairclough 2008:121). Diskursordener udgør netværket af fællesskabers diskurstyper, og som analytiker skal jeg være opmærksom på den måde diskursordenen ”udvikler sig i takt med sociale og kulturelle forandringer” (Fairclough 2008:123). Et eksempel på en diskursorden, er for eksempel sundhedsvæsnets diskursorden, som blandt andet trækker på biomedicinske og evidensfokuserede diskurstyper. Når man udfører en diskursanalyse er det også centralt at undersøge kommunikative begivenheder. Ifølge Fairclough, er al slags sprogbrug, som for eksempel mine interviews, kommunikative begivenheder. En kommunikativ begivenhed udgør grundlaget for at kunne anvende den tredimensionelle model, og består af tre dimensioner: For det første er den en *tekst*. Tekst anses som tale, skrift, billeder og så videre. For det andet indgår den i en *diskursiv praksis*, som indbefatter produktion og konsumtion af tekster. For det tredje bidrager den til en *social praksis* (Jørgensen & Phillips 1999:80). Når man undersøger for eksempel interviews som kommunikativ begivenhed, undersøger man på hvilke måder, interviewene er normative og trækker på kendte diskurser, og hvordan de er kreative og bruger gamle ressourcer på nye måder (Fairclough 2008:123)

4.2.2 INTERDISKURSIVITET & INTERTEKSTUALITET

Artikuleringen af forskellige diskurser, både indenfor og på tværs af diskursordener, kaldes hos Fairclough interdiskursivitet. Det er gennem interdiskursivitet, at grænserne både indenfor en diskursorden og mellem diskursordener kan rykkes og forandres (Fairclough 2008:23, 44). Disse diskursive praksisser kan være både kreative og konventionelle. De kreative diskursive praksisser blander diskurser på nye, komplekse måder, og bliver dermed både et kendetegn ved og primus motor for sociale forandringer (Fairclough 2008:44). De konventionelle diskursive praksisser derimod opretholder eksisterende diskursordener ”og dermed den herskende sociale orden” (Jørgensen & Phillips 1999:84). Relationer mellem forskellige diskurser indenfor en diskursorden og mellem forskellige diskursordener er derfor interessante, når man skal undersøge diskursive forandringer og reproduktion (Jørgensen & Phillips 1999:84). Hertil er det også interessant, at interdiskursivitet og de elementer, som er på spil indenfor en diskursorden, kan være modsætningsfyldte spændingsfelter, som skaber “...forskellige subjektpositioner der kan være til rådighed for et enkelt individ på tværs af forskellige kontekster og aktiviteter i en institution.” (Fairclough 2008:23). Jeg har ikke kunne finde en uddybning af, hvad Fairclough mener med institutioner, så jeg våger her at forstå betegnelsen bredt, og lader begrebet dække over arbejdspladser, uddannelsesinstitutioner og offentlige rum som fitnesscentre i indeværende speciale.

Ifølge Fairclough indebærer intertekstualitet det forhold, at kommunikative begivenheder trækker på tidligere begivenheder, og at de tilgængelige diskurser derfor aldrig opstår ud af ingenting. Intertekstualitet indebærer dermed historiens påvirkning af en tekst og en teksts indvirkning på historien, fordi den altid vil trække på allerede eksisterende tekster, men på samme tid bidrage til historisk udvikling og forandring. Som tidligere nævnt dækker betegnelsen “tekst” også over tale og samtaler. Jeg vil knytte en kommentar til specialets interaktionistiske inspiration, da denne retning jo argumenterer for, at dannelsen af betydning er et relationelt fænomen, som skabes i en kontekst. Her kan man derfor tænke over, om Faircloughs forståelse af, at man altid bygger videre på eksisterende viden, adskiller sig fra den interaktionistiske kontekstuelle forståelse. Dog mener jeg her, at det i

bund og grund er to forskellige måder at udtrykke samme forskningsmæssige overbevisning på, da man indenfor interaktionismen også antager, at:

“...betydning af en handling eller et fænomen skabes i interaktionen mellem mennesker eller mellem mennesker og ting. Betydning [...] kan bestemmes situationelt med inddragelse af konteksten (et begreb som også indbefatter andre-aktører-, som både kan være mennesker og ting.” (Järvinen & Mik-Meyer 2009:10)

Intertekstualitet, som vel også indebærer tillæggelsen af betydning til tekst, er derfor at regne som en dialektisk og kontekstuel bevægelse, da intertekstualitet ses som et udtryk for både stabilitet og ustabilitet, kontinuitet og forandring (Fairclough 2008:43-44). Jørgensen & Phillips pointerer, at der uundgåeligt skabes forandringer, når der i skabelsen af nye, trækkes på eksisterende diskurser. Forandringer anses som begrænset af magtrelationer, idet der for eksempel altid sættes grænser for, hvem der har adgang til forskellige diskurser, og dermed også forskellige subjektpositioner. Selv om der altid er mange tilgængelige diskurser i samfundet, så betyder det ikke, at alle diskurser har lige meget magt, eller at alle personer har lige stor tilgang til diskurserne (Jørgensen og Phillips 1999:85-86).

4.2.3 IDEOLOGIER & HEGEMONIER

Ved at udføre analyser ud fra Faircloughs kritiske diskursanalyse søger jeg blandt andet at belyse hvilke diskursive praksisser, der er med til at neutralisere eller automatisere ideologier, blandt andet via “common sense”, eller sandheder, der tages for givet (Fairclough 2008:53). Diskursive praksisser anses af Fairclough som ideologiske, hvis de *“inkorporerer betydninger, som bidrager til at opretholde eller omstrukturere magtrelationer”* (Fairclough 2008:51) Med dette fokus kan man argumentere for, at Faircloughs forståelse af ideologi og magt adskiller sig fra Michel Foucaults, hvis forståelse er, at magt er af produktiv karakter. Der pointeres, at magt hos Foucault anskues som “neutral”, og eksisterende overalt (Fairclough 2008:13). Fairclough på den anden side, beskæftiger sig med aspekter af magt med henblik på at belyse diskurser som undertrykker de svagere stillede i samfundet ved at *“...skabe mulighed for at bidrage til mere demokrati, lighed og frigørelse”* (Fairclough 2008:14). Det er derfor den kritiske diskursanalyse netop

er kritisk, da den har et normativt afsæt og et ønske om at bidrage til social forandring. Diskurser skal ifølge Fairclough udfordres via moddiskurser, som kendetegnes ved, at de kan udfordre de opfattelser, der er indlejret i ideologiske diskurser (Fairclough 2008:13). I analysens tredje tema undersøger jeg blandt andet, hvordan interviewpersonerne udfordrer den etablerede diskurs om transpersoner som udsat samfundskategori, via moddiskurser.

I følge Fairclough, kan man ikke læse ideologier eller diskurser direkte ud fra en tekst, idet man som læser altid har en egen forforståelse med sig i dette møde med. Denne forforståelse påvirker læsningen og fortolkningen af den pågældende tekst, så den bliver relativ og farvet af de overbevisninger og holdninger, man som læser har med sig (Fairclough 2008:12). Et eksempel på dette, kunne være, når jeg behandler min indsamlede empiri og udvælger analysens temaer. Hvis jeg vælger at fokusere på et givent tema, fordi jeg her synes at læse en fremstilling af for eksempel transpersoner som uretfærdigt fremstillet i medierne, er dette ikke det samme som, at denne fremstilling er en sandhed. Den skal hellere anses som interviewpersonernes italesatte holdninger i interaktion med mine forforståelser som forsker. I min optik kan denne fortolkende bevægelse ikke undgås i kritisk diskursanalyse (eller anden analyse), men det er alligevel noget, man som forsker skal holde for øje, når man behandler empirien. Ifølge Jørgensen & Phillips, kan diskurser læses som mere eller mindre ideologiske, og de kan være med til at reproducere eller forandre magtrelationer indenfor forskellige kontekster. Ideologier opfattes hos Jørgensen & Phillips som *"betydningskonstruktioner, der bidrager til produktion, reproduktion og transformation af dominansrelationer"* (Fairclough 1992a:87 i Jørgensen & Phillips 1999:86). Med andre ord kan diskurser opfattes som ideologiske, hvis de er med til at opretholde dominansrelationer i samfundet.

Den marxistiske teoretiker Antonio Gramscis' forståelse af begrebet hegemoni, er ligeledes central i Faircloughs forståelse af magt (Fairclough 2008:138). Gramscis' hegemonibegreb indebærer en forståelse af, at magt opnås gennem kulturelle processer, hvor dominans etableres gennem en pluralitet af praksisser indenfor og på tværs af diskursordener (Fairclough 2008:138). Ifølge Fairclough skaber hegemonibegrebet derfor en mulighed for, at man via kritisk diskursanalyse og fokus på diskursive forandringer kan undersøge magtrelationer (Fairclough 2008:52). Ud fra ovenstående pointer forstår jeg, at hegemoni ikke blot handler om dominans over legitime ideologiske fremstillinger, men om

forhandlingsprocesser, der resulterer i konsensus om specifikke betydninger. Brugen af hegemonibegrebet indebærer dermed et analysefokus på, hvordan diskursive praksisser indgår i bredere sociale praksisser, hvori der også konstant eksisterer hegemoniske magtrelationer. Diskursive og sociale praksisser, omhandlende for eksempel køn, kan derfor ansues som aspekter af hegemoniske kampe, ”som bidrager til reproduktion og transformation af den diskursorden, de indgår i (og dermed af de eksisterende magtrelationer)” (Jørgensen & Phillips 1999:88). At belyse diskursive og sociale praksisser om køn igennem analysen, bidrager til viden om transpersoners subjektivering, da subjekters interaktion med diskurser, kan anses som selvteknologier, og selvteknologier kan forstås som et vigtigt led i subjektiveringsprocesser (jf. Videnskabsteoretisk afsæt).

5. ANALYSESTRATEGI

Følgende afsnit vil konkretisere ovenstående gennemgang af begreber fra Faircloughs kritiske diskursanalyse, i en analysestrategi. Den følgende gennemgang udgør dermed analysens metodiske afsæt. I analysen vil jeg undersøge relationer mellem tekst, diskursiv og social praksis i specialets empiri, samt sætte disse analyser i forbindelse med øvrig teori og sekundær empiri, der introduceres i analysen. Faircloughs tredimensionelle model udgør specialets analysestrategi. Tekst er den første dimension, man analyserer, derefter følger analyse af diskursiv praksis og slutteligt bindes disse delanalyser sammen i analysen af social praksis. Nu følger en gennemgang af hvilke aspekter, jeg vil analysere, ud fra de tre dimensioner.

5.1 TEKST

Diskurs som tekst er det første analytiske niveau. Her undersøger jeg de lingvistiske træk i interviewpassagerne. Tekstuel analyse er et godt udgangspunkt for en kritisk diskursanalyse, da jeg ved analyse af tekstens egenskaber kan kortlægge, hvordan diskurserne iværksættes tekstuel, og dermed senere understøtte mine fortolkninger af den diskursive praksis i passagen (Jørgensen & Phillips 1999:95). Tekstanalysen kan dække over ”analyse af ordvalg, semantik, sætnings- og syntagmegrammatik, det fonologiske system og skriftsystemet” (Fairclough 2008:124). Samtidig indebærer analysen fokus på kohæsion - altså sætningens sammensætning ved blandt andet bindeord, og de overordnede tekstlige strukturer. Det er vigtigt at være opmærksom på, at analysen både skal inddrage

de aspekter, der er til stede og dem, der udelades (Fairclough 2008:126). I min tekstanalyse vil jeg særligt kigge på transitivitet, som indebærer, hvordan begivenheder og processer forbindes (eller ikke forbindes) med subjekter og objekter (Jørgensen & Phillips 1999:95). Jeg mener også, det er relevant at undersøge tekstens modaliteter - altså talerens tilslutning til en sætning, da jeg her kan belyse interviewpersonernes meningstilskrivning til de italesatte emner, og dermed sige noget om, hvordan både sociale relationer og videns- og betydningssystemer konstrueres igennem det italesatte (Jørgensen & Phillips 1999:95).

Ifølge Fairclough, fokuserer man i varierende grad på, hvordan de følgende tre funktioner kommer til udtryk (Fairclough 2008:124-125): Identitetsfunktionen, som udgør bestemte subjektpositioner og dermed konstruktioner af afsender- og modtageridentiteter. Dette kan være statusaspekterne af subjektpositionen eller de personlige aspekter af subjektpositionen. Man kan også undersøge relationen mellem afsender og modtager, altså den relationelle funktion. Denne kan være formel eller uformel, tæt eller fjern. Man kan undersøge den ideationale funktion, som dækker over bestemte diskursive repræsentationer af social praksis. Det italesatte kan for eksempel repræsentere bestemte ideologier, og hænger sammen med sprogbrugens videns- og betydningssystemer. Når man laver lingvistisk analyse i Faircloughs forstand, undersøger man dermed diskursive repræsentationer, kategorier og konstruktioner af deltageridentiteter og -relationer, som de fremtræder eller udelades i en given tekst (Fairclough 2008:126).

5.2 DISKURSIV PRAKSIS

Analysen af diskursiv praksis udgør det andet niveau i den tredimensionelle model. Her er jeg interesseret i, hvordan teksten er produceret, og hvordan den konsumeres. Først undersøges produktionsprocessen, hvor jeg fokuserer på hvem, der har produceret teksten, hvem, der repræsenterer ordlyden, og hvem, der rent praktisk har skrevet teksten (Fairclough 2008:35). Produktionsprocessen bag mine tekster, er transskriptionen af interviewene, som jeg allerede har belyst i afsnittet "Empiribehandling". Derfor vil jeg ikke inddrage produktionsprocessen videre i mine analyser. For at undersøge tekstens konsumptionsproces vil jeg blandt andet se på hvilke diskurser, empirien trækker på i form af intertekstualitet. Med andre ord fokuserer jeg på, hvordan jeg som forsker læser og tolker teksten (Jørgensen & Phillips 1999:80-82). Når jeg undersøger intertekstualitet, ser jeg på grænselandet mellem tekst og diskursiv praksis, og søger at belyse de forskellige

diskurser, som artikuleres i teksten. Kort sagt kan man sige, at lingvistisk analyse er beskrivende, og intertekstuel analyse er fortolkende. Lingvistisk analyse skaffer dokumentation, som bliver fortolket i den intertekstuelle analyse. Her placeres teksten i forhold til diskursordener, og kræver derfor kulturel forståelse af analytikeren. Ved at forbinde lingvistisk analyse og intertekstuel analyse slår man altså bro mellem tekst/sprog på den ene side og samfund/kultur på den anden side (Fairclough 2008:129-130).

Man kan også undersøge brugen af henholdsvis konventionelle diskursive praksisser, som involverer brugen af herskende, etablerede diskurser. Konventionelle diskursive praksisser realiseres, når en tekst er ensartet i form og mening og kan forventes, hvis den sociale praksis også er fast og stabil. En kreativ diskursiv praksis trækker derimod på forskellige diskurser. Kreative diskursive praksisser realiseres, når en tekst ikke er ensartet i form og mening, og kan forventes, hvis den sociale praksis er flydende og ustabil. Den måde, en kommunikativ begivenhed trækker på diskursordenen (konventionelt eller kreativt), afspejler den effekt, det har på teksten. Her må man undersøge, om teksten bidrager til at reproducere den sociale ordens forbindelser og grænser, eller om den bidrager til at omstrukturere dem. Tekster kan således siges at afspejle kulturelle forandringer, og da vi lever i en tid med kontinuerlige forandringer i samfundet og samfundskulturen, kan vi forvente kreative diskursive processer (Fairclough 2008:128-129).

5.3 DEN SOCIALE PRAKSIS

I analysen af den sociale praksis søger jeg at forbinde analyserne af tekst og diskursiv praksis i en bredere social praksissammenhæng. I indeværende speciale betyder det, at jeg kommer til at geninddrage Butler, udvalgte pointer fra indledning og problemfelt samt øvrig sekundær empiri, med henblik på at sætte interviewpassagerne i kontekst med relevant forskning og *“det, der er socialt og kulturelt gang i”* (Fairclough 2008:124).

Ifølge Jørgensen og Phillips indebærer kontekstualiseringen af tekst og diskursiv praksis i en social praksissammenhæng to aspekter: For det første skal man her belyse relationen mellem diskursiv praksis og den diskursorden, praksissen indgår i. Og for det andet skal man kortlægge de *”delvist ikke-diskursive sociale og kulturelle relationer og strukturer, der skaber rammen for den diskursive praksis”* (Jørgensen & Phillips 1999:98). Dette forstår jeg som, at man i en analyse af den sociale praksis har fokus på samfundsstrukturer

og de strømninger, der kan spores på den kulturelle, økonomiske og politiske front. Et eksempel kan være det politiske fokus på fjernelsen af transkønnethed som psykiatrisk diagnose (jf. Indledning). Analysen af den sociale praksis kan ifølge Fairclough foregå på forskellige abstraktionsniveauer, som den umiddelbare situationelle kontekst, den bredere kontekst af institutionelle praksisser, som begivenheden er indlejret i, eller den endnu bredere samfundsmæssige og kulturelle ramme (Fairclough 2008:130). Ved at udføre en kritisk diskursanalyse af social praksis vil jeg argumentere for, at jeg kan opnå en forståelse af de subjektiveringsprocesser og diskursive forhandlinger, transpersoner indgår i.

6. ANALYSE

I den følgende del af specialet vil jeg analysere ni udvalgte passager fra mine interviews, organiseret under tre overordnede temaer. Tema 1 omhandler performativitet, fordi jeg ønsker at belyse, hvordan interviewpersonerne kategoriserer maskulinitet og femininitet, hvordan de subjektiveres gennem disse kønsforståelser og hvordan de gør køn. Tema 2 handler om binaritet og køns kategoriseringer, fordi jeg gennem analysen vil belyse, hvordan interviewpersonernes italesættelser indebærer moddiskurser til opfattelsen af, at man som transperson tager afstand fra det binære kønssystem. Dette har været min egen forforståelse, blandt andet fordi jeg ikke mindes at støde på litteratur om binære transpersoner i min research, men til gengæld er der megen litteratur om nonbinaritet (Politiken 2015, 2016b). Tema 3 handler om de udfordringer transpersoner møder i praksissammenhænge, fordi interviewpersonerne italesatte moddiskurser til de herskende diskurser om udsathed, som jeg præsenterede i specialets problemfelt.

Jeg blev i empiribehandlingen klar over, at et gennemgående tematik i alle tre interviews er, at interviewpersonerne frasiger sig, eller overskrider, nogle gængse sociale kategorier og tilskriver sig dem på samme tid. Denne indsigt vil jeg indarbejde i analysens tre temaer, for at undersøge, hvordan diskurser får konkret betydning for transpersoners subjektivering, hvordan deres udtalelser udfordrer feltets dominerende diskurser om transpersoner men også samtidig kan siges at reproducere feltets binære kønsforståelser. Herudover forestiller jeg mig, at disse temaer kan belyse analysens psykologiske problemstilling, som overordnet set handler om, hvordan man bliver til som kønnet

subjekt. Under hver passage analyserer jeg den tekstlige og diskursive praksis-dimension, mens jeg har valgt at lade den sociale praksis-dimension analyseres én gang under hvert hovedtema. Denne fremgangsmåde samler de små delanalyser af tekst og diskursiv praksis, og sætter dem i et større samfundsmæssigt perspektiv (Fairclough 2008: 28). De tre større analyser af social praksis kommer til at fungere som både analyse og diskussion, så der følger ikke et særligt diskussionsafsnit i forlængelse af analysen. Jeg har samlet alle interviewtransskriptioner i Bilag 2, og vil igennem passagerne derfor blot henvise til interviewperson og sidetal. Da min analysestrategi er at finde straks inden denne analyse, har jeg valgt ikke at referere med sidetal til de anvendte begreber - så som de tre funktioner, konventionel- og kreativ diskurs og transitivity og modalitet. Disse er alle forklaret i det foregående afsnit (jf. Analysestrategi).

6.1 TEMA 1: PERFORMATIVITET OG KØNSGØREN

“Jeg skulle ikke have neglelak, jeg skulle ikke have makeup” - Luca, s. 5.

I dette tema vil jeg ud fra passage 1-3, undersøge, hvilke betydninger og konnotationer interviewpersonerne tillægger køn, samt hvordan de selv gør køn. Dette tema henviser til underspørgsmål nr. ét i problemformuleringen, og har til hensigt at belyse, hvordan kønsforståelser får konkret betydning for transpersoners subjektiveringer. Jeg vil fokusere på, hvordan specifikke begivenheder eller processer, så som dyrkning af sport, forfængelighed, musikudøvelse med videre, bliver forbundet til subjekter og objekter, og jeg vil undersøge hvilke diskurser, der trækkes på, når interviewpersonerne italesætter forståelser af det maskuline og det feminine. I analysen af den sociale praksis, som forbinder Tema 1's tre passager og sætter dem i relation til samfundsstrømninger, vil jeg inddrage teoretiske pointer fra de tidligere nævnte Butler (2007), Prosser (1998) og Rubin (2003). Herigennem vil jeg diskutere queer-teoriens etablerede tradition i at fokusere på performativitet og kønsgøren (Raun m.fl. 2011: 6) overfor det fænomenologiske fokus på kropslighed. Jeg bruger de inddragede pointer til at belyse et alternativt forskningsmæssigt fokus og for at nuancere mit eget videnskabsteoretiske afsæt.

PASSAGE 1 - Heidi

Når jeg er mand, er jeg nok verdens største fan af Stevie Ray Vaughn [...] og spiller selv guitar, men synes det ville være meget forkert at gøre det mens jeg er Heidi. [...] Jeg spiller lidt klaver, når jeg er Heidi, men så er det klassisk. [...] At høre sådan rigtig råt guitar-spillen, det hænger ikke sammen med Heidi. Overhovedet ikke. Det er nok mere blød pop, Madonna og en slags ting. George Michael er jeg fuldstændig vild med. Det er jeg nok også lidt som mand, men ti gange mere som Heidi. Og Chris Isaac, var det ikke det han hed. Han udgav sådan en enkelt supergod plade i starten af 90'erne [...] Det var noget jeg kunne svømme helt ind til som Heidi, men som mand ville jeg nok tænke: "Ej, skru lige lidt ned, ikke?" (s. 46-47) Jeg har en maskulin side også, som jeg er rigtig rigtig glad for. Altså jeg har dyrket sport på eliteplan som ung [...] sport interesserer mig rigtig rigtig meget. Sport og musik og natur. Jeg er en meget ivrig fuglekigger. [...] Jeg tror faktisk at hvis jeg en dag skulle være Heidi og så en traneflok. Jeg ville ikke engang gide at kigge. Et eller andet sted, nej, så kommer der for meget mand op i mig og sådan noget. Jeg ser heller ikke fodboldkampe i fjernsynet (s. 55-56). Mit tøjbudget er jo ti gange højere som Heidi end manden bag mig, så ja. Det er noget jeg går meget mere op i, Heidi-siden af mig. [...] Bare det der med at sidde med spredte ben. Det gør man altså bare ikke i min verden, som Heidi. Jeg kan dårligt efterligne det, men hvis man sidder sådan her, altså med benene spredt og den ene albue pegende op i loftet og den anden hånd, den går sådan her, når man diskuterer et eller andet, så ligner man jo simpelthen bare en havnearbejder i frokostpausen. (s. 59-60)

6.1.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 1

I passage 1 er det interessant at undersøge hvilke repræsentationer og rekontekstualiseringer af social praksis, der italesættes. Det er med andre ord relevant at undersøge den ideationale funktion, fordi der i teksten artikuleres en specifik forståelse af, hvad det indebærer at være mand og kvinde. I passagen konstruerer Heidi flere gange en forbindelse mellem mænd og mandlige handlemåder og kvinder og kvindelige handlemåder. For eksempel spiller Heidi klassisk klaver, når hun indtager en kvindelig subjektposition, men elektrisk blues-guitar, når hun indtager en mandlig subjektposition, så her italesættes der en transitivitet mellem kvinder og blød musik, og mænd og hård musik. Heidi italesætter også en transitivitet mellem køn og fremtoning - sidder man med spredte ben, indtager man altså en yderst maskulin position, og i Heidis opfattelse, er dette forbeholdt havnearbejdere. Der laves en forbindelse mellem havnearbejdere og mænd, da man som dame ikke burde sidde, som en havnearbejder gør. Der er en stor tilslutning til sætningerne, da Heidi blandt andet fremtaler en normativ holdning, altså en modalitet, i

forhold til at “det gør man bare ikke i min verden” - altså som kvinde. Ud fra disse tekstuelle træk, læser jeg, at kvinder forbindes med handlinger, der indebærer blødhed, elegance og også forfængelighed: “*Mit tøjbudget er jo ti gange højere som Heidi end manden bag mig*”, imens mænd forbindes med handlinger, der involverer rå musik, naturaktiviteter og sport. Når jeg går videre og undersøger den diskursive praksis og intertekstualiteten i passage 1, lægger jeg mærke til, at Heidi trækker på en diskurs, der fastholder kvinden som forfængelig og sensibel, og manden som hård og sporty. Med andre ord fremtaler hun en konventionel diskurs om kvinder og mænd som binære subjekter - det ene italesættes som passivt og sart, det andet som aktivt og stærkt. Jeg vil argumentere for, at Heidis måde at fremstille maskulinitet og femininitet på, er med til at reproducere en binær kønsforståelse, hvor køn, visuel fremtoning og handling er tæt forbundet, og hvor kønnene begrænses af den performativitet, der er legitim for os som kønnede subjekter (jf. Butler 2007).

PASSAGE 2 - Andreas

Da jeg var studerende, da sad jeg i en teknisk supportstilling og der kunne jeg faktisk tit opleve, da jeg præsenterede mig selv som kvinde, at der ville blive spurgt efter en mandlig kollega, med tekniske spørgsmål. Og det oplever jeg sjovt nok ikke mere. Jeg har meget mere autoritet. I møder har folk meget mere øjenkontakt med mig, for de kigger hele tiden på mig når jeg snakker. (s.41) Efter jeg er sprunget ud føler jeg helt klart at jeg kan udtrykke mig meget mere ekspressivt, og jeg kan være meget mere ligeglad med om mit tøj er feminint eller maskulint. Det tænkte jeg ekstremt meget på før, især før min top-operation men også før hormoner, før jeg sprang ud, fordi jeg bare ikke ville se feminin ud. [...] Så jeg gik meget i poset tøj, og det var meget kun sort, for man skulle ikke kunne se mine former og så jeg tror ikke rigtig at jeg havde så meget en personlig stil der, fordi det bare handlede om at jeg skulle se helt lige ud: op og ned, ingen hofter, helt flad, og det var det vigtigste for mig. Nu ser jeg altid flad og lige ud, så nu er jeg begyndt at gå i farver. Det har jeg aldrig gjort. Jeg er også begyndt at eksperimentere med at tage mere makeup på, altså bare mere foundation og sådan noget. Før ville jeg ikke have at man kunne se, hvis jeg havde foundation på, men nu kan jeg bare tage virkelig meget på, hvis jeg har mange bumser, og også frit sige til mine kolleger at jeg har foundation på, og så synes de bare det er lidt sjovt og så er der sikkert nogen der tænker at jeg er en homoseksuel mand eller sådan noget, men det gør mig ikke noget mere, fordi jeg altid bliver læst som en mand nu. Så jeg kunne også tage en kjole på, hvis det var det. (s. 28)

6.1.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 2

Ligesom i passage 1 er der overvejende brug af modaliteten 'jeg', som i dette citat understreger en personlig tilslutning til udsagnet. Identitetsfunktionen er på spil, og her konstruerer Andreas både en afsender- og modtageridentitet (Andreas før transitionen og efter), hvor han italesætter, hvordan han gør køn i dag vs. dengang. Han italesætter sig selv inden transitionen som en, der gemte sig i poset tøj, skjulte sine former, fordi han ikke ønskede at fremstå feminin. Andreas italesættelser indebærer dermed en transitivitet mellem former og feminitet, og senere i citatet, en lige, flad krop og maskulinitet.

Jeg lagde også mærke til, at Andreas italesætter, at han efter transitionen er begyndt at iføre sig farver, fordi hans krop nu repræsenterer den maskuline form, han identificerer sig med. Dette kan læses, som at han nu blot er mere komfortabel med at være synlig og farverig og ikke længere gemmer sin krop, men fordi han fortsætter udsagnet med at fortælle om hans nyfundne afslappethed ved brugen af foundation, får jeg et indtryk af, at Andreas her repræsenterer en forståelse af farvet tøj og foundation som noget, han tidligere var for usikker i sin maskulinitet og i sin krop til at iføre sig. Han fremtaler også en diskurs

om homoseksuelle mænd som feminine og æstetiske, da han forventer, at nogle kollegaer muligvis ville kategorisere ham som homoseksuel, om de lagde mærke til hans brug af foundation. Han italesætter også, hvordan han nu bliver behandlet i praksissammenhænge i modsætning til før, hvor han havde et mere feminint udtryk. At transitionere til mand har givet Andreas mere autoritet, og han italesætter, at folk nu kigger ham i øjnene, når han taler. Da han tidligere præsenterede sig selv som kvinde i IT-branchen, blev han ikke taget seriøst.

Det skal her nævnes, at selv om Andreas italesætter en transitivitet imellem mænd som autoritative og fagligt dygtige, og kvinder som inkompetente og medløbere, har han ikke stor tilknytning til sætningen, da det hellere skal læses som en rekontekstualisering af social praksis, og en gengivelse af subjektive erfaringer end hans subjektive forståelse af, hvordan mænd og kvinder er. Han indleder nemlig det pågældende citat med en refleksion over, at *“sexistiske strukturer kunne også blive wipe't ud, hvis man ikke havde det her sygelige fokus på hvordan mænd er og hvordan kvinder er.”* (s. 41, se også passage 6). Jeg læser dermed en tvetydighed i passage 2, da Andreas som nævnt forbinder foundation, femininitet og homosexualitet sammen, og samtidig kritiserer han samfundets fokus på mænd og kvinder som kønnede subjekter og forbinder dette med den ulighed og den sexismen, der opleves på arbejdspladsen. Derfor vil jeg argumentere for, at Andreas her både reproducerer og dekonstruerer diskurser om, hvad det indebærer at gøre køn og at være “mand” og “kvinde”.

PASSAGE 3 - Luca

Det var bare sådan jeg altid havde været tiltrukket af maskulinitet og en mandlig krop og alt tøj, fashion og aktiviteter. Og nu snakker vi virkelig stereotypisk, ikke? Fordi det er ikke noget jeg tror på, men alligevel er der mandlige aktiviteter. Ja, sport og alt muligt. Så jeg tror jeg altid har været meget maskulin. [...] Jeg ser mig selv som sensitiv og forhåbentlig rar, men alligevel maskulin. Og jeg tror jeg starter at acceptere det (sensitiviteten, red.), for der skulle ikke være noget der var feminint ved mig førhen. Som nul. Jeg skulle ikke have neglelak, jeg skulle ikke have makeup, jeg skulle ikke have noget som helst, heller ikke pink farve [...] Nu ville jeg ikke have noget imod for sjovt en aften at have glitter og neglelak og være lidt mere det man kunne kalde - ikke feminin, men mere queer. (s. 5) Det startede med at gerne ville passe ind i en mere maskulin, muskuløs karakter, men det blev efterhånden et mindfuldt tidspunkt på dagen for mig [...] Men selvfølgelig, at man kan se hvordan min krop udvikler sig, det er også en stor del. Så på den måde er jeg meget maskulin, og jeg sætter pris på at fremstå med den krop jeg gerne vil have. (s. 4) Toiletterne har altid været det største problem. [...] Så der er mange gange, jeg var ligesom ved at dø, fordi jeg ikke ville tisse eller kunne tisse. Det var virkelig mange gange. Og det er bare det værste, fordi man kan dø af det, eller det gør ondt. Fysisk og ikke kun psykisk. Men det har altid været sådan at inden min transition så jeg brugte altid dametoilet. Men der var mange gange kvinder kom ind og kiggede og en gang fik jeg en kommentar. "Du er det forkerte sted". Da jeg sprang ud som transmand, selvom jeg ikke var startet med hormoner, så startede jeg med at bruge herretoiletet. Og der er aldrig problemer. (s. 12) Man kan få en ske-agtig kop-agtig ting (til at tisse stående, red.). Eller det kan være penis-agtig, sådan en protese. Og det kunne jeg for eksempel sagtens bruge i pissoir hvis jeg var sikker på at det virkede og jeg ikke skulle ende med at tisse i bukserne (s. 13).

6.1.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 3

I passage 3 er det interessant at se på identitetsfunktionen, da Luca her konstruerer en subjektposition, hvor han fremstiller sig selv som en maskulin mand, både som person og fysisk. Ligesom i passage 1 og 2, er der overvejende brug af modaliteten 'jeg', som i dette citat understreger en personlig tilslutning til udsagnet. Det er også interessant at undersøge den ideationale funktion, der her kommer til udtryk, ved at Luca opstiller to fortællinger om, hvad det at være mand kan indebære. På den ene side fremtales en forestilling om manden som muskuløs, sporty, og at der til manden hører specifik mode og aktiviteter. På den anden side italesætter Luca sig selv som "sensitiv og forhåbentlig rar, men alligevel maskulin", altså forbindes ordene sensitivitet og rar med et "men", og der signaleres, at Luca er maskulin "på trods" af, at han er sensitiv og rar.

Luca taler dermed ud fra en konventionel diskurs, hvor manden tillægges en række kønnede konnotationer, så som en trænet krop og personlige træk som at være hård og emotionelt distanceret - ikke sensitiv. Jeg analyserer mig frem til, at Luca forbinder sensitiviteten med sin feminine side, eller med sin subjektposition inden transitionen til mand. Dette fordi han tilføjer *“Og jeg tror jeg starter at acceptere det, for der skulle ikke være noget der var feminint ved mig førhen”*. Denne accept kan også læses som et udtryk for, at Luca nu er i stand til at indlejre sensitivitet i diskursen om, hvordan maskulinitet kan gøres. Dette kan læses, som at han tager en kreativ diskursiv praksis i brug i hans diskursive repræsentationer af køn, da “sensitiv” kan ses som en nytænkning af normative forståelser af, hvordan mænd burde opføre sig (Kilde? Jeg ville mene dette er common sense). Der trækkes også på diskurser om det feminine, som indebærer neglelak, makeup, farven pink og glimmer. Luca påpeger, at han forstår disse konnotationer som også hørende inde under queer-udtryk, men han laver stadig en distinktion mellem dette, og hvad der kan betegnes som maskulint.

6.1.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 1-2-3

I ovenstående tre passager har jeg haft fokus på, hvordan interviewpersonerne gennem forskellige diskursive repræsentationer identificerer sig selv som kønnede subjekter, og hvordan de gør køn. Jeg har analyseret mig frem til, at der i empirien er nogle specifikke kønsforståelser på spil, som har betydning for interviewpersonernes subjektivering. Disse kønsforståelser kommer til udtryk, når interviewpersonerne gør køn, altså i form af performativitet (jf. Butler). Jeg vil nu gå videre med at sætte mine tekstuelle og diskursive analyser i kontekst med en analyse af den sociale praksis i Tema 1. Her vil jeg diskutere netop mit teoretiske og analytiske fokus på performativitet overfor kropslighed, som er et nyere fokus i transforskningen (Prosser 1998, Rubin 2003).

I de tekstuelle og diskursive analyser af passage 1-3 kom jeg frem til, at interviewpersonerne konstruerede en række diskurser og konnoterede det maskuline til specifikke faktorer. De kom ind på følgende handlinger og subjektive træk; at dyrke sport, lytte til rå musik og spille rå guitar, interessere sig for naturliv, have en autoritær fremtoning og en uforfængelig adfærd, en muskuløs krop og at være emotionelt distanceret og hård i ens fremtoning. Det feminine blev konnoteret til følgende; at have en blødere poppet musiksmag, spille klassisk klaver, sidde pænt, at være forbruger af makeup,

neglelak, glimmer, farven pink, at bruge penge på tøj, samt at være sensitiv og rar.

Herved handler alle tre interviewpersoner på en måde, der skriver sig ind i Butlers forståelse af, at socialt køn opstår gennem subjekters handlinger. Ovenstående konnotationer til, hvad der er anses for mandligt og kvindeligt, vidner om, at interviewpersonerne på forskellige måder reproducerer den usagte kollektive aftale om at udføre, producere og bevare binære sociale køn med distinkte konnotationer (jf. Køn som performativt), og derfor bliver konstruktionen af socialt køn skjult, eller sværere at få øje på. Dette synes jeg er interessant, fordi især Andreas og Luca er bevidste aktivister i transmiljøet og i interviewene fremstår meget reflekterede og kritiske til generaliseringer og fastlåste køns kategorier. Alligevel sniger der sig en række diskurser om, hvad køn indebærer, ind i udtalelserne, noget som vidner om den sociomaterielle disciplinering i samfundet. Her kan igen nævnes kønsopdeling af toiletter, omklædningsrum, endda aktivitetstilbud så som foredrag "kun for" kvinder, som alt er med til at fastholde os i en forståelse af, at mænd og kvinder er forskellige. Jeg analyserer mig frem til, at denne sociomaterielle disciplinering (jf. Det performative køn) og herskende distinkte konnotationer om køn, kan spores i interviewpersonernes diskursive repræsentationer, selv når de forsøger at italesætte køn på en nuanceret og situeret måde. Måske kan man til og med anskue interviewpersonernes performativitet som en sociomateriel disciplinering, der påvirker, hvordan køn legitimt kan udtrykkes.

Ud fra Butlers forståelse af, at biologisk køn som kategori bliver til i kraft af, hvordan vi repræsenterer det igennem socialt køn, vil jeg argumentere for, at hun forstår køn som overhængende diskursivt konstitueret (jf. Biologisk- og socialt køn). Denne pointe hos Butler lægger op til spørgsmålet, om krop nu også kan anses som diskurs, eller om det bedre kan forstås som en materialitet, som kan undersøges fænomenologisk snarere end gennem diskurser og performativitet. For at underbygge relevansen af denne refleksion citeres tidligere nævnte Stryker og juraprofessor og trans-aktivist Stephen Whittle:

"For many transgender readers, Butler's insistence that gender is always ultimately about something else devalues their experience of gender identity's profound ontological claim – that it is precisely about the realness and inalienability of that identity, rather than about anything else." (van Midde 2006:

20-21)

Her argumenteres for, at forståelsen af køn som overvejende diskursivt konstitueret nedvurderer transpersoners subjektive forståelse af en oplevet og relevant kønsidentitet - som rækker ud over en subjektposition eller performance. Rubin understøtter betydningen af den subjektive erfaring, når han argumenterer for, at

“Bodies matter for subjects who are routinely misrecognized by others and whose bodies cause them great emotional and physical discomfort. One would do well to remember this when theorizing about the body. To get our heads around “the body”, we must come to terms with the experiences that subjects have of their bodies.” (Rubin 2003: 11)

Rubin fremtaler her en klar holdning til, at kroppe betyder noget, især for transpersoner, hvis kroppe ikke nødvendigvis blot glider ubemærket hen. Han argumenterer for, at vi må beskæftige os med subjektive erfaringer af at være i en krop, for at forstå kropslighed. Til denne pointe stiller Prosser (1998) en interessant problemstilling op, som udfordrer Butlers forståelse af køn som performativt; Hvis biologisk køn kan være lige så performativt som socialt køn, altså foranderligt via vores “gøren” og ikke vores “væren”, hvilken substans er der så tilbage for transpersoner at ændre? Poststrukturalismens teoretisering af køn som noget performativt er, ifølge Prosser, bidragende til at mystificere det biologiske køn yderligere (Prosser 1998: 64-65). Hvor queerteorien fokuserer mere på socialt køn og performativitet med henblik på at udfordre det binære kønssystem, kommer Prosser med en pointe om, at det biologiske køn er queerteoriens begrænsning, da det udgør dét, der ligger ud over eller er skjult i kønnets performativitet (Prosser 1998: 6). Jeg læser dette som, at Prosser her fremtaler biologisk køn som de fysiske aspekter af kroppen - herunder genitalia og bryster, og hvis transpersoner “bare” kan performe sig ind i en selvvalgt kønskategori, hvorfor så gennemgå en fysisk transition? Prossers kritik her er, i min optik, at performativitet kan underkende det behov, mange transpersoner har, for at udføre kønskorigerende operationer eller indtage en binær position. En inddragelse af Prossers narrative og kropsligt fænomenologiske tilgang ville åbne op for nogle andre muligheder - blandt andet et dybere indsyn i transpersoners oplevelse af at være i deres krop. Rubin formulerer det således: *“We must ask ourselves what it means that individuals feel like they have a “true self”, even if we accept the idea that (gender) identities are fictionalized*

constructs of our collective imagination (Rubin 2003: 12). Det er som tidligere nævnt vigtigt at forholde sig til, at Prosser og Rubins ontologiske afsæt adskiller sig fra den i specialet anvendte poststrukturalistiske videnskabsteori. Deres inddragelse af materialitet og kropsliggørelse hos transpersoner er, i min optik, et vigtigt bidrag til feltet.

6.2 TEMA 2: TVETYDIGE SUBJEKTIVERINGER

“Det der med ‘hen’, nej.” - Heidi, s. 57.

I dette tema vil jeg ud fra passage 4-6, undersøge hvilke køns kategoriseringer, der repræsenteres af de interviewede transpersoner, og hvordan de positionerer sig i feltet mellem flydende og binære kønsforståelser. Dette tema henviser til underspørgsmål nr. to i problemformuleringen og har ligesom Tema 1 til hensigt, at belyse, hvordan kønsforståelser får konkret betydning for transpersoners subjektiveringer og subjektpositioner.

Jeg vil have et fokus på hvilke repræsentationer af binære og flydende kønsforståelser, der kan spores i empirien, og undersøge, hvordan interviewpersonerne positionerer sig i henhold til disse forståelser. Et synligt tema gennem empirien, er at alle tre interviewpersoner mere eller mindre identificerer sig som “enten eller”, og dermed reproducerer en binær kønsforståelse. Interviewpersonernes subjektive tilslutning til den binære kønsforståelse gjorde, at jeg sad overrasket tilbage, da min forforståelse som nævnt var, at transpersoner ville tilskrive sig en mere flydende kønsidentificering. I analysen af den sociale praksis, vil jeg ud over specialets teori afsnit også inddrage en pointe fra antropologen Jason Cromwells artikel *Queering the binary* (2006), et citat af ham i kønsforsker Ulricha Engdahls artikel *Fel kropp-berättelsen* (2011) samt RUC-lektor, Tobias Rauns artikel *Mand nok?* (2011). Hensigten med at inddrage denne sekundær empiri er at nuancere de analyserede passager og diskutere sociale og politiske betydninger ved den binære kønsforståelse og indtagelsen af en binær subjektposition.

PASSAGE 4 - Heidi

Enten er det nul eller også er det ét, altså enten er man mand eller også er man kvinde. Den der diskussion man har i den svenske kirke for tiden med at gøre Gud kønsneutral og jeg ved ikke hvad. Arrr! Og hvad pokker betyder det? Der er jeg nok lidt traditionel. Det der med 'hen', nej. Beslut dig dog og det ene kan være ligeså godt som det andet, og hvis du har lyst til at skifte, så gør dét. [...] Men jeg må selvfølgelig acceptere det, hvis der er nogen der har det sådan, fordi sådan er det åbenbart, men jeg kan ikke sætte mig ind i det. Enten vil man være mand, eller også så vil man være kvinde. [...] Jeg kan sagtens betragte en mand som kvinde, eller en kvinde som mand, hvis det er det vedkommende vil. Men det er enten eller. [...] Jeg stod i baren en aften med en eller anden, som simpelt hen synes at det var for dårligt, at man ikke for lang tid siden havde lavet udtrykket 'hen' og gjort det kønsneutralt og gjort alt kønsneutralt. Jeg gad ikke rigtig at snakke med hende om det, eller ham eller hvad, ja. Det var en pige, som var ekstrem maskulin, så jeg sagde: "Jamen, fair nok, hvis du vil være en mand og føler dig i den forkerte krop i aften, så behandler jeg dig som en mand, og tiltaler dig som en mand." Men det er ligesom, man er da enten eller. Det kan jeg ikke rigtig sætte mig ind i. (s. 57-58)

6.2.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 4

I passage 4 er det interessant at undersøge den ideationale funktion, fordi Heidi artikulerer en specifik kategorisering, hvor en binær kønsforståelse bliver sat i centrum. I passagen konstruerer Heidi flere gange en slags sandhedsmodalitet, fordi hun ud over at bruge 'jeg' og dermed signalere en subjektiv holdning og stærk tilknytning til sætningerne, så bruges ordet 'man' også ofte. Brugen af ordet 'man' naturliggør den binære diskurs, Heidis italesættelser skriver sig ind i, ved at sprede hendes forståelse ud fra hende selv, og over på et anonymt "andre". Hun bruger også flere steder ordet 'er' om subjekter og køn, for eksempel "...man er da enten eller", et sprogbrug som er med til at neutralisere en ideologisk diskurs om manden og kvinden som modsatte størrelser. Identitetsfunktionen er også på spil her, fordi Heidi konstruerer en specifik "kønsidentitet", altså en måde at være kønnet subjekt på, som forsøges gjort legitim ved brugen af ordet 'er'. 'Man er' ifølge Heidi, enten mand eller kvinde, og man må vælge sin position.

Herfra kan jeg argumentere for, at Heidi trækker på en konventionel diskursiv praksis, der tager udgangspunkt i mænd og kvinder som to modsatte køn. Der trækkes også på en diskurs om flydende køn som noget, der går ind og piller ved "den naturlige orden", da Heidi retter kritik mod den svenske folkekirkes diskussion om at gøre Gud kønsneutral

(TV2 2017). Ud af dette læser jeg en normativ forståelse af, at man ikke burde dekonstruere den kristne kirkes diskursorden - som jo traditionelt har betragtet - og til stadighed betragter Gud som en mand, som faderen. Heidis udtalelse kan også læses som, at hun ikke mener, at det er hér fokus burde ligge, at de kønsneutrale pronominer for hende er irrelevante for transpersoners kamp. Samtidigt kan Heidis udtalelser læses som, at hun trækker på en kreativ diskursiv praksis, da hun bestemt ikke begrænser de binære køn til køn tildelt ved fødslen, når hun udtaler, at *“Jeg kan sagtens betragte en mand som en kvinde eller en kvinde som en mand. Men det er enten eller”*. Her udtrykker Heidi en holdning til, at en mand, der for eksempel har transitioneret til kvinde og vil tiltales som kvinde, klæder sig som en kvinde med videre, i hendes optik er uafhængig af køn tildelt ved fødslen. Det er først, hvis personen ikke indtager en binær position, at Heidi stiller sig uforstående. Altså udfordrer hun den konventionelle diskurs om køn som afhængende af biologisk køn med en kreativ diskursiv praksis, hvor hun forbinder køn med performativitet og socialt køn, ligesom hos Butler.

Der fremtales en forståelse af, at der kun er to måder at gøre køn på, hvilket understøttes af hendes italesættelser af mænd og kvinders kønsgøren i passage 1. Heidis reproduktion af en binær kønsforståelse ses også, idet hun bruger ordet ‘skifte’ i forbindelse med, når folk skal vælge sit køn. Som tidligere nævnt (jf. Indledningen), kan ordet ‘skifte’ sende et signal om, at man bevæger sig fra en tilstand til en anden, og når det drejer sig om et kønsskifte, fra et køn til et andet. I min læsning afviser Heidi dermed muligheden for, at forstå køn som et spektrum, eller som Luca kalder det i den kommende passage - *“...som punkter i en cirkel”*.

PASSAGE 5 - Luca

Jeg identificerer mig som en mand, men vil alligevel ikke glemme at jeg også er transmand, for der er alligevel så mange ting i forhold til det at være en hvid cis-mand som jeg ikke kan lide. Som jeg ikke vil identificere mig med, fordi jeg har meget mere bagage med mig, som jeg ikke vil glemme. Så på den måde; jeg siger jeg er mand bare for at gøre det simpelt. (s. 2) Jeg tror at punkter i en cirkel er et godt billede af hvordan jeg ser kønnene, fordi det er i hvert fald ikke statisk og det er hvad du føler du er. Og selvfølgelig, du skal passe ind i nogle kasser, og du kan prøve ikke at passe ind i nogle kasser, men selvom du er non-binary og genderqueer, genderfluid, du passer alligevel i en kasse på en måde. Du prøver ikke at passe ind i en kasse, men der er folk der sætter dig ind i en kasse så du kan ikke undgå at blive set som noget, for vi er, hvad andre ikke er. (s. 20) Men det er fordi man skal sætte sig ind et eller andet sted. Jeg kan ikke rigtig høre "Ej, du er mand". Og så sige "Ej, faktisk..." og så starte med at snakke om køn som punkter i en cirkel. Man bliver nødt til at tage en diskussion efter man har sat folk ind i hvad det er. Det er det samme, når jeg siger til folk at jeg er biseksuel på en måde, ikke? Det er nemmere for dem at forstå [...]. Selvfølgelig ville jeg ønske mig at de der kategorier ikke var der, for der er folk, jo, der føler sådan, og det er selvfølgelig 100% ok at de føler sådan, men der skal være plads til alle, og det skal ikke være kun lyserødt og blå. Og hvis det lyserøde og blå er der, så skal allesammen have mulighed for at vælge hvad de vil have, og også fravælge det." (s. 21)

6.2.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 5

I denne passage, er det relevant at undersøge både den relationelle funktion og identitetsfunktionen, da Luca her fremtaler både en afsender- og en modtageridentitet, samt italesætter relationen mellem disse. Han italesætter sig selv som en mand på lig linje med andre mænd, men samtidig anderledes. Han begrundet denne distinktion i, at han har en anden bagage med sig, end hvide cismænd har, i kraft af at han har været igennem en transition og lever som transperson. Dette fremtales som en positiv identificering for Luca, da han tilkendegiver, at der er "så mange ting i forhold til det at være en hvid cismand som jeg ikke kan lide". I hans afsenderidentitet konstrueres også et slags refleksivt overskud, og det kommer til udtryk ved, at Luca "gør det simpelt" for folk, når det kommer til at forstå, hvordan han positionerer sig som person. Han italesætter også, at han anser køn som "punkter i en cirkel" og prøver dermed at bryde med en binær kønsforståelse, men det er ikke noget, han snakker med fremmede om, da han forventer, at de ikke vil forstå, eller at det ville være en omstændig diskussion at begive sig ind på. Ligesom at han præsenterer sig selv som mand istedet for transmand, præsenterer han også sig selv som biseksuel, selv

om han anser sin seksualitet som flydende og fleksibel²³. I kraft af, at Luca 'gør det simpelt' for de mennesker, han møder, vil jeg argumentere for, at han her konstruerer en modtageridentitet, som indebærer uvidenhed og fremmedgørelse. Han skaber et skel mellem ham og 'dem', noget som vidner om, at den relationelle funktion i det italesatte er fjern og formel. Han forbinder nemlig den forståelsesproces, der omhandler køn og seksualitet med akademikere og personer, som er aktive i LGBTQ-miljøet (jf. Bilag 2: 21). Luca forventer med andre ord ikke, at cispersoner, som ikke har beskæftiget sig med spørgsmål og problematikker omkring køn, kan forstå emner som flydende kønsforståelser og seksualitet.

Lucas afgrænsning af personlig information til udenforstående giver mening, når jeg kigger nærmere på, hvordan han forholder sig til køns kategoriseringer. Som han siger, kan man definere sig som nonbinær eller genderfluid²⁴, man kan prøve at bevæge sig udenfor 'kasserne', men man bliver alligevel placeret i en kasse eller køns kategoriseret af andre mennesker. Luca italesætter også en forståelse af, at selv nonbinære personer tilhører en kategori, for dét at fraskrive sig køns kategorier kan forstås som en egen kategorisering. Jeg læser hans udtalelse som, at disse personer stadig forholder sig til køn, blot ved at positionere sig tvetydigt eller neutralt. Lucas fremtaler, at uanset, hvordan en person identificerer sig, bliver personen kategoriseret af andre i sociale praksissammenhænge. Han ville dog ønske, at kategorierne kunne udvides, så der var større handlerum i processen mod at blive et kønnet subjekt. Ud fra Lucas diskursive repræsentationer analyserer jeg mig frem til, at der er en tvetydig køns subjektivering på spil, fordi han på den ene side omfavner en flydende kønsforståelse og samtidig identificerer sig som mand og anerkender at køns kategorier indtager en central plads i måden, vi forstår hinanden på.

²³ Tidligere i Lucas interview talte han om, at han bliver forelsket i personen og ikke ud fra deres køn. Derfor mener han her, at biseksuel er en forenkling af hans seksualitet, men en forståelig kategori for lytteren (jf. Bilag 2 s. 2)

²⁴ Kan oversættes til flydende kønsidentitet (subjektposition), og betyder at man kan svinge mellem en maskulin og feminin identificering og kønsudtryk. Køn ses altså ikke som en konstant. Se evt. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gender-fluid>

PASSAGE 6 - Andreas

Der er jo mange der har den her forståelse af at køn er noget flydende, og man befinder sig et sted på en skala, og det kan jeg egentlig godt erklære mig delvist enig i, men for mig har jeg også bare en opfattelse af at jeg er en mand, og jeg tænker ikke så meget over det. Det er ikke vigtigt for mig om jeg er binær eller ej. Det er ikke vigtigt for mig at udtrykke hvor binær eller ikke binær jeg er. Det er bare vigtigt for mig at folk ser mig som den mand jeg er. [...] Jeg erklærer mig enig i den politiske tankegang (om at forstå køn som mindre binære, red.), men jeg bliver også bare nødt til at sige at jeg er underlagt nogle strukturer der gør at vi kønner alting. Altså det er lige før vi kønner objekter. [...] Jeg tror ikke bare man kan sige "Nej, nej, køn er ligegyldigt for mig." Det er en sky i himlen. Det tror jeg ikke. Selvfølgelig kunne jeg da godt tænke mig at alle frasagde sig biologisk køn. Sexistiske strukturer kunne også blive wipe't ud, hvis man ikke havde det her sygelige fokus på hvordan mænd er, og hvordan kvinder er. [...] Da jeg var studerende, da sad jeg i en teknisk supportstilling og der kunne jeg faktisk tit opleve, da jeg præsenterede mig selv som kvinde, at der ville blive spurgt efter en mandlig kollega, med tekniske spørgsmål. Og det oplever jeg sjovt nok ikke mere. Jeg har meget mere autoritet. I møder har folk meget mere øjenkontakt med mig, for de kigger hele tiden på mig når jeg snakker. (s. 40-41)

6.2.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 6

I passage 6 er det interessant at undersøge den ideationale funktion, da Andreas her repræsenterer en forståelse af den sociale praksis, der omhandler køn. I modsætning til Luca fremtaler Andreas her en klar holdning til, at kønnede subjektiveringsprocesser er underlagt strukturer, som gør, at alting bliver kønnet. Lucas forståelse af køn som punkter på en cirkel er ikke til at spore i Andreas' udtalelser, da han ikke tror på, at grænserne for køn er så vidtstrakte, som Luca italesætter dem. Der ses også en stærk modalitet i sætningerne, da Andreas bruger ord som 'jeg', 'man' og 'tror' når han taler om køns kategoriseringer. Herudover lægger jeg mærke til transitivitet, idet Andreas forbinder det at blive taget seriøst i en teknisk supportstilling til det mandlige subjekt i form af, hvordan han inden transitionen blev mødt i praksissammenhænge på arbejdspladsen.

Andreas kan siges at trække på en kritisk samfundsdiskurs i hans italesættelser, hvor han afviser et samfund, hvor vi er fri fra strukturer og køns kategorier. Der ses dog en tvetydighed i Andreas' italesættelser af køn og samfund, da han på den ene side fremtaler en næsten kynisk realisme omkring, hvordan han er underlagt en række samfundsstrukturer, og på den anden side lyder til at engagere sig politisk omkring at tage afstand til idéen om det biologiske køn. Herudover er han også klar i mælet, når det gælder

hans holdninger til sexistiske strukturer på arbejdspladsen og “...*det sygelige fokus på hvordan mænd er, og hvordan kvinder er.*” Disse aspekter synes han godt kan blive “*wipe’t ud*”, og trækker dermed på en betegnelse blandt andet anvendt indenfor krigsjournalistisk, som omhandler at udslette et mål²⁵.

6.2.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 4-5-6

Igennem de tre foregående passager bliver jeg opmærksom på, at alle interviewpersonerne på hver sin måde positionerer sig som “enten eller”, og reproducerer på den måde en binær kønsforståelse. Det fremstår ikke problematisk for Luca og Andreas, at samfundet er således indrettet, da de er fuldt ud tilfredse med sig selv som mænd,; men der italesættes problematikker ved den binære kønsforståelse ud fra deres aktivistiske positioner. Dog tror alle tre stærkt på, at det er urealistisk at bryde med kategorisering af kønnene, selv om der af Luca og Andreas også italesættes et ønske om, at det kunne ske. Her støder empirien op imod min egen forforståelse af transpersoner som overhængende nonbinære.

Hvis man kan eller ikke kan udslette kategoriseringer, er det så nok at udvide dem til flere? Ifølge interviewpersonerne kan det ikke lade sig gøre. Luca udtaler sig herom, når han siger: “*Du prøver ikke at passe ind i en kasse, men der er folk der sætter dig ind i en kasse, så du kan ikke undgå at blive set som noget, for vi er, hvad andre ikke er. Det er identitet: Jeg er her fordi du er dér og jeg er mig, fordi du er dig.*” (Bilag 2: 20). Luca fremtaler altså her en relationel forståelse af identitet eller subjektivering, i og med at vi bliver dem, vi er i samspil med andre. Dette er hans argument for, at køns kategorier ikke kan ophæves. Andreas udtaler, at man ikke kan betragte køn som en sky i himlen og lade være med at forholde sig til køn (jf. passage 6). De italesætter begge en forståelse af køns kategorier som noget uundgåeligt, i måden vi forstår hinanden på, men italesætter også, at den binære subjektposition skiller sig ud i queermiljøets diskursive praksisser. Andreas udtaler hertil, at

“...jeg elsker queermiljøet helt vildt meget, og det var også dét der i starten gjorde at jeg kunne begynde at få et sprog for at jeg er transkønnet og sådan noget. Så jeg

²⁵ Se for eksempel overskriften fra artikel i Newsweek: “*U.S. must invade North Korea to wipe out Kim Jong Un’s nuclear weapons*”

<http://www.newsweek.com/us-must-invade-north-korea-wipe-out-kim-jong-uns-nuclear-weapons-military-701713>

vil aldrig være foruden, men jeg tror bare, nu hvor jeg har et sprog, jeg har det godt, så jeg har brug for at give lidt slip på det; melde mig ud af nogle af alle de her queergrupper, der hele tiden minder mig om at jeg er transkønnet, og måske bare prøve at leve lidt cis-heteronormativt". (Bilag 2: 36)

Ud fra Andreas' udtalelse her vil jeg argumentere for, at det kan være særligt vigtigt for transpersoner at kunne indtage en subjektposition som for eksempel "bare mand", netop fordi det er en position, de ikke har haft mulighed for at indtage hele livet, som andre personer, der fik tildelt det mandlige køn ved fødslen. I Andreas' udtalelse bliver queermiljøets kønsforståelse stillet over for hans egen, noget jeg læser som, at det i queermiljøet er mere kulturelt legitimt at indtage en nonbinær subjektposition. Jeg søgte på "binary transgender" og "binær transkønnet" på henholdsvis rex.kb.dk og google.com, men søgeresultaterne viste mig straks undersøgelser og artikler om nonbinære personer (jf. Bilag 3). Dette resultat stemmer overens med min forforståelse ved starten af dette projekt, at transpersoner overhængende er flydende i deres kønsforståelser og nonbinære i deres egen kønnede subjektposition. Det var også denne forforståelse, jeg tog med mig fra mit privatliv - altså i de miljøer jeg bevæger mig i. Det er min personlige oplevelse, at det er trendy at være queer og nonbinær eller ihvertfald at indtage den holdning, at køns kategoriseringer er yt og begrænsende, snarere end et for nogle relevant og vigtigt værktøj i subjektiveringsprocessen. Kan der være nogle konsekvenser ved underrepræsentationen af binære subjektpositioner i queer- og transmiljøet? Det kan det vel være, netop fordi identificeringen som "enten eller" tydeligvis er vigtig for nogle transpersoner, og måske især for personer, der har kropslige oplevelser af at tilhøre enten det mandlige eller kvindelige køn.

Hvad kan der være af politiske konsekvenser? Hvis den binære kønsforståelse fortsætter med at blive reproduceret, kan transpersoner risikere at blive fastholdt i et udredningsforløb, hvor de skal være "mand nok" eller trans på den rigtige måde? Hvis den flydende kønsforståelse vinder mere plads, kan dette være et argument for at kønskorrigerende operationer gøres overflødige fra SK's side? En kommentar hertil kan hentes fra Cromwell, der citeres i Engdals artikel:

"En teoretisk och politisk spänning kan sägas föreligga och härröra från den paradoxala politiska konsekvensen som innebär att uttryck av transerfarenheter

kan tyckas underminera könsbinära normer och samtidigt befästa den könsbinära modellen och köns betydelse som begripliga kategorier (Cromwell 1999:41 i Engdal 2011: 42)

At vælge at indtage en binær position kan ifølge Butler (jf. Køn som performativt) også ses som et udtryk for at være underlagt en regulerende strategi. Et eksempel på en regulerende strategi kan være den sociale straf, der kan følge, hvis man bruger offentlige toiletter til kvinder, men bliver læst som mand af andre. Som jeg forstår det, er disse regulerende strategier en del af den sociomaterielle disciplinering, vi alle indgår i, fordi vi lever i et samfund, der stadig i høj grad er kønnet. De sociokulturelle disciplineringer er regulerende, fordi de implicerer, at det er legitimt at indtage en binær subjektposition og mindre legitimt at indtage en tvetydig eller nonbinær subjektposition. Derfor reproduceres en binær kønsforståelse, der indebærer stærke konnotationer til, hvordan man skal være “mand” og “kvinde” på den rigtige måde.

I Rauns artikel (2011), italesættes maskulinitet og binaritet ud fra en række transmænds vlogs²⁶ på Youtube. Hvor de omtalte transmænd i Rauns artikel italesætter en stærk forbindelse mellem maskulinitet, følelsen af at være “mand nok” i deres parforhold og det at have en penis (Raun 2011: 27-28), italesætter Luca og Andreas begge, at de ikke føler et behov for at gennemgå kønskorrigerende operationer med henblik på at få en penis. En penis er ikke vigtig for deres følelse af at være “mand nok” (Bilag 2: 19, 29), og især Andras kritiserer det store samfundsmæssige fokus på penisser: *Alle spørger om jeg vil have en penis. Folk er meget obsessed med peniser i det her samfund, og jeg gider ikke have en penis og jeg kommer aldrig til at ville have en.*” (Bilag 2: 29) Denne oplevelse af at være komfortabel med sine medfødte genitalia fremskrives også af en interviewperson i Cromwells artikel: *“I’ll use the equipment I’ve got. To me, that’s a sign of strength, of my manhood”* (Cromwell i Stryker & Whittle 2006: 515)

Ovenstående peger på, at der findes delte meninger om penissens konnotation til manddom og maskulinitet hos transmænd, og dermed også delte meninger om dens relevans i en binær subjektposition som mand. Hvor man kan forvente et mindre fokus på kønsdele i et samfund, hvor en flydende kønsforståelse hersker, er det ikke til at komme udenom, at vi i

²⁶ Vlogs betyder video-logs og er en slags online dagbog eller journal, der er offentligt tilgængeligt.

dag lever i et samfund, hvor socialt og biologisk køn overhængende forventes at være kohærente (jf. Biologisk- og socialt køn). Det er måske derfor, at der for eksempel findes et marked for penisproteser, man som transmand kan iføre sig, så man vækker mindre opsigt i offentlige rum, så som herretoiletet (Bilag 2: 13). Luca og Andreas' distancerede forhold til penis som indikator for manddom kan derfor ses som et opgør med de regulerende strategier og den sociomaterielle disciplinering, man er underlagt som kønnet subjekt i samfundet.

Ifølge Butler, er man som transperson udelukket fra den heteroseksuelle matrice, da ens biologiske køn og sociale køn ikke er kohærente. Så selv om Andreas og Luca identificerer sig som mænd og har et mandligt kønsudtryk, så matcher deres biologiske køn ikke den hegemoniske diskurs (jf. Ideologi og hegemoni) om, hvad en mand er. Her er Andreas' og Lucas subjektivering også tvetydig, fordi begge mænd er i forhold med kvinder (Bilag 2: 2, 32). Bliver de i sociale praksissammenhænge læst som mænd, er deres begærpraksis kohærent med deres sociale køn, men hvis man i stedet fokuserer på biologisk køn, så er deres begærpraksisser ikke kulturelt legitime i henhold til herskende normer og gængs forståelse af, hvad der er normalt - og i vores samfund er "normalt" defineret ud fra cisnormative og heteronormative forståelser af køn og seksualitet.

Her åbner Butler op for en mulighed, som kan være udfordrende hos for eksempel tidligere nævnte Prosser, fordi man ved en kønssubversion af den binære kønsforståelse, kan indse, at der ikke findes en essentiel kønsidentitet bag udtrykkene for køn. Med andre ord, hvis vi læser køn som performativt og biologisk køn som konstrueret gennem diskurser og socialt køn, frafalder nødvendigheden for de binære subjektpositioner (jf. Det performative køn). Og så ligger der et potentiale i, at vi kommer dertil, hvor man ikke tænker over, om man er "mand nok" eller går op i hvad, der befinder sig mellem folks ben, og lader dette være indikatoren for, om personer skal forstås som "kvinde" eller "mand". Der følger heraf, at hvis vi ændrer den kulturelle praksis, kan vi også ændre den betydning vi tillægger biologiske kønsdele og kropsudtryk, som konnoteres til kvinder og mænd.

6.3 TEMA 3: EN FORTÆLLING OM UDSATHED

"Åh, så var han bare en stakkels lille teenager!" - Andreas, s. 29.

I dette tema vil jeg ud fra passage 7-9 undersøge, hvordan de interviewedes udtalelser

udfordrer feltets herskende diskurser om transpersoner. Dette afsluttende tema henviser til underspørgsmål nr. tre i problemformuleringen og har til hensigt at belyse, hvilke moddiskurser om transpersoner, der kan læses ud af interviewpersonernes diskursive repræsentationer. I indledningen og problemformulering blev der opridset et billede af transpersoner som udsatte, og til min overraskelse bliver denne udbredte fortælling udfordret i empirien. I analysen af den sociale praksis vil jeg igen inddrage Engdahl (2011), Rubin (2003), og pointer fra Foucaults tidligere nævnte tekst *Technologies of the self* (1982, jf. afsnittet Poststrukturalismen). Hensigten med at inddrage disse teoretiske pointer og sekundær empiri er at diskutere social- og politiske betydninger ved den elendighedsfortælling, som bliver italesat i de følgende passager.

PASSAGE 7 - Andreas

En del af min aktivisme er at prøve at deltage i så meget som muligt, der kan fremme oplysning omkring transpersoner og oplysning omkring at transpersoner er normale, velfungerende mennesker i samfundet. Fordi der er en fortælling i medierne om transpersoner; at det er synd for os, at vi er meget belastede, at det er hårdt, og så har vi allesammen fleksjob og er på dagpenge, men sådan forholder det sig ikke for alle og det synes jeg er ekstremt vigtigt at fortælle, fordi, for mig personligt, før jeg sprang ud, var en stor bekymring for mig om jeg kunne have et normalt liv som transperson. Om hvordan verden ville se mig, når jeg lige pludselig sagde hvordan jeg var og om jeg kunne få en kæreste, om jeg kunne få en arbejdsplads i IT sektoren, hvor jeg arbejder. Hvordan ville det foregå? Ville jeg bare blive udstødt; alle sådan nogle ting. Så det synes jeg bare er en meget, meget vigtig fortælling, så det er derfor jeg bare prøver at deltage i så meget som muligt (s. 26). En anden fordom er også at jeg bare havde det elendigt før, og det havde jeg jo ikke. Jeg har jo haft et godt liv. Jeg har taget min bachelor og jeg har haft nogle forskellige forhold, jeg har rejst og ligesom alle andre unge. Jeg har selvfølgelig bare haft det af helvedes til med min krop, men det betyder ikke at jeg har haft et dårligt liv og så er en eller anden sommerfugl, der er sprunget ud nu. Det er meget den fortælling der er, ikke? "Åh, så var han bare en stakkels lille teenager!" Det er fint nok at der er meget sympati med transkønnede i medierne, men det bliver også gjort til sådan en forfærdelig fortælling. (s. 29)

6.3.1 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 7

I passage 7 er det interessant at kigge på både identitetsfunktionen og, den relationelle funktion. Andreas konstruerer her en afsenderidentitet, som cementerer hans position som ressourcestærk. Han skaber en sproglig kløft mellem 'medierne' og 'os' og vil som aktivist gå ind og fremme en forståelse af, at transpersoner er lige så velfungerende som

cispersoner. Derfor kan den relationelle funktion anses som fjern, da Andreas taler på vegne af transpersoner som gruppe overfor medierne som modtager. Hvilke medier, eventuelt hvilke konkrete tidsskrifter, journalister m.m. det drejer sig om, specificeres ikke. Der ses modalitet, da Andreas bruger ordene 'jeg', 'synes' og 'ekstremt vigtigt' til at signalere en stærk tilknytning til sætningerne. Jeg lægger også mærke til transitivitet, da Andreas for eksempel forbinder mediernes udlægning af transitionen med en sommerfugl - førhen en grim larve, men nu smuk og fri.

Der trækkes dermed på en diskurs om transpersoner som misrepræsenterede, og medierne kritiseres for at fastholde transpersoner i en elendighedsposition. Andreas udfordrer dermed den konventionelle diskursive praksis om transpersoner som udsatte med en kreativ diskursiv praksis, der forbinder transpersoner med gode parforhold, academia og arbejdssektoren, rejseliv og social inklusion. Andreas konstruerer med andre ord en positiv fortælling, som han vil fremme, for at stoppe reproduktionen af det store fokus på udsathed, der repræsenteres i media.

PASSAGE 8 - Luca

Jeg er virkelig en af de heldige, som ikke har oplevet noget negativt. [...] Eller oplevet had på den måde. Mine kolleger på uni og mine professorer er også bare helt okay og jeg arbejdede også som studentermedhjælper og det hele var perfekt fra starten og mine venner var også helt vildt gode til at bare glemme mit gamle navn og bruge de rigtige pronomener. [...] Meget respekt, og det giver en kæmpe glæde og en kæmpe varme. Så det er meget positivt. (s. 9) Jeg tænker, at min oplevelse nok er lidt mere positiv end hvad man hører. Fordi folk i trans-community'et er virkelig negative nogle gange. Jeg skulle melde mig ud af de der Facebook-grupper på et tidspunkt. Jeg kunne ikke holde det ud, at det hele var så negativt og man fik en masse angst [...] Selvfølgelig får man også en masse gode råd, men man bliver helt vildt bange for dét system. Jeg har ikke haft dårlige oplevelser ligesom; ja ikke så dårlige at man tænker "oh my god." Selvfølgelig har behandlerne en måde at snakke om ting, som ikke rigtig er sensitiv, fordi de siger ord som er forkerte. De bruger nogle ord, hvor jeg tænker "Det ord skal du ikke bruge". [...] De bruger ord som refererer til vores kroppe som feminine. Det vil sige som kvinder. Du kan sagtens bruge noget neutralt som 'brystkasse' i stedet for 'bryster' eller genitalier i stedet for de ord, der bruges. De kan sagtens gøre det, så hvorfor gør de det ikke? (s. 14-15)

6.3.2 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 8

I passage 8 er det interessant at undersøge identitetsfunktionen, da Luca her konstruerer en afsenderidentitet, der positionerer ham som 'heldig' og 'respekteret'. I kontrast hertil opstilles hans oplevelse af 'folk' i transmiljøet som havende en modtageridentitet, der positionerer dem som 'negative'. En anden modtageridentitet, som er i spil er behandlere på SK, som positioneres som 'insensitive', og i Lucas repræsentation af social praksis, italesættes det online transmiljø som angstudløsende, og behandlerne som en gruppe mennesker, som tiltaler transpersoner forkert og referer til transpersoners kroppe med forkerte kønnede betegnelser. I kraft af disse italesættelser, inddrager Luca en "bedrevidende" position overfor både transmiljøet og behandlingssystemet. Samtidigt kritiserer Luca transmiljøet for at være for negativt i forhold til, hvordan han selv oplever sit behandlingsforløb. Behandlingssystemet bliver også kritiseret for at være insensitive. Luca stiller sig spørgende til, hvorfor behandlerne ikke blot bruger de ord, som den pågældende transperson foretrækker, og retter således en kritik mod behandlingssystemets disrespekt over for transpersoner i behandling.

I passage 8 argumenteres der tvetydigt fra Lucas side, da der ligesom i flere foregående passager både er konventionelle diskursive praksisser og kreative diskursive praksisser på spil. Der trækkes på en diskurs om behandlingssystemet som inkompetente, idet de ifølge Luca ikke udviser forståelse for den gruppe mennesker, de arbejder med og deres behov. Dette kan ses som en konventionel diskursiv praksis, da det danske behandlingssystem længe har været under kritik for deres behandling af transpersoner (jf. Indledning). Alligevel trækker Luca, ligesom Andreas i passage 7 på, en kreativ diskursiv praksis, fordi han italesætter sin egen transition på SK som positiv. Han udtaler også, at han er blevet mødt med respekt i de praksissammenhænge, han bevæger sig i.

PASSAGE 9 - Andreas

Jeg vil sige de værste oplevelser jeg har haft det er inde på Sexologisk Klinik. Omverdenen er ligeglad med at man er transkønnet, men det er sundhedssystemet ikke. Og det er det der er så åndsvagt, fordi de taler bare rigtig nedladende til en, som om man er et barn. De vil gerne bestemme rigtig meget over ens forløb og sidde og kigge på børnebilleder med en og alle de her ting man hører. Underlige spørgeskemaer; bliver ved med at kalde en for kvinde, sådan nogle ting. Og det er bare underligt for, når man er i et system så tænker man... Jeg synes man bliver vedholdt i en illusion omkring at "vi gør det her for din egen skyld, fordi du skal være rustet til at komme ud til omverdenen, for det bliver rigtig hårdt." Men det er det ikke. Det er dem, der gør det hårdt. [...] Jeg ved også godt at jeg er meget privilegeret, fordi jeg har en lang uddannelse, jeg har et fuldtidsarbejde, jeg bliver primært læst som en mand nu, hvilket også giver mig nogle lækre privilegier [...] Så er der jo transkønnede som er på kontanthjælp og har det så psykisk dårligt at de ikke lige har råd til at få hormoner i England, eller ikke lige har råd til at smutte til Tyskland og få det lavet privat. Så de er faktisk afhængige af den her godkendelse (fra SK, red.). Og der tror jeg også, når de inde på SK kan se at man har det rigtig dårligt psykisk, så holder de én i forløbet. Man får det dårligere og dårligere; det er en spiral og det er her vi ser de her tilfælde hvor folk de simpelt hen er fire år om at blive godkendt, og bare får det værre og værre. Og måske gør det noget på den lange led; de har aldrig fået et job, fordi de er så mærket af det her. (s.34-35)

6.3.3 TEKSTUEL OG DISKURSIV ANALYSE AF PASSAGE 9

I passage 9 vil jeg undersøge identitetsfunktionen og den relationelle funktion i Andreas' diskursive repræsentationer. Andreas konstruerer her en modtageridentitet, hvor SK' italesættes som nedladende, kontrollerende, bruger de forkerte kønnede betegnelser (som nævnt i passage 8), nogen, der fastholder transpersoner i en illusion af omsorg, og italesættes som dén institution, der gør det svært at leve som trans. I modsætning hertil, konstruerer Andreas en afsenderidentitet, som positioner ham som en succesfuld person, der er akademiker og bidrager til arbejdsmarkedet. Hans udtalelser indikerer, at han både har bedre psykisk helbred og er bedre økonomisk stillet end mange andre transpersoner, især dem, som er afhængige af godkendelse fra SK. Den relationelle funktion bliver i forbindelse med SK fjern, da de tillægges mange negative kvaliteter, men italesættes som et fælles 'de', noget, der samler hele SK som en "dårlig" institution. Dog er den relationelle funktion uformel, da Andreas konstruerer et billede af institutionen som havende mange specifikke træk, som han selv har nogle ret specifikke holdninger til. Der kan i passagen også ses på den relationelle funktion i henhold til andre transpersoner,

nemlig dem, der ikke har været så 'privilegerede' som Andreas. Her skabes også en fjern relation, fordi disse socialt og økonomisk dårligere stillede transpersoner også bliver omtalt som et fælles 'de', og ligesom SK tillægges de nogle specifikke karakteristika på kontanthjælp og psykisk syge. Overfor Andreas bliver relationen til denne gruppe transpersoner formel, da han ikke italesætter dem lige så personligt og baseret på erfaring, som han gør med SK. I min optik forbliver de i Andreas' italesættelser en gruppe "derude", som Andreas italesætter som modsætningen til ham selv som transperson. Formålet med konstruktionen af en distance mellem Andreas og de dårligere stillede transpersoner kan være, at Andreas dermed cementerer en position som succesfuld og særligt privilegeret. Han afviser dermed elendighedsfortællingen både som aktivist og som privatperson.

Der trækkes i passage 9 hovedsageligt på konventionelle diskurser, både den som handler om behandlingssystemet som dehumaniserende og inkompetent (jf. Indledning) og den om transpersoner som udsatte. Det skal siges, at Andreas ikke italesætter transpersoner generelt som udsatte - tværtimod (jf. passage 7), men han udtaler alligevel, at der findes udsatte transpersoner, og at disses tilstand bliver forværret under behandlingsforløbet på SK. Andreas positionerer sig som en privilegeret, ressourcestærk transperson, overfor de uheldige personer, som fastholdes i et drænende udredningsforløb hos SK - og han kritiserer dette samfundsmæssige forhold. Jeg analyserer mig frem til, at Andreas her gør sig til talsperson og aktivist for politiske forandringer i SK's praksis og transpersoners rettigheder i samfundet.

6.3.4 SOCIAL PRAKSISANALYSE AF PASSAGE 7-8-9

I passage 7-9 har jeg analyseret mig frem til, at Luca har en oplevelse af at have et godt og stærkt liv, med social accept og "nem" transition i modsætning til mediernes fremstilling. For at konstruere sin subjektposition, trækker Luca på en intellektuel diskurs, hvor han "forstår bedre" end mennesker uden for det akademiske miljø eller transmiljøet. Andreas italesætter også sig selv som privilegeret og ressourcestærk og konstruerer igennem passage 7 og 9 en subjektposition, hvor han fremstår som en succesfuld, reflekteret og aktivistisk person. Både Andreas og Luca trækker på konventionelle diskursive praksisser når de omtaler SK's behandlingssystem og dets konsekvenser for transpersoner.

Igennem ovenstående analyser, fremgår det at både Luca og Andreas føler en distance til

transmiljøet. Luca, fordi han synes der er et for stort fokus på negativ tænkning og angstudløsende adfærd og Andreas fordi, han ikke kan genkende sig selv i for eksempel den arbejdsløshed og psykiske ustabilitet andre transpersoner oplever. De kritiserer også begge SKs praksisser for at være inkompetente og behandlerne for at være udfordrede i kommunikationen med transpersoner. At transpersoner ses som udsat gruppe, der møder meget fremmedgørelse i deres praksissammenhænge og især i medierne, har jeg allerede kommet ind på i indledningen og problemfeltet, hvor der kan ses flere eksempler på italesættelser, der hævder at transpersoner som gruppe ikke har det godt, og ikke bliver behandlet retfærdigt i det juridiske system og i sundhedssektoren (jf. Indledning, Problemfelt). Jeg vil ikke underkende den undertrykkelse og dehumanisering der, efter min mening, foregår mod transpersoner i dag. Her mener jeg for eksempel, at det for mig forstås som dehumaniserende at staten har så megen kontrol over transpersoners muligheder for behandling, og dermed potentielt også for deres psykiske- og fysiske velbefindende. Dog synes jeg det at er interessant -og for mig overraskende, at interviewpersonerne hver især repræsenterer forskellige positive fortællinger om, hvordan transpersoner oplever deres transition og deltagelse i praksissammenhænge. Dette vil jeg anvende som en nuancering og diskussion af, hvilke mulige konsekvenser det kan have for transpersoner, at de fastholdes i en slags elendighedsdiskurs, når de i denne undersøgelses tilfælde - trives!

At analysere min empiri ud fra Faircloughs kritiske diskursanalyse indebærer også at dekonstruere herskende diskurser for at hjælpe de svagt stillede i samfundet. Mine interviewpersoners oplevelser er ikke repræsentative for det billede der tegnes af udsatte transpersoner, men deres udtalelser kan anvendes til netop at bryde med den gængse elendighedsfortælling, fordi de åbner op for at transpersoner sagtens kan leve velfungerende, socialt tilfredsstillende og økonomisk sikrede liv. Og man kan jo bruge lang tid på at undre sig over, hvorfor disse positive historier ikke har en plads i førersædet. Jeg forestiller mig, at hvis to ud af mine tre interviewpersoner aktivt ønsker at gå ind og dekonstruere dén diskursive praksis, som reproducerer en forståelse af transpersoner som elendige, så må der findes mange flere lignende historier (jf. DR 2016b).

SK kritiseres af Andreas for at komme med et, i hans optik, væsentligt bidrag til reproduktionen af elendighedsfortællingen om transpersoner. I passage 9 italesætter han, at

SK's fastholdelse af transpersoner i udredning (jf. Indledning), kan være en vigtig årsag til, at mange transpersoner oplever psykisk sygdom og arbejdsløshed. Altså fremtales en moddiskurs om, at de ikke er syge fordi de er transpersoner, men fordi de indsluses i et behandlingssystem der positionerer dem som syge/behandlingskrævende.

For at vende tilbage til den i Tema 1 kropsligt fænomenologiske forskning, kommer Rubin med en pointe omkring relevansen af at anerkende transpersoners subjektive oplevelser: *"We should be wary of simple attempts to dismiss all experience as false consciousness. Perhaps because transsexuals are already considered suspicious subjects..."* (Rubin 2003: 12) Her kommer Rubin med en advarsel mod at afskrive subjektive betydninger som diskursivt konstruerede, netop fordi transpersoner ofte bliver mistænkeliggjorte i offentligheden. Denne holdning går igen hos Luca, når han udtaler, at han bliver mødt med holdninger om *"...at man er syg i hovedet, at man har haft nogle problemer da man var barn og blev misbrugt eller et eller andet. Ja, eller også folk der synes eller tror at det er noget seksuelt og noget som giver mig tilfredshed seksuelt, som transvestit, sådan fetish-agtigt"* (Bilag 2: 6). Her italesættes et møde med andre mennesker, hvis opfattelse er at man er blevet transperson som resultat af man er blevet misbrugt som barn eller på grund af ens seksuelle præferencer. Jeg forestiller mig at sådan en opfattelse bidrager til at fastholde transpersoner i en fortælling om udsathed, fordi deres identificering ikke anerkendes ud fra et subjektiveringsperspektiv - men forklares ud fra en afvigende position.

Slutteligt vil jeg inddrage et perspektiv Andreas italesætter, nemlig at der findes en fortælling om, at transpersoner er født i en forkert krop. I passage 7 udtaler Andreas, at han ofte møder en forståelse af, at han havde det elendigt inden transitionen, hvortil han svarer; *"Jeg har selvfølgelig bare haft det af helvedes til med min krop, men det betyder ikke at jeg har haft et dårligt liv og så er en eller anden sommerfugl, der er sprunget ud nu."* Han udfordrer med andre ord diskursen om, at transpersoners liv er elendigt indtil de transitionerer til deres "nye" kønsidentificering. Både i passage 7, 8 og 9 italesættes en forståelse af, at udenforstående mistolker transpersoners kropslighed og kønnede subjektivering. I Engdahls artikel udtrykkes en lignende oplevelse, hvor oplevelsen af at bo i forkert krop afvises i den ene fortælling hun analyserer. I stedet italesættes en oplevelse af at være *"...fångad av andras tolkningar och en önskan om att återta kroppen från dessa"* (Engdahl 2011:40). Med andre ord er det ikke nødvendigvis transpersoner selv som oplever at bo i forkert krop, men ligeså meget en opfattelse som bliver pålagt dem af andre,

ikke-transpersoner. Her kan vi vende tilbage til den tidligere nævnte betegnelse “kønsskifte” (jf. Indledning), som understøtter diskursen om den forkerte krop og vel kan siges at understøtte forståelsen af, at transpersoner er udsatte. Brugen af betegnelser som “skifte” er i min opfattelse også en dehumaniserende tendens, fordi det sender et signal om, at transpersoner konstant er “på vej”, og dermed ikke anerkendes som hele mennesker her og nu.

Et alternativ til diskursen om den forkerte krop kan hentes hos Foucault (1982, jf. afsnittet Poststrukturalismen). Igennem hans udlægning af diskurser som middel til subjektstyret praksisændring, kan man måske hellere se transitionen som en agens-orienteret mulighed for bevidst kønnet subjektivering. Hvis man som Foucault anskuer diskurser som selv-teknologier kan et eksempel på sådan en selvteknologisk proces være, når en transmand træder ind i processen om at transitionere, forholder sig til de diskurser han derved indgår i og fletter dem ind i sociale praksisser på sin egen, subjektive måde. Altså indgår han som subjekt i en reflektiv proces og en konstant praksis, som Foucault kunne henvist til som “taking care of oneself” (Foucault 1982: 5). Med dette syn på transidentificering som en transitionsproces i stedet for et skifte, kan transpersoners kropsliggørelse og diskursive repræsentationer anses som et valg og en bevidst tilblivelsesproces - i stedet for et forsøg på at slippe af med den krop de er blevet født med.

7. PERSPEKTIVERENDE KONKLUSION

Dette speciale har undersøgt, hvordan kønsforståelser får konkret betydning for transpersoners subjektpositioner. Fokus har været på feltet mellem flydende og binære kønsforståelser, og jeg har undersøgt performativitet, kønskategoriseringer og hvordan moddiskurser udfordrer herskende diskurser om dét at leve som trans. Indenfor de seneste år kan der ses betydelige udviklinger indenfor for eksempel lovgivning, hvor juridisk kønsskifte er blevet muligt og transidentificering er fjernet på listen over psykiske sygdomme. Inputs i debatten om disse udviklinger pointerer, at der stadig genstår at forbedre transpersoners rettigheder i praksis, såvel som Sexologisk Kliniks udrednings- og behandlingspraksis. Queer- og transforskningen er solidt forankret i poststrukturalistisk forskning, det performative køn og kønnede subjektiveringsprocesser. Men en anden central strømning er den fænomenologiske og narrative forskning, hvis fokus er på transpersoners kropsliggørelse og subjektive oplevelser.

Specialet har taget videnskabsteoretisk afsæt i poststrukturalismen og hentet metodisk inspiration fra interaktionismen, og har som grundantagelse, at den herskende kønsforståelse er binær, idet mennesker kategoriseres som enten mænd eller kvinder. Jeg har i specialets teoretiske afsæt inddraget Judith Butlers kønsforståelse og hendes tilgang til det performative køn. Herudover er specialets primære teori Norman Faircloughs tilgang til den kritiske diskursanalyse. Gennem analysen har jeg anvendt Butlers teoretiske pointer til at belyse, hvordan specifikke måder, det er kulturelt legitimt at gøre køn på, udtrykkes gennem diskurser og kulturelle konventioner. Jeg har analyseret mig frem til, at dét, der udgør legitim kønsgørelse, blandt andet kommer til udtryk gennem socio-materiel disciplinering og regulerende strategier. Specialets analyse baseres på Faircloughs tredimensionelle analysemodel, og problemformuleringen besvares gennem de tre analysetemaer; Tema 1 “Performativitet & kønsgørelse”, Tema 2 “Tvetydige subjektiveringer” og Tema 3 “En fortælling om udsathed”. Analysens centrale konklusioner er følgende:

I Tema 1 analyserede jeg interviewpersonernes italesættelser af specifikke måder at være feminin og maskulin på, og hvordan de derigennem performer sit køn. Italesættelserne af hvad det indebærer at være mand eller kvinde beskrev det maskuline som sporty og

følelsesmæssigt distanceret. Hård musik og interesse i naturliv blev også fremhævet. Det feminine blev konnoteret til forfængelighed og sensitivitet. Farven pink og popmusik blev også fremhævet. I den sociale praksisanalyse diskuterede jeg Butlers performativitet overfor kropsliggørelse med inddragelse af teoretiske pointer fra henholdsvis Jay Prosser og Henry Rubin, hvis forskning baseres på et fænomenologisk perspektiv.

I Tema 2 analyserede jeg, hvilke køns kategoriseringer, der repræsenteres af de interviewede transpersoner, og hvordan de selv positionerer sig i feltet mellem flydende og binære kønsforståelser. Her kom jeg frem til, at interviewpersonerne indtager binære subjektpositioner, idet de alle identificerer sig som enten eller. Der ses en tvetydighed i interviewpersonernes subjektiveringer, fordi de på den ene side indtager en klar binær subjektposition, men på den anden side indgår i praksissammenhænge, hvor sociomateriel disciplinering udfordrer denne. I Tema 2's sociale praksisanalyse diskuterede jeg tendensen i, at binære transpersoner ikke er ligeså repræsenterede i feltets empiri som nonbinære personer. Jeg diskuterede også mulige politiske og praktiske konsekvenser af dette, som blandt andet kan udgøre en fremtidig begrænsning af behandling eller en reproduktion af forventningen om, at transpersoner skal være mænd eller kvinder "på en rigtig måde".

I Tema 3 analyserede jeg, hvilke moddiskurser om transpersoner, der repræsenteres i empirien. Her var fokus på den fortælling, der fremstiller transpersoner som en udsat gruppe. Analysen tydeliggjorde blandt andet, at interviewpersonerne ikke oplever sig selv som udsatte, men italesætter sig selv som havende sociale liv med økonomisk sikring og stabile parforhold. Der blev taget afstand til transmiljøets oplevede negativitet, og fokuseret på hverdagslivet og transitionens positive aspekter. Igennem analysen blev en diskurs om et inkompetent behandlingssystem tydelig. Som moddiskurs til elendighedsfortællingen om transpersoner peges der på, at Sexologisk Klinik burde stilles til ansvar for deres konstituerende funktion i diskursen om transpersoner som udsatte.

Et andet forskningsmæssigt perspektiv, som kunne være interessant at udforske videre, leder mig tilbage til diskussionen om kropslighed i Tema 1. Jeg forestiller mig, at kropslig materialitet og subjektive erfaringer er forblevet underrepræsenterede i poststrukturalistisk, queer- og diskursteoretisk forskning, fordi det er svært at diskutere disse emner ud fra en

forståelse af subjektet som diskursivt determineret og altid-allerede²⁷ i gang med en subjektiveringsproces. Hvordan kan kropslige erfaringer og kødets materialitet undersøges uden at give køb på forståelsen af subjekter som indlejrede i diskurser og i kulturelle konventioner? Her kunne nymaterialismen være et bud. Denne videnskabsteoretiske og metodiske retning undersøger, hvordan man kan forbinde subjekt, materialitet og kultur gennem en forskningstradition, der anskuer subjekt, objekt og instrument for værende *“always already entangled”*. (van der Tuin & Dolphijn 2012: 15). I nymaterialistisk forskning ville man kunne undersøge forskellige ontologiske aspekter af “virkelighed” som en helhed. Derved kan man forene for eksempel den feministiske queer- og transrelaterede forskning, som har fokuseret på performativitet og dén, som undersøger kødets materialitet og subjektive oplevelser af kropslighed.

Denne undersøgelse bidrager ikke med viden om subjektets oplevelse af at bo i kroppen og kan derfor heller ikke bidrage med viden om, hvordan subjektiv tilblivelse opleves i en transkønnet krop. Specialet kan nuancere de forståelser om køn og transpersoner, der hersker, men empirien er situeret ud fra tre subjektive perspektiver og er derfor ikke repræsentativ for alle transpersoner. Det er derfor vigtigt at sætte interviewpersonernes diskursive repræsentationer og min forskningsmæssige repræsentation af disse i kontekst med den politiske agenda, der fremmer transpersoners synlighed og rettigheder. Interviewpersonerne indtager aktivistiske positioner og gør dermed sig selv til repræsentative talspersoner, fordi man som Bornstein pointerer, bliver hørt, når man råber op. Dette betyder ikke, at der ikke findes andre råb, der kan gøre sig gældende i dette forskningsfelt. Specialets resultater kan dog bidrage til at udfordre nogle fortællinger og udvide nogle handlerum for transpersoner, fordi der sættes spørgsmålstejn ved herskende diskurser, og hvilke konsekvenser disse kan have i praksis. En kritisk diskursanalyse som denne kan med andre ord være med til at skabe rum for subjektstyret praksisændring. Slutteligt vil jeg derfor igen kaste et blik mod Susan Stryker (2011), som opfordrer til handlen; *“May your rage inform your actions, and your actions transform you as you struggle to transform your world”*.

²⁷ Altid-allerede optræder i Heideggers eksistens-begreb, der betegner menneskets særlige måde at være-i-verden som et væsen altid i aktivitet eller konkret udfoldelse, og dermed 'altid-allerede' i relation til den fælles livsverden. Bruges også indenfor ny-materialismen, se f.eks. van der Tuin & Dolphijn 2012, s. 15.

8. LITTERATURLISTE

- Amazon Studios / SundanceTV (2014-): *Transparent*
- Amnesty Danmark (2015): *Transkønnede venter længere på behandling*
<https://amnesty.dk/danske-pressemeddelelser/transkoennede-venter-laengere-paa-behandling> (lokaliseret 22/9 2017)
- Amnesty Danmark (2016): *Transordbog*
https://amnesty.dk/media/2267/a6_amnesty_trans_ordbog_fogra29unc.pdf
(lokaliseret 31/11 2017)
- Atlas (2016): *Den lange vej til en ny krop*
<http://atlasmag.dk/samfund/indland/den-lange-vej-til-en-ny-krop> lokaliseret 5/12 2017)
- Berlingske (2015): *Meget mere end Caitlyn Jenner*
<https://www.b.dk/kultur/meget-mere-end-caitlyn-jenner> (lokaliseret 31/11 2017)
- Berlingske (2017): *Russisk Medie: Tjetjenien opretter KZ-lejre for homoseksuelle*
<https://www.b.dk/globalt/russisk-medic-tjetjenien-opretter-kz-lejre-for-homoseksuelle>
(lokaliseret 24/9 2017)
- Bornstein, K (1994): *Gender Outlaw: On Men, Women and the rest of Us*,
Routledge
<http://facweb.northseattle.edu/amurkows/Dangerous%20Ideas-%20IS-%20S05/GenderOutlaw.pdf> lokaliseret d. 17/11 2017.
- Braun, C. S. & Nielsen, S. B. (2017): *Psykiatriske udredninger ved kønsskifte - beskyttelse eller overgreb?*
<http://sarabrun.mediajungle.dk/2017/10/29/psykiatriske-udredninger-ved-koensskifte-beskyttelse-eller-overgreb/> (lokaliseret 5/12 2017)
- Butler, J. (2010): *Kønballade - Feminisme og subversionen af identitet*. 2. udgave, 1. Oplag. Forlaget THP, København

- Cromwell, J. (2006): *Queering the Binaries: Transsituated Identities, Bodies, and Sexualities*, i Whittle, S. & Stryker, S. (Eds.). *The transgender studies reader*, London, Routledge
- Davies, B. & Harré, R. (2014): *Positionering: Diskursiv produktion af selver*, Forlaget Mindspace.
- DR (2016a): *Danmark betegner ikke længere transkønnede som psykisk syge*
<https://www.dr.dk/ligetil/indland/danmark-betegner-ikke-laengere-transkoennede-s-om-psykisk-syge> (lokaliseret 5/12 2017)
- DR (2016b) *Mit kønsskifte er en spændende rejse*
<https://www.dr.dk/levnu/krop/mit-koensskifte-er-en-spaendende-rejse> (lokaliseret 24/1 2018)
- DR (2016c): *Når to køn ikke er nok*
http://www2.statsbiblioteket.dk/mediestream/tv/record/doms_radioTVCollection%3Auuid%3A2c28d5c3-8c9b-4923-888a-3f0936320618 (lokaliseret 2/9 2017)
- Engdahl, U. (2011): *Fel kropp-berättelsen: vad är fel med den?* Kvinder, køn og forskning: *Trans**, 20 årgang nr. 3-4
- Fairclough, N. (2008): *Kritisk diskursanalyse*, Hans Reitzels Forlag
- Foucault (1982): *Technologies of the Self*
https://cognitiveenhancement.weebly.com/uploads/1/8/5/1/18518906/technologies_of_self_michel_foucault.pdf (lokaliseret 14/12 2017)
- GLAAD (2012): *GLAAD Examines Ten Years of Transgender Images on Television; More than Half Were Negative or Defamatory*
<https://www.glaad.org/blog/glaad-examines-ten-years-transgender-images-television-more-half-were-negative-or-defamatory> (lokaliseret d. 17/10 2017)
- The Guardian (2014) *Hijra: India's third gender claims its place in law*
<https://www.theguardian.com/society/2014/apr/16/india-third-gender-claims-place-in-law> (lokaliseret 17/10 2017)

- The Guardian (2015): *Transgender homicide rate hits historic high in US*
<https://www.theguardian.com/us-news/2015/nov/13/transgender-homicide-victims-us-has-hit-historic-high> (lokaliseret 16/10 2017)
- The Guardian (2016): *Transparent's Jeffrey Tambor calls for more trans actors in Emmys speech*
<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2016/sep/18/emmys-2016-jeffrey-tambor-transgender-transparent> (lokaliseret 16/10 2017)
- Hansen, A. D. (2012) i Juul & Pedersen (2012): *Diskurs- og Videnskabsteori, Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring*, 1. udg. Hans Reitzels Forlag.
- Haraway, D. (1988): "*Situated Knowledges*": *The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective*", *Feminist Studies*, Vol. 14, No. 3. Side. 575-599 <http://www.jstor.org.ep.fjernadgang.kb.dk/stable/pdf/3178066.pdf>
lokaliseret d. 14/11 2017.
- Holdgaard, M. og Kristiansen, B.L. (2009): *Kønsskifte: – juridisk set*. DJØF Forlag, København. <http://samples.pubhub.dk/9788757490817.pdf> lokaliseret d. 20/9 2017)
- Huffingtonpost (2017): *Hijras: The Transgender Goddesses*
https://www.huffingtonpost.com/lukas-houdek/hijras-the-transgender-go_b_10313944.html (lokaliseret d. 17/10 2017)
- Information (2015): *Ny kritik af behandling af transkønnede*
<https://www.information.dk/indland/2015/10/ny-kritik-behandling-transkoennede>
(lokaliseret 31/11 2017)
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N (2005): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*, Hans Reitzels Forlag
- Jørgensen, M. W & Philip, L. (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag

- Killjoy (2015): *Ordbog, tildelt køn*
<https://killjoy.dk/da/Dictionary/Tildelt%20Køn> (lokaliseret 6/12 2017)
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Interview – Introduktion til et håndværk*, 2. Udgave, Hans Reitzels Forlag, København.
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, binær kønsforståelse*
<http://lgbt.dk/ordbog/binaer-koensforstaaelse/> (lokaliseret 20/9 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, nonbinær kønsforståelse*
<http://lgbt.dk/ordbog/non-binaer-koensforstaaelse/> (lokaliseret 6/12 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, ciskønnet* <http://lgbt.dk/ordbog/ciskoennet/> (lokaliseret 6/12 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, cisnormativ* <http://lgbt.dk/ordbog/cisnormativ/> (lokaliseret 6/12 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, heteronormativ*
<http://lgbt.dk/ordbog/heteronormativ/> (lokaliseret 6/12 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, udtrykt køn* <http://lgbt.dk/ordbog/udtrykt-koen/> (lokaliseret 6/12 2017)
- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, oplevet køn* <http://lgbt.dk/ordbog/oplevet-koen/> (lokaliseret 6/12 2017)

- LGBT Danmark - Landsforeningen for Lesbiske, Bøsser, Biseksuelle og Transkønnede (2016): *Ordbog, køn* <http://lgbt.dk/ordbog/koen/> (lokaliseret 6/12 2017)
- Lykke, N. (2008): *Kønsforskning: en guide til feministisk teori, metodologi og skrift*, Samfundslitteratur.
- Mac, A. (2010a): *Tuck*
http://www.munchgallery.com/amos_mac (lokaliseret 6/12 2017)
- Mac, A. (2010b): *Artist statement "ID This"*
http://www.munchgallery.com/amos_mac_artist_statement_idthis (lokaliseret 6/12 2017)
- Meisel, S. (1992): *Madonna hitchhiking (from sex)*
<http://www.artnet.com/artists/steven-meisel/madonna-hitchhiking-from-sex-xdAGaDSZKKcEEU43zH3QrQ2> (lokaliseret 7/12 2017)
- van Midde, M.R. (2006): *A new materialist approach to transmasculinity*, Lund Universitet
- Netflix (2013-): *Orange is The New Black*
- Nielsen, P. & Buch-Hansen, H. (2012) i Juul & Pedersen (2012): *Kritisk Realisme*, Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring, 1. udg. Hans Reitzels Forlag.
- Pedersen, H. C. (2004): *Billedet som Anker - Metodisk inspiration til kvalitativ kommunikationsforskning*, NORDICOM-Information.
- Politiken (2015): *De er ikke kvinder de er ikke mænd*
<http://politiken.dk/forbrugogliv/livsstil/trivsel/art5562443/De-er-ikke-kvinder-de-er-ikke-mænd> (lokaliseret 6/12 2017)
- Politiken (2016a): *80 børn og unge er på vej til at skifte køn*
<http://politiken.dk/indland/art5633397/80-børn-og-unge-er-på-vej-til-at-skifte-køn> (lokaliseret 31/11 2017)

- Politiken (2016b): *Jacob vil ikke sættes i en kønskasse*
<https://politiken.dk/indland/art5618175/Jacob-vil-ikke-sættes-i-en-kønskasse>
(lokaliseret 22/1 2017)
- Politiken (2017) : *Hvad betyder det at transkønnede ikke længere er 'psykisk syge'?*
<http://politiken.dk/debat/art5847996/Hvad-betyder-det-at-transkønnede-ikke-længere-er-psykisk-syge> (lokaliseret d. 31/11 2017)
- Prosser, J. (1998): *Second Skins*, Columbia University Press, New York
- Raun, T., Frederiksen, M.B., Petersen M.N. (2011): "Indledning" i *Trans** Kvinder, køn og forskning. 20 årgang nr. 3-4
- Raymond, J. G. (1979) *The transsexual empire: the making of the she-male*, Beacon Press, re-printed in 1994 by Teachers College Press, New York.
<http://janiceraymond.com/wp-content/uploads/2017/08/The%20Transsexual%20Empire.pdf> (lokaliseret d. 5/9 2017)
- Raymond, J.G. (1996): *The Politics of Transgenderism*, i: Richard Ekins & Dave King (eds.): *Blending Genders, Social Aspects of Cross-dressing and Sex-changing*. Routledge, London.
- Richardson, L. (2012): *Poetic representation of Interviews*, SAGE Publications,
<http://methods.sagepub.com.ep.fjernadgang.kb.dk/base/download/BookChapter/postmodern-interviewing/n10.xml> (lokaliseret d. 26/1 2018)
- Rigshospitalet (2017) Afdelinger og klinikker - Juliane Marie Centret
<https://www.rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/julianemarie/gynaekologisk-klinik/undersogelse-og-behandling/sygdomme/Sider/default.aspx> lokaliseret 15/9 2017)
- Rubin, H. (2003): *Self-made Men: Identity and embodiment among transsexual men*. Vanderbilt University Press, Nashville.

- Sløk-Andersen, B (2011): *Den uintenderede kønskontrol* Kvinder, køn og forskning: *Trans**, 20 årgang nr. 3-4
- Steinmetz, K. (2014): *The Transgender Tipping Point*, The Times
<https://www.scribd.com/document/229632553/Trans-Tipping-Point> (lokaliseret 21/9 2017)
- Stone, S. (1987): *The Empire Strikes Back: A posttranssexual manifesto*.
<https://sandystone.com/empire-strikes-back.pdf> (lokaliseret d. 5/9 2017)
- Stormhøj, C. (2006): *Poststrukturalismer - videnskabsteori, analysestrategi, kritik*. 1. udgave, 5. oplag. Forlaget Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Sundhedsstyrelsen (2014): *Vejledning om udredning og behandling af transkønnede*. Vejledning nr. 10353 af 19. December 2014 under Vidensbanken om *Kønsidentitet* (2014) <http://www.thranesen.dk/vej-nr-10353-2014/> (lokaliseret 15/9 2017)
- Sundhedsforstyrrelsen (2014): *Screenshots af skemaer brugt hos Sexologisk Klinik* <http://sundhedsforstyrrelsen.qtr.dk> (lokaliseret 5/12 2017)
- Søndergaard, D.M. 2006: *Tegnet på kroppen*. 3. oplag. Museum Tusulanums Forlag, København.
- Transpolitisk Forum (2017): *Transpersoner ud af psykiatrien* <http://modkraft.dk/artikel/transpersoner-ud-af-psykiatrien> (lokaliseret 20/9 2017)
- van der Tuin, I. & Dolphijn, R. (2012): *New Materialism: Interviews & Cartographies*, Open Humanities Press.
- TV2 (2017): *Den svenske Gud er blevet mere kønsneutral* <http://nyheder.tv2.dk/udland/2017-11-24-den-svenske-gud-er-blevet-mere-koensneutral> (lokaliseret d. 22/1)
- Wickman, J (2011): *Trans i Queerdebatt - Revolutionen som uteblev?* Kvinder, køn og forskning: *Trans**, 20 årgang nr. 3-4